

Continuatio Scylitzae

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΚΥΛΙΤΣΗ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Τὸν μὲν οὖν τρόπον ὃν εἴρηται τὴν βασιλείαν ὁ Κομνηνὸς ἀναζωσάμενος δόξαντε παρεσχηκῶς ἀνδρείας καὶ πείραν πολεμικῆς γενναιότητος, αὐτίκα τῷ βασιλικῷ νομίσματι σπαθηφόρος διαχαράττεται, μὴ τῷ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιγράψας, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ ἰσχύι καὶ τῇ περὶ πολέμους ἐμπειρίᾳ, καὶ οἷα αὐτοκράτωρ τῶν τῆς βασιλείας ἀπάρχεται πράξεων, φιλοτίμοις πρότερον τοὺς συναραμένους αὐτῷ πρὸς τὸ σπούδασμα κοσμήσας τιμαῖς τό τε δημοτικὸν τῆς προσηκούσης ἀξιώσας προνοίας· καὶ φροντιστὰς δὲ πολλοὺς τῶν δημοσίων ἀπέδειξε συλλόγων. Τῷ δὲ πατριάρχῃ πολὺ τι νέμων αἰδοῦς ἴσα καὶ πατέρα ἐτίμα, διὸ καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀνεψιούς ταῖς πρώταις ἀξίαις καὶ πράξεσι περιβλέπτους ἀποδέδειχε. Τῇ τε Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τὸ οἰκονομεῖσθαι δι' αὐτῆς τὰ πράγματα ἀφιεροῖ, ἀλλοτριώσας τούτων παντάπασι τὴν βασιλείαν, ὥστε μηδ' ἐπὶ τῆς οἰκονομίας μήτ' ἐπὶ τῆς τῶν ἱερῶν κειμηλίων προνοίας καὶ προστασίας παρὰ βασιλέως τινὰ προχειρίζεσθαι, ἀλλὰ τῆς τοῦ πατριάρχου ἐξουσίας ἠρτήσθαι τὸ πᾶν, καὶ τὴν τῶν προσώπων προχείρισιν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν. Ἀγαγόμενος δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ἀπὸ τοῦ φρουρίου Πημολίσσης αὐγοῦσταν ἀναγορεύει σεβαστὴν. Ἰωάννην δὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ Κατακαλὼν τὸν Κεκαυμένον κουροπαλάτας καὶ ἀμφοτέρους τιμᾶ, μέγαν δομέστικον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν προβαλλόμενος. Σκοπήσας δὲ τὸ τῶν χρημάτων ἀναγκαῖον, ὧν οὐδὲν ἄνευ κατὰ τὸν ῥήτορα περαίνεται, διὰ τὸ τὰ στρατιωτικὰ 104 ἠσθενηκέναι καὶ τέλεον τεταπεινωθῆναι ἐκ τῆς κατεχούσης ἐνδείας τὴν βασιλείαν καὶ τὸ πανταχόθεν τῶν Ῥωμαίων ἅπαντας κατεπαίρεσθαι, ὁ πρὸς ἀδοξίας αὐτῷ ἦν καὶ πάντων βαρύτερον ἐλογίζετο, βαρὺς ἐχρημάτισε φορολόγος τοῖς χρεωστοῦσι δημόσια. Καὶ τὰς τῶν ὀφικίων δὲ δόσεις αὐτὸς πρῶτος περιέτεμεν. Ἐμέλησε δ' αὐτῷ καὶ φειδωλίας καὶ τοῦ προσθήκην ἀγρῶν τῇ βασιλείᾳ περιποιήσασθαι. Διὸ καὶ πολλὰ μὲν ἰδιωτικὰ πρόσωπα πολλῶν ἀπεστέρησε κτήσεων τὰς χρυσοβούλλους αὐτῶν γραφὰς παριδῶν, ἐνέσκηψε δὲ καὶ τισι τῶν φροντιστηρίων καὶ πολλὰς αὐτῶν κτήσεις ἀφελόμενος διὰ λογοποιίας τὸ ἀρκοῦν ἐγκαταλιπὼν τοῖς μονάζουσι, τῷ δημοσίῳ τὸ περισσὸν προσαφώρισε· πρᾶγμα τοῖς μὲν ἀκρίτως σκοποῦσιν ἐκ τοῦ προχείρου ἀσεβείας καὶ παρανομίας εἰσάγον καὶ πρὸς ἱεροσυλίαν ἀναφερόμενον, ἀποτέλεσμα δὲ μηδὲν ἄτοπον φέρον τοῖς ἐμβριθῶς σκοποῦσι καὶ πνευματικῶς, ἅτε <μῆ> ἀκτημοσύνης ἀπάγον τοὺς ταύτην ἐπαγγειλαμένους καὶ τὴν συβαριτικὴν καὶ χλιδῶσαν περικόπτον τρυφὴν καὶ μηδὲ τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν ἐπιτηδείων καὶ ἀναγκαίων ἀποστεροῦν καὶ τοὺς ἀγρογεῖτονας τῆς ἐκ τῶν μοναχῶν κακότητος καὶ πλεονεξίας ἐλευθεροῦν. Ὁ καὶ εἶθε αὐτῷ εἰς τέλος κατῶρθωτο οὐκ ἐπὶ τοῖς σεμνεῖοις μόνοις, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πᾶσιν ἀπλῶς. Οὕτω μὲν οὖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ ὠκονόμητο καὶ ἡ βασιλὶς τοῦτον εἶχε τῶν πόλεων. Ὁ δὲ πατριάρχης τῇ τοῦ βασιλέως ἀπλήστῳ εὐνοίᾳ θαρρήσας ἐφρονηματίσατο καὶ κατ' αὐτοῦ, οὐκ αἰτήσεσι καὶ παραινέσεσι χρώμενος, εἴ ποτέ τις δέοιτο καὶ ὑπὲρ τινος, ἀλλὰ πολλάκις ἀποτυγχάνων διὰ τὸ τῶν αἰτήσεων συνεχὲς καὶ φορτικὸν ἀπειλαῖς ἐχρήτο καὶ ἐπιτιμίοις ἀποτόμοις, καὶ εἶγε μὴ πείθοιτο καὶ τῆς βασιλείας ἔκπτωσιν ἀπειλούμενος, τὸ δημῶδες τοῦτο καὶ κατημαξευμένον ἐπιλέγων· Ἐγὼ σὲ ἔκτισα, φοῦρνε, 105 καὶ ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω. Ἐπεβάλετο δὲ καὶ κοκκοβαφῆ περιβαλέσθαι πέδιλα τῆς παλαιᾶς ἱερωσύνης φάσκων εἶναι τὸ τοιοῦτον ἔθος καὶ δεῖν τούτοις κἂν τῇ νέᾳ κεχρηῆσθαι τὸν ἀρχιερέα. Ἱερωσύνης γὰρ καὶ βασιλείας τὸ διαφέρον οὐδὲν ἢ καὶ ὀλίγον ἔλεγεν εἶναι· ἐν δέ γε τοῖς τιμιωτέροις καὶ πλέον ἔχειν καὶ μᾶλλον εἶναι ἐρίτιμον. Ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνωτιζόμενος ὑπ' ὀδόντα λαλούμενα ἔσπευσε μᾶλλον

δραῖσαι ἢ παθεῖν. Ὅθεν καὶ τῆς τῶν Ἀρχαγγέλων ἐφισταμένης ἑορτῆς ἄπεισι μὲν ὁ πατριάρχης εἰς τὸ πρὸ τῆς πόλεως <παρ' αὐτοῦ συστὰν φροντιστήριον>, φιλοτίμως τὰ τῆς ἑορτῆς ἐκτελέσαι φροντίζων. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν καιρὸν ὡς ἔρμαιον ἀρπάσας, ἵνα μὴ θόρυβος καὶ τάραχος γένηται ὑπειδόμενος, στίφος στρατιωτικὸν ἀποστείλας Βαράγγους αὐτοὺς ἢ κοινῇ ὀνομάζει διάλεκτος ἀνάρπαστον ἐκ τοῦ θρόνου ἀτίμως ἐπαίρουσι, καὶ ἡμιόνῳ καθίσαντες συνήλαυνον ἄχρι τῆς ἐν Βλαχέρναις ἀκτῆς αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀνεψιοὺς αὐτοῦ, ἐκεῖθεν τε λέμβῳ ἐμβληθέντας εἰς τὴν νῆσον Προικόννησον περιορίζουσι. Κοινολογησάμενος δὲ τισι τῶν μητροπολιτῶν καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ καθαιρέσεως συνδιασκεψάμενος, τοὺς λογιωτέρους αὐτῶν ἐπιλεξάμενος δηλοῖ δι' αὐτῶν ἀποθέσθαι τὴν ἀρχιερωσύνην, πρὶν ἂν ἀτίμως αὐτὴν ἀποβάληται συνόδῳ καὶ συλλόγῳ τῶν κατ' αὐτὸν δημοσιευθέντων. Ἀνάλωτος δὲ τούτοις ὀφθεῖς καὶ ἀταπεινώτος τὰ γε ἐπ' αὐτῷ, ἀπέγνωστο αὐτῷ ἢ καθαιρέσεις. Φροντίζοντος δὲ τοῦ βασιλέως περὶ ταύτης διηνεκῶς ἐν τῷ μέσῳ μεταλλάττει τὸν βίον ὁ πατριάρχης εἰρηνικῶς. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετανοοῖα βληθεὶς τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰσάγει ἐντίμως καὶ τῇ μονῇ αὐτοῦ ἀποτίθεται, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῷ συμβάντι θαύματι αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Ἡ γὰρ χεὶρ ἢ δεξιὰ τοῦ πατριάρχου σταυροειδῶς σχηματισθεῖσα, ἥ ἔθος 106 εὐλογεῖν ἐπιφωνούντας τῷ λαῷ τὴν εἰρήνην, μεμένηκεν ἄτρεπτος μὴ συναλλοιωθεῖσα τῇ νεκρώσει τοῦ σώματος. Προχειρίζεται δὲ ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχης Κωνσταντῖνος πρόεδρος καὶ πρωτοβεστιάριος ὁ Λειχούδης, πρότερον ψήφου προβάσης ἐπ' αὐτῷ παρὰ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ παντός, ἀνὴρ μέγιστον διαλάμπας τοῖς βασιλικοῖς καὶ πολιτικοῖς πράγμασιν ἀπὸ τε τῆς τοῦ Μονομάχου ἀναρρήσεως καὶ μέχρι τοῦ τηνικάδε καιροῦ, καὶ μέγα κλέος ἐπὶ τῷ μεσασμῷ τῆς τῶν ὄλων διοικήσεως ἀπενεγκάμενος καὶ τῆς τῶν Μαγγάνων προνοίας καὶ τῶν δικαιωμάτων φύλαξ παρὰ τοῦ εἰρημένου βασιλέως καταλειφθεὶς. Εἰ καὶ προβέβλητο γοῦν καὶ οὐκ ἐνδοιάσιμον τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ πατριαρχίαν ἐκέκτητο καὶ ἀναμφήριστον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς φροντίζων ὅπως τῶν τοιούτων δικαιωμάτων ἐγκρατῆς γένηται, τοῦτον εἶναι καιρὸν ἐπιτήδειον οἴθηθαι, πρεσβυτέρῳ χειροτονηθέντι ἐπέσχε τὴν ἐντελῆ χρῆσιν τῆς ἀρχιερωσύνης, ἄχρις ἂν φησὶ τὰ ὑποτονθοροζόμενα κατὰ σοῦ σκοπηθῇ συνοδικῶς τε καὶ κανονικῶς. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος μὴ ἀγνοήσας δι' ὃν ταῦτα τρόπον τυρεύεται κατ' αὐτοῦ, τὸ τῆς αἰσχύνης ἀδόκητον λογιζόμενος, φέρων τὰ ζητούμενα τῷ βασιλεῖ ἐπιδίδωσι. Καὶ ἔκτοτε ἀδιστακτικῶς καὶ δίχα τινὸς προφάσεως πάντα τελεῖται ἐπ' αὐτῷ ὅσα ἔθος τελεῖν ἐπὶ τοῖς χειροτονουμένοις. Γέγονε δὲ δωρηματικὸς καὶ προνοητικὸς οὐ τῶν τῆς Ἐκκλησίας μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀπλῶς, ὡς μηδένα ὑπολειφθῆναι τῆς αὐτοῦ προνοίας ἀμέτοχον, τὸν μὴ τῆς αὐτοῦ χειρὸς ἀπολαύσαντα. Τῶν Οὐγγρων δὲ τὴν πρὸς Ῥωμαίους εἰρήνην διαλυσάντων καὶ τῶν Πατζινάκων δὲ ἐξερπυσάντων τῶν φωλεῶν οἷς ἐνεκρύβησαν καὶ τὴν παρακειμένην χώραν σινόντων, τὰ πρὸς τὴν ἐκστρατείαν ἐξαρτύσας ὁ βασιλεὺς ἔξεισι πασίρρωμος εἰς Τριάδιτζαν. Ἐκεῖσέ τε πρέσβεις πρὸς τῶν Οὐγγρων δεξάμενος, τὴν μετ' αὐτῶν εἰρήνην κυρώσας καὶ ἐμπεδώσας 107 ὡς ἐνήν, ἐπὶ τοὺς Πατζινάκους ἐξώρμησε. Διηρημένων δὲ αὐτῶν κατὰ γενεὰς καὶ φατρίας, οἱ μὲν λοιποὶ ἡγεμόνες τῷ βασιλεῖ ὑποκλιθέντες εἰρηνικά τε καὶ φίλια ἐφρόνησαν, μόνος δὲ ὁ Σελτὲ χεῖρας δοῦναι τῷ βασιλεῖ οὐκ ἠθέλησε, τοῖς ἔλεσι τοῦ Ἰστρου οἷς συνέφυγε καὶ τῇ ἐκεῖσε ἀποκρήμνῳ πέτρα ἐπερειδόμενος, οἷς καὶ θαρρήσας εἰς τὸ πεδῖον ἐξῆλθε συρράξει τῷ βασιλεῖ προθυμούμενος. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ τῆς οἰκείας ἀπονοίας ἀποίσατο τὰ ἐπίχειρα· βραχείας γὰρ μερίδος τῶν βασιλικῶν ἀντιταχθείσης αὐτῷ φυγὰς ὤχετο, καὶ τὸ κρησφύγετον αὐτοῦ ληφθὲν κατηρειπώθη ἐκ βάθρων αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τὸ τοῦτον τροπώσασθαι καὶ ἀφανίσει ἀρδην, ἀναζεύξας ἐσκήνωσεν ἐν τῷ Λοβιτζῷ περὶ τοὺς αὐτοῦ πρόποδας. Ῥαγδαῖος δὲ ὄμβρος τῇ παρεμβολῇ ἐπικαταρραγεὶς καὶ νιφετὸς ἕξωρος Σεπτέμβριος

γὰρ ἦν μὴν ἡμέραν ἄγων κδ', καθ' ἦν ἡ τῆς ἀγίας καὶ πρωτομάρτυρος Θέκλας ἑορτὴ τελεῖται χριστιανοῖς πολλῆς κακώσεως καὶ λύμης ἐνέπλησε τὸ στρατιωτικόν· ἡ τε γὰρ ἵππος σχεδὸν ἅπασα καὶ τῶν παρόντων οἱ πλείους τῷ κρύει καὶ τῷ ὄμβρῳ, γυμνοὶ καὶ ἀπαράσκευοι τυγχάνοντες, τὸ ζῆν ἐναπέρρηξαν. Ἐπιλελοίπασιν δὲ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ τὰ ἐπιτήδεια ποταμίων ρευμάτων φορᾶς καὶ χειμῶνος γενόμενα πάρεργον.

Ἄναστολῆς δὲ μετρίας γενομένης καὶ τῶν νιφετῶν ἀνακωχὴν λαβόντων ἐξῆι ὁ βασιλεὺς, πλείστους δὲ τῷ ποταμῷ ἀποβαλὼν ὑπὸ σκιὰν ἔστη δένδρου τινὸς ἅμα τῶν ὑπερεχόντων τισί. Μετ' ὀλίγον δὲ ἡχῆς γενομένης ἐκ τῆς δρυὸς πρόεισι μικρὸν ὁ βασιλεὺς, ὅσον μὴ τῷ μήκει ταύτης καταλαμβάνεσθαι, ριζόθεν δ' αὕτη ἀνασπασθεῖσα ὑπὲρ τῆ γῆ προσήρεισε. Γέγονε δὲ ἐνεὸς ὁ βασιλεὺς λογισάμενος οἷας τελευτῆς ἐπωδύνου παρὰ μικρὸν τυχεῖν ἔμελλεν. Ἦν δὲ οὐκ ἀγαθὸς οἰωνὸς τὸ συμβάν, ἀλλὰ προοίμιον τῆς μελλούσης αὐτὸν καταλαβεῖν τύχης καὶ τῶν ἤδη γεγενημένων εἴσπραξις καὶ τιμωρία. Εὐχαριστῶν δὲ ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι τῷ Θεῷ ναὸν ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Βλαχερνῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλας ἀνήγειρε 108 κάλλιστον. Προβιβάζων δὲ τὸν στρατὸν ἀπῆι ταχέως ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν, λογοποιουμένην ἀποστασίαν ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐνωτιζόμενος. Καταλαβὼν δὲ καὶ πάντα ψευδῆ εὐρηκῶς κυνηγεσίῳς ἑαυτὸν ἐψυχαγῶγει καὶ τῇ ἄλλῃ ἀνέσει κατὰ τὸν τῆ βασιλίδι προκείμενον πορθμὸν ἀνιών. Περὶ δὲ ὥραν ἀρίστου φῶς ἀστραπηβόλον τοῖς τόποις ἐκείνοις ἐνέσκηψε, Νεάπολις τούτοις τὸ γνῶρισμα, χοῖρός τε ποθεν ἐπιφανεῖς ἐφ' ἑαυτὸν τὸν βασιλέα ἐξεκαλέσατο, ὃν ἐπιδιώκων ὁ βασιλεὺς ἄχρι καὶ θαλάσσης ἐξήλασεν. Ὡς δὲ ὁ χοῖρος τὴν θάλασσαν εἰσδύς ἀφανῆς ἐγένετο, ὁ βασιλεὺς ἐξαίφνης πληγεὶς τῷ ἀστραπηβόλῳ φωτὶ τοῦ ἵππου τε ἀπεσφαιρίσθη καὶ πρὸς τῇ γῆ ἀφρίζων ἐκυλίετο. Ἀκατίῳ δὲ ἐμβληθεὶς πρὸς τὰ βασίλεια διασώζεται παρακεκομμένος καὶ ἑαυτοῦ μηδὲ ἔπαισθανόμενος. Νοσημαχίῃσας δὲ ἐφ' ἡμέρας τινὰς τὸν μόρον ἐκαρὰ δόκει καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ θείου ἀσπάζεται τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἧς παρανόμως ἐδράξατο, ἐκοντὶ μεθίησι, τοῦτό γε καλῶς ποιησάμενος, καὶ τὸν μοναδικὸν ἀσπάζεται βίον, τὴν πρὶν εὐδοξίαν καὶ τρυφὴν ὑποπτῶσει ἐκουσίᾳ καὶ μετριότητι διορθούμενος. Ὁ δὲ μᾶλλον δείκνυσιν ὡς εἰλικρινῶς καὶ ψυχῆς ἐξ ὅλης μεταμεμέληται ἐφ' οἷς ἔπραξε, βασιλέα προχειρίζεται οὐ τὸν ὁμαίμονα αὐτοῦ Ἰωάννην, οὐ τὸν ἀδελφιδοῦν ἑαυτοῦ Θεόδωρον τὸν Δοκειανόν, οὐκ ἄνδρα προσζεύξας τῇ θυγατρὶ οὐτ' ἄλλον τινὰ τῶν πρὸς αἷμα ὠκειωμένων αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν πρόεδρον Κωνσταντῖνον, ὃν Δούκας τὸ πατρωνυμικὸν ἀνέκαθεν ἦν, ὡς συνίστορα καὶ συναγωνιστὴν καὶ χρημάτων ποριστὴν ἀφθονώτατον εἰς τὴν τῆς βασιλείας κατάσχεσιν. Ὁ δὲ Κομνηνὸς ῥάκια μοναχικὰ περιβαλλόμενος, ἐπ' ὀλίγον γνωσιμαχίῃσας εἶ πως ἀνεθείη τῆς νόσου, ἐπεὶ περ ἔγνω κατ' ἄκρας ταύτη ἀλούς, ἔτι τῇ νόσῳ τρυχόμενος τὴν τοῦ Στουδίου καταλαμβάνει μονήν, πολλὰ καὶ τῆς αὐγούστης Αἰκατερίνης συμβαλλομένης 109 αὐτῷ πρὸς τὸ προκείμενον καὶ τῇ τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἀποβολῇ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀπόλαυσιν ἐπαγγελλομένης αὐτῷ, βασιλεύσας μὲν ἔτη δύο καὶ μῆνας τρεῖς, ἐπιζήσας δὲ τούτων ἐλάττονα τῷ μοναχικῷ, πᾶσαν ὑπακοὴν πρὸς τὸν ἐν τῇ μονῇ ἡγουμενεύοντα ἐνδεικνύμενος, ὡς καὶ θυρωρὸς γενέσθαι καὶ ταῖς ἄλλαις ὑπηρετήσαι διακονίαις διὰ πολλὴν ἐπιείκειαν καὶ μετριοφροσύνην καταδεξάμενος. Σωφρονέστατος δὲ εἰσάγαν γενέσθαι λέγεται. Στρατοπεδάρχη γὰρ ὄντι αὐτῷ νόσον ἐνσκήψαι νεφριτικὴν φασίν, ὥστε καὶ ἀπογνῶναι αὐτὸν τῆς ζωῆς διὰ τὸ παρέσει παντελεῖ καὶ ἀκίνησιᾳ κατασχεθῆναι. Τῶν δὲ ἰατρῶν, μετὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χρήσασθαι καὶ ἐλεγχθῆναι ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖν, συμβουλευόντων μιγῆναι γυναικὶ αὐτὸς οὐχ ὑπήκουσεν. Εἰπόντων δέ, εἰ μὴ τούτῳ ἐπιχειρήσειε, πρὸς ἀνάγκης ἔχειν καυτῆρι χρήσασθαι, ἐκ τούτου δὲ ἀπαιδία

κατασχεθῆναι δεινῇ καὶ ἀγονίᾳ, αὐτὸς ἀρκοῦσί μοι ἔφη ὁ Μανουὴλ καὶ ἡ Μαρία, οἱ ἤδη μοι χάριτι Θεοῦ παῖδες γενόμενοι. Τούτων μὲν γὰρ ἄνευ ἔνεστι τυχεῖν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, σωφροσύνης δὲ χωρὶς οὐδεὶς τὸν Κύριον ὄψεται. Ἀλλὰ καὶ ἡ βασιλὶς Αἰκατερίνα καὶ ἡ ταύτης θυγάτηρ Μαρία τὴν τρίχα κειράμεναι διῆγον ἐν τοῖς παλατίοις τοῦ Μυρελαίου, πᾶσαν ἄσκησιν μοναδικὴν μετερχόμεναι. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ὑγρότητος μεστὴ θεαθεῖσα ἡ τοῦτον κατέχουσα σορὸς ὑπόνοιαν παρέσχε πολλοῖς τιμωρίαν εἶναι τὸ γεγονὸς καὶ κολάσεως ἔνδειγμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τῆς σφαγῆς καὶ τῶν μετὰ τὸ βασιλεῦσαι πεπραγμένων αὐτῷ εἰς τε τὰς τῆς συγκλήτου στερήσεις τῶν ἔκπαλαι διδομένων αὐτῇ, καὶ τὴν τῶν θείων ναῶν καὶ τῶν ἱερῶν σεμνείων ἀποστέρησιν ἦν, ὡς ἔφημεν, ἐποιήσατο, τὸ ἀπέριττον μὲν καὶ τὴν αὐτάρκειαν αὐτοῖς προνοούμενος, τῷ δημοσίῳ δὲ εἰσφέρων 110 μετρίαν παράκλησιν. Ἄλλοι δὲ τὸ ῥεῦσαν ἀγιωσύνης ἔργον ἐτίθεντο ὡς καθαρῶς καὶ ἀδιστακτικῶς μεταγνόντος αὐτοῦ ἐφ' οἷς ἔπραξε· μὴ γὰρ εἶναι ἀμαρτίαν νικῶσαν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Ἀμφοτέρων δὲ τὴν γνώμην ἐπαινῶ καὶ ἀποδέχομαι, τῷ τὴν μὲν κωλυτικὴν εἶναι τῶν μελλόντων κακῶν, τὴν δὲ προτρεπτικὴν ἀπὸ τοῦ χείρονος πρὸς τὸ βέλτιον. Τῆς δὲ βασιλίσης Αἰκατερίνης, ἐν τῷ μοναχικῷ Ξένης μετονομασθείσης, ἐπετείως τελοῦσης τὰ τοῦ βασιλέως μνημόσυνα συγκαλούσης τε ἄλλους τέ τινας μοναχοὺς καὶ δὴ καὶ τοὺς ἐν τῇ τοῦ Στουδίου μονῇ ἀσκουμένους σύμπαντας, ἐπειδὴ ἔμελλε τελευτᾶν, ἐτέλει μὲν συνήθως καὶ κατὰ τὸ ἔθος τὰ τοῦ βασιλέως ἐτήσια, διπλᾶ δὲ πάντα τούτοις τὰ ἐκ τύπου διδόμενα παραθέσθαι προσέταξε. Τοῦ δὲ καθηγουμένου διαπορήσαντος καὶ τὸν λόγον τοῦ διπλασιασμοῦ ἡσυχῇ προσελθόντος καὶ ἀπαιτήσαντος, ὅτι τοι ἔφη ὦ τιμιώτατε, οὐκ οἶδα εἰ καὶ κατὰ τὸ ἐπίον ἔτος ὑμῖν συνέσομαι, τοῦ Θεοῦ τὰ καθ' ἡμᾶς ἴσως ἄλλως καὶ ὡς αὐτῷ βουλευτὸν οἰκονομήσαντος. Ὁ δὴ καὶ γέγονε· τετελευτήκει γὰρ ἐν τῷ μέσῳ ἀξιώσασα ταφῆναι σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς τοῦ Στουδίου μονῆς. Κατεκόσμησαν δὲ καὶ ἀμφότεροι, αὐτὴ τε καὶ ὁ βασιλεὺς, τὸν πάνσεπτον τοῦ Προδρόμου ναόν, ἃ καταλέγειν καὶ κατὰ λεπτὸν διεξιέναι ἄθλος Ἡράκλειος. Ἦν δὲ ὁ βασιλεὺς τὸ ἦθος στάσιμος, τὴν ψυχὴν ἐπιεικῆς, τὴν γνώμην ὀξύς, τὴν χεῖρα δραστήριος, τὴν σύνεσιν ἔτοιμος, στρατηγικώτατος τὰ πολέμια, τοῖς ἐχθροῖς φοβερὸς, τοῖς περὶ αὐτὸν εὐμενῆς, λόγοις προσκάμενος, καὶ ταῦτα μὴ τούτων ἐξ ἀρχῆς ἐθαῶ ὢν. Ἔλεγε δὲ δεῖν τὸν βασιλέα 111 φοβερὸν μὲν εἶναι τοῖς ἔξω, εὐπρόσιτον δὲ τοῖς ἰδίοις. Πάλιν ἔλεγε τοὺς 111 τυραννιῶντας τῶν βασιλέων ἀπελευθέρους εἶναι σπεύδειν. Αἰτιώμενος δὲ ὅτι τετυράννηκε κατὰ τοῦ Μιχαήλ, ὠκνοῦν ἔλεγε τῷ συνδούλῳ δουλεύειν καὶ τῶν εἰκότων μὴ τυγχάνειν. Ἐπισκώπτων δὲ τῇ γυναικὶ ἔλεγε δούλην μὲν εἶναι πρότερον, νῦν δὲ ἡλευθερωθῆσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Πάλιν ἔλεγε τοῖς μὲν ἄλλοις τοὺς συγγενεῖς τυγχάνειν σκόλοπα, τῷ δὲ τυραννοῦντι ὠφέλειαν. Ἔλεγε δὲ καὶ ἡ βασιλὶς Αἰκατερίνα μηδὲν ξένον ἐπ' αὐτῇ γεγενῆσθαι βασιλείαν βασιλείας ἀλλαξαμένη. Μετὰ δὲ τὸν Κομνηνὸν Κωνσταντῖνος πρόεδρος ὁ Δούκας τῶν σκῆπτρων ἐπιλαβόμενος ἀναιμωτὶ καὶ δίχα πραγμάτων καὶ ταραχῆς, λόγους ἐπιεικειᾶς γέμοντας ἐδημηγόρησε πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ πρὸς ἅπαν τὸ δημοτικόν τε τῆς πόλεως καὶ κοινόν. Καὶ τὸ ἀπ' ἐκείνου τῆς τῶν πραγμάτων ἐνήρξατο ἀντιλήψεως τοῦ ἐπιεικοῦς καὶ μετρίου κατ' οὐδὲν ἀφιστάμενος, ἀλλὰ πᾶσι τρόποις αὐτοῦ ἐξεχόμενος. Ἐτίμησε δὲ τῶν τε τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου πολλούς. Ἀνώρθωσε δὲ καὶ τοὺς ἤδη ἐπὶ τοῦ Κομνηνοῦ ἐκπεπτωκότας τῶν οἰκείων τιμῶν· πολλοὺς γὰρ ἐκεῖνος παγανώσας ἀδόξους ἐξ ἐνδόξων καὶ ἀτίμους ἐξ ἐντίμων ἀπέδειξεν. Ἐπιστάσης δὲ τῆς τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου μνήμης κατὰ τὸ ἔθος ἄπεισιν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ Μάγγανα αἰδοῖ τοῦ μάρτυρος. Μετὰ δὲ τὸ τελεσθῆναι τὴν ἑορτὴν τινὲς τῶν κακοήθων καὶ δολερῶν βουλήν πονηρὰν ἐξαρτύσαντες τῷ βασιλεῖ ἐπεβούλευσαν μὲν, ἦνυσαν δὲ οὐδέν, Θεοῦ τὸν σύλλογον καὶ τὸ πονηρὸν καὶ

ἄθεον διαλυσαμένου σκαιώρημα. Ἦν γὰρ αὐτοῖς γνώμη τῷ βυθῷ παραδοθῆναι αὐτὸν παγγενεῖ ἅτε διὰ θαλάσσης πρὸς τὸ παλάτιον ἀποπλεῖν μέλλοντα. Ζητήσεως δὲ καὶ ἐρεύνης γενομένης περὶ τοῦ συμβάντος πολλῆς πολλοὶ τῶν μεγιστάνων καὶ αὐτὸς ὁ τηρικαῦτα ἔπαρχος ἐάλωσαν ὡς ἐπίβουλοι καὶ καθοσιώσεως αἰτία ὑπέπεσον, τῶν οἰκείων στερηθέντες κτήσεων καὶ πάσης τῆς περιουσίας αὐτῶν. 112 Ἐπόθησε δὲ καὶ ἠγάπησε διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁ βασιλεὺς τὴν τε τῶν δημοσίων χρημάτων ἐπαύξησιν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν δικῶν τὴν ἀκρόασιν, κὰν τούτοις τὴν μείζονα φροντίδα κατεκένου τῆς βασιλείας τῶν ἄλλων ἦττον ἐχόμενος, στρατηγικῶν φημι πλεονεκτημάτων καὶ στρατιωτικῶν ἀνδραγαθημάτων. Διὰ δὴ ταῦτα καὶ συκοφαντικαῖς ἐπηρεαῖς καὶ σοφιστικαῖς μεθόδοις καὶ δικανικῶν προβλημάτων ἐσμῶ καὶ σεκρετικῶν ζητημάτων ἐπιπλοκαῖς τὸ ῥωμαϊκὸν ἐκλονεῖτο καὶ ἐκραδαίνετο, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς στρατευομένους τὰ ὄπλα καὶ τὴν στρατείαν μεταθέντας συνηγόρους καὶ νομικῶν προβλημάτων καὶ ζητημάτων γενέσθαι ἐραστάς, μακρὰν χαίρειν εἰπόντας ἐνυαλίῳ τε ἠχῆ καὶ πολεμικῆ ὀρχήσει καὶ περιδινήσει ἀγχιστρόφῳ. Εὐσεβῆς δὲ ὢν, εἴπερ τις ἕτερος, καὶ φιλομόναχος φιλόπτωχός τε καὶ περὶ τὸ σῶμα ἦττον κολαστικός, πρὸς ἄλλο τι ἀμβλὺς ἐτύγχανε καὶ νωθρός, φειδωλὸς δὲ εἰσάγαν καὶ ποριστικός καὶ τῶν δημοσίων χρημάτων αὐξητικός. Ἐνεξουσίαζε δὲ καὶ ταῖς κρίσεσι καὶ πολλάκις αὐτὰς ὑπήλλαττε διὰ τὴν τῶν προσώπων ποιότητα, βαρὺς δεικνύμενος τοῖς δυνατοῖς καὶ ἀφόρητος. Προσκεϊμένου δὲ αὐτοῦ τοῖς τοιούτοις διηνεκῶς, τῶν δὲ στρατιωτικῶν ἡμεληκότος καὶ καταρραθυμήσαντος, τὰ τῆς ἀνατολῆς καὶ μᾶλλον τὰ ἐν τοῖς τέρμασι τῶν μερῶν τῶν ῥωμαϊκῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐφέροντό τε καὶ ἦγοντο καὶ ἐλήιζοντο, καὶ διεφθείροντο ἅπαντα τῇ τε τῶν Τούρκων ἐπίδρομῇ καὶ κατισχύσει καὶ τῇ βιαίᾳ ὑποχωρήσει καὶ δειματώσει τῶν ἡμελημένων στρατιωτῶν· συνεχεῖς γὰρ ὑπῆρχον ἐκδρομαὶ καὶ λεηλασίαι συχναί, ἀφανιζομένου τοῦ προστυχόντος παντός. Διὸ καὶ ἡ εὐδαίμων χώρα τῆς Ἰβηρίας ἠπεύρωτο παντελῶς καὶ ἠδάφιστο, ἥδη προκατειργασμένη καὶ ἠσθενηκυῖα καὶ κατὰ μικρὸν ἐκλείπουσά τε καὶ φθίνουσα. Συμμετελάμβανον δὲ τοῦ δεινοῦ καὶ ὅσαι ταύτῃ παρέκειντο, Μεσοποταμία 113 τε καὶ Χαλδία, πρὸς δὲ Μελιτηνὴ καὶ Κολώνεια καὶ τὰ τῷ Εὐφράτῃ συγκείμενα ποταμῷ, ἀλλὰ μὴν τό τε Ἀρμενιακὸν καὶ τὸ Βαασπρακάν. Καὶ εἰ μὴ πολλάκις στρατεύμασιν, ἐνίοτε δὲ καὶ φήμαις μόναις δυνάμεων, ἀνείργοντο τὰ τῶν βαρβάρων, καὶ τινες ἀρχηγοὶ τούτων, Χωροσάν τις σελάριος καὶ Σαμούχ, ἀγαθῇ τινι τύχῃ τὴν ἦτταν συμβαλόντες ἐκκληρώσαντο, κὰν μέχρι Γαλατίας καὶ Ὀνωριάδος καὶ αὐτῆς Φρυγίας τὸ ἀντίπαλον περιέδραμεν. Ἐστέλλετο μὲν γὰρ στρατιωτικόν, ψιλὸν δὲ καὶ ἄοπλον καὶ γυμνόν, τῶν κρειπτόνων ἀπελαυνομένων ἐκάστοτε τῆς στρατείας τοῦ πλήθους τῶν ὀψωνίων ἔνεκα καὶ τῶν μειζόνων βαθμῶν. Ἄ καὶ καταγνώσεως ἐκτὸς οὐκ ἦν, μηδενὸς γενναίου καὶ ἀξιολόγου πραττομένου διὰ τοῦτο. Συνέβαινε δὲ ἐκ τούτου τοὺς μὲν Ῥωμαίους ταπεινοῦσθαι καὶ κατεπτηχέναι, τοὺς βαρβάρους δὲ φυσᾶσθαι τε καὶ ἐπαίρεσθαι καὶ μετὰ πολλῆς προσήγνυσθαι πεποιθήσεως. Ὅτε δὴ καὶ εἰς τὸ Ἄνιον ἀποστέλλεται δοῦξ Ἀρμένιός τις, Παγκράτιος τοῦνομα, ἐκ τῶν ἐνότων ὑποσχόμενος τὰ ἐκεῖσε στρατεύματα διοικεῖν. Τοῦ δὲ σουλτάνου παριόντος, μὴ μέντοι γε πημαιομένου τὴν χώραν τὴν ῥωμαϊκὴν, τῶν περὶ τὸν Παγκράτιον ἐξιόντες τινὲς τὴν οὐραγίαν τοῦ σουλτανικοῦ στρατοπέδου ἐσίνοντο καὶ κατέκαινον. Ἐφ' οἷς δὴ καὶ δυσθυμήσας ὁ σουλτάνος ἀφήσει τοῦ πρόσω ἰέναι. Πρὸς τὸ Ἄνιον δὲ ἀνθυπέστρεψε καὶ δι' ὀλίγων ἡμερῶν αὐτὸ τε τὸ Ἄνιον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ πάντα περιποισάμενος στρατῷ τε ὀχυρώσας καὶ στρατηγοῖς ἀξιολόγοις τὰ ἐκεῖσε παραδούς, τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν αὐτοῦ τε καὶ τῆς περὶ αὐτὸ χώρας ἀπεστέρησεν. Εἶχε μὲν οὖν οὕτω ταῦτα καὶ εἰς τοσοῦτον σκυλμὸν τὰ ῥωμαϊκὰ περιήγοντο κατὰ τε τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀνατολήν.

Ἐν δὲ τῇ δύσει κατὰ τὴν τρίτην ἰνδικτιῶνα, ἀρχόντων τῶν περὶ τὸν Ἴστρον πόλεων τοῦ μαγίστρου Βασιλείου τοῦ Ἀποκάπη καὶ τοῦ 114 μαγίστρου Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, τὸ τῶν Οὔζων ἔθνος, γένος δὲ καὶ οὗτοι σκυθικὸν καὶ τῶν Πατζινάκων εὐγενέστερον καὶ πολυπληθέστερον, παγγενεῖ μετὰ τῆς ἰδίας ἀποσκευῆς τὸν Ἴστρον περαιωθὲν ξύλοις μακροῖς καὶ λέμβοις αὐτοπρέμνοις καὶ βύρσαις, τοὺς διακωλύοντας τὴν αὐτῶν περαιώσιν στρατιώτας, Βουλγάρους τέ φημι καὶ Ῥωμαίους καὶ λοιποὺς τοὺς ὄντας σὺν αὐτοῖς, κατηγωνίσαντο αἰφνιδίως καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν, τὸν τε Ἀποκάπην Βασίλειον καὶ τὸν Βοτανειάτην Νικηφόρον, αἰχμαλώτους ἀπήγαγον καὶ τὴν περὶ τὸν Ἴστρον πᾶσαν ἐπλήρωσαν ὑπαιθρον. Συνεποσοῦτο γὰρ τὸ ἔθνος, ὡς οἱ εἰδότες διεβεβαιοῦντο, εἰς ἐξήκοντα μυριάδας μαχίμων ἀνδρῶν καὶ πολεμιστῶν. Μοῖρα δὲ τις αὐτῶν οὐκ ἐλαχίστη, τούτων ἀποτμηθεῖσα, ἄχρι Θεσσαλονίκης καὶ αὐτῆς Ἑλλάδος εἰσῆρρεισε καὶ πᾶν τὸ προστυχὸν κατελυμήνατο καὶ ἐκεραίσε καὶ λείαν ἤλασεν οὐκ ἀριθμητὴν. Χειμῶνι δὲ περιπεπτωκότες πολλῶ ὅτε πρὸς τοὺς σφετέρους ὑπέστρεφον, οὐ μόνον τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑαυτῶν σχεδὸν ἀπέβαλον ἅπαντα καὶ δυστυχῶς εἰς τὴν παρεμβολὴν ἐπανεζέυξαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πυνθανόμενος περὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἤσχαλλε μὲν καὶ ἡδημόνει, στρατιὰν δὲ ἀθροῖσαι καὶ δυνάμεις ἀξιωμαχοὺς ἀφεῖναι κατ' αὐτῶν ὀκνηρότερος ἦν, ὡς μὲν τινες ἔλεγον τῶν ἀναλωμάτων φειδοῖ ἦν γάρ, ὡς ἔφημεν, φιλοχρήματος καὶ τὸν ὀβολὸν παντὸς προτιμῶν ὡς δ' ἔνιοι, μὴ ἀποθαρρῶν πρὸς τοσαύτην ἰσχὴν ἀντιπαρατάξασθαι· ἅπαντες γὰρ ἀπρόσμαχον τῶν ἐναντίων τὸ πλῆθος δισχυρίζοντο, καὶ ἀμήχανος ἐδόκει πᾶσιν ἡ λύτρωσις καὶ μετοικίαν ἤδη οἱ πλείους ἐβουλεύοντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρεσβείαν πρὸς τοὺς ἐθνάρχας 115 αὐτῶν ἐσταλκῶς ἐπειράτο ὡς οἷόν τε παρενεγκεῖν αὐτοὺς καὶ καταστεῖλαι, 115 πολλὰ τούτοις ἀποστείλας ἐπαγωγὰ καὶ θελκτήρια· χαρίσμασι γὰρ ἐνίους αὐτῶν ἀδροῖς ἐδεξιώσατο. Μέγιστον δὲ τὸ ἔθνος ὃν καὶ διὰ τοῦτο πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων ὀσημέραι ἐπιρρηγνύμενον ἐν πολλοῖς μέρεσι τὴν Βουλγαρίαν, ἤδη δὲ τὴν τε Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν συνέθλιβε. Μὴ φέρων δὲ ὁ βασιλεὺς τὸ λεγόμενον-ἀνέδην γὰρ παρὰ πάντων ὡς φειδωλὸς καὶ γλίσχρος διεσύρετο καὶ διεβάλλετο-ἔξιει τῆς βασιλίδος καὶ περὶ τὸν τόπον ὃς Χοιροβάκχοι καλεῖται τὴν σκηνὴν πῆγνυσιν, οὐ πλείους τῶν ἑκατὸν πενήκοντα στρατιωτῶν ἐπαγόμενος μεθ' ἑαυτοῦ. Ὅθεν καὶ πολλοῖς θαυμάζειν ἐπῆει ὅπως μετὰ τοσοῦτων ἀνδραρίων πρὸς τοσαύτην πληθὺν ἀπεδειλίασεν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ παρασκευῇ ὄντος αὐτοῦ καὶ περὶ συναγωγῆς βουλευομένου στρατοῦ δρομαῖοι προσελθόντες τινὲς ἐδήλουν τῷ βασιλεῖ τὴν τε τῶν ἡγεμόνων λύτρωσιν καὶ τοῦ ἔθνους παντὸς τὴν ἀπώλειαν, φράζοντες ὡς οἱ μὲν ἡγεμόνες αὐτῶν ἐμβάντες σκάφεσι τὸν Ἴστρον διαβεβήκασιν, τὸ δὲ περιλειφθὲν πλῆθος λιμῶ τε καὶ λοιμῶ τοῖς τε παρακειμένοις Βουλγάροις καὶ Πατζινάκοις καταπολεμηθέντες ἄρδην ἀπώλοντο, Θεοῦ τὸ πᾶν ἐργασαμένου. Λέγεται γὰρ ὡς ἀπογνοὺς ὁ βασιλεὺς ἐκ πάντων, νηστείαν παραγγείλας τῷ τε πλήθει καὶ ἑαυτῷ, λιτανεῖαν ἐκτενῆ ἐποίησατο, αὐτὸς πεζὸς συμπορευόμενος μετὰ δακρῶν καὶ συντετριμμένης καρδίας, καθ' ἣν ἡμέραν ἐφάνη τοῖς ἐν Τζουρουλῶ ἐσκηνωμένοις τῶν Οὔζων πλῆθος στρατιωτικὸν ἐπιστὰν ἐναέριον καὶ διαῖττον σὺν σπουδῇ βέλη ἀφιέναι κατ' αὐτῶν συνεχῆ, ὥστε μηδένα ἐξ αὐτῶν ἀπομείναι ἄτρωτον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ Θεῷ τε καὶ τῇ Θεοτόκῳ θύσας τὰ χαριστήρια εὐθὺ τῆς βασιλίδος πεπόρευτο. Εὗρε δὲ καὶ ταύτην 116 ἐκπλήξως γέμουσαν καὶ σώστρα τῷ Θεῷ ἐπιθύουσαν. Ἀλλὰ καὶ πάντες ἀπλῶς θεοσημίαν τὸ γεγονός ἐλογίζοντο καὶ τῇ τοῦ βασιλέως περὶ τὸ θεῖον εὐσεβεῖα τὸ πᾶν ἀνέτιθεσαν, ἀρετῇ καὶ τῇ τοῦ ἄρχοντος ῥοπῇ καὶ περὶ τὸ θεῖον εὐλαβεία τὸ θεῖον ἐπικλινόμενον. Προσηλθον δὲ τούτων τινὲς μετὰ τὸν τοιοῦτον ὄλεθρον τῷ βασιλεῖ, καὶ χώραν λαβόντες δημοσίαν ἀπὸ τῆς μακεδονικῆς τὰ Ῥωμαίων ἐφρόνησαν καὶ σύμμαχοι καὶ ὑπήκοοι τούτων μέχρι τοῦ

δεῦρο γεγόνασι καὶ ἀξιωματῶν συγκλητικῶν καὶ λαμπρῶν ἠξιώθησαν. Ἦν δὲ τὸ τηνικαῦτα ἔτος μὲν ἔκτον βασιλεύοντι τῷ Δούκῃ, ἰνδικτιῶν γ', ἐν τῷ φογ' ἔτει τῆς κοσμικῆς κτίσεως. Πρὸ δὲ τούτου τοῦ ἔτους κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα τῆς δευτέρας ἐπινεμήσεως, εἰκοστὴν τρίτην ἄγοντος τοῦ αὐτοῦ μηνός, περὶ δευτέραν νυκτὸς φυλακὴν σεισμὸς ἐξάσιος γέγονε τῶν πώποτε γενομένων ἐκπληκτικώτερος ἐκ τῶν ἐσπερίων μερῶν ἀρξάμενος. Τοσοῦτος δὲ ἦν τὸ μέγεθος, ὡς καὶ οἰκίας ἀνατρέψαι πολλὰς καὶ ναοὺς καὶ κίονας. Τὰ ὅμοια δὲ τοῖς εἰρημένοις πεπόνθασι Ῥαιδεστός τε καὶ Πάνιον καὶ τὸ Μυριόφυτον, ὡς καὶ μέρη τειχῶν ἀνατραπῆναι ἄχρις ὑποβάθρας αὐτῆς καὶ πλείστας οἰκίας καὶ φόνον γενέσθαι πολύν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ Κύζικος, ὅποτε καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἑλληνικὸν ἱερόν κατεσείσθη καὶ τῷ πλείστῳ μέρει κατέπεσε, μέγιστον ὄν χρήμα πρὸς θεῶν δι' ὀχυρότητα καὶ λίθου τοῦ καλλίστου τε καὶ μεγίστου ἀρμονίαν καὶ ἀνοικοδομήν καὶ ὕψους καὶ μεγέθους διάρκειαν. Καὶ μέχρι δὲ δύο ἐνιαυτῶν ἔκτοτε σποράδες ἐπεφοίτων σεισμοὶ μηδαμῇ τοῖς ἐξωροτέροις μνημονευόμενοι. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἡ Νίκαια πέπονθε· κατεσείσθησαν γὰρ καὶ ταύτης ὅ τε ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Σοφίας ναὸς καὶ ὁ λεγόμενος τῶν ἀγίων Πατέρων σηκός, καὶ τὰ τεῖχη δὲ σὺν τοῖς 117 πολιτικοῖς οἰκήμασι καταπεπτώκασιν, ὅτε δὴ καὶ τὰ τοῦ τρόμου κατέληξε τέλεον. Ἦσαν δὲ ταῦτα καὶ εἴσπραξις μὲν ἀμαρτημάτων καὶ χόλος θεῖος ἐξ ἅπαντος, ἠνίττοντο δὲ καὶ τὴν τοῦ ῥηθέντος ἔθνους ἐπέλευσιν καὶ κατάλυσιν.

Ἐν γὰρ ταῖς θεοσημίαις οὐ τὸ ἐνεστὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τι μέλλον προτεθεώρηται καὶ προσημαίνεται. Καὶ Μαΐῳ δὲ μηνὶ τῆς δ' ἰνδικτιῶνος ἐφάνη κομήτης κατόπιν τοῦ ἡλίου δύνοντος τὸ μέγεθος σεληναῖον φέρων, ὅταν ἦδε πλησιφαῆς γένηται. Καὶ ἐώκει μὲν τηνικαῦτα ἐκπέμπειν καπνὸν καὶ ὀμίχλην, ἐν δὲ τῇ ἐπιούσῃ ἤρξατο παραδεικνύειν βοστρύχους τινάς, καὶ ὅσον οὗτοι προεπετάννυντο τὸ μέγεθος τοῦ ἀστέρος ὑπέληγεν. Ἀπέτεινε δὲ τὰς ἀκτῖνας ὡς πρὸς ἑῶαν καὶ πρὸς ἐκείνην προήρχετο καὶ ἦν ἐπικρατῶν ἄχρις ἡμερῶν τεσσαράκοντα. Κωνσταντίνου δὲ τοῦ πατριάρχου θανόντος Ἰωάννης μοναχὸς ὁ ἐπίκλην Ξιφιλῖνος προχειρίζεται, ἐκ Τραπεζοῦντος μὲν ὠρμημένος, ἀνὴρ δὲ σοφὸς καὶ παιδεύσεως εἰς ἄκρον ἐληλακῶς κὰν τοῖς πολιτικοῖς περίβλεπτος γεγονῶς καὶ ἀρετῆς εὐφρόνως ἐπιμελούμενος, ὥστε ἐν ἀκμῇ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἡλικίας τὴν μοναχικὴν πολιτείαν ἀσπάσασθαι καὶ τὸν ἀναχωρητικὸν ἐλέσθαι βίον χρόνον οὐκ ἐπὶ μικρὸν παρὰ τὸ τοῦ Ὀλύμπου ὄρος. Ὅθεν οὐδεὶς ἄξιος πλὴν αὐτοῦ ἐνομίσθη πρὸς τὸν ὑψηλὸν τῆς πατριαρχίας βαθμὸν, εἰ καὶ ἀπαναινόμενος καὶ φεύγων ἐδιώχθη πρὸς τῆς τιμῆς. Ἀλλὰ μὴν καὶ Θεοδούλου τοῦ Βουλγαρίας ἀρχιερέως κοιμηθέντος προχειρίζεται ὁ βασιλεὺς Ἰωάννην τινὰ μοναχὸν ἐκ τῆς Λάμπης μὲν ὠρμημένον, συνασκητὴν δὲ καὶ σύμπονον τοῦ Ξιφιλίνου. Ἀπὸ δὲ μηνός Ὀκτωβρίου νόσος ἐνσκήψασα τῷ βασιλεῖ κατέτρυχεν 118 αὐτὸν δεινῶς ἄχρι τοῦ ἐπιόντος Μαΐου μηνός· ἐν αὐτῷ δὲ κατειργάσατο τοῦτον καὶ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ἀπήγαγεν. Ἡ δὲ ὁσία τούτου οὐκ ἔνθα προσεδόκησε γέγονεν, ἀλλὰ διαπόντιος ἀχθεὶς ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου Νικολάου, ἣ καλεῖται Μολυβωτόν, ἐναπετέθη. Ἔζησε δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ χρόνους ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ. Ἦσαν δὲ αὐτῷ παῖδες ἕξ Εὐδοκίας τῆς βασιλίδος, ἦν ἔτι ἰδιωτεύων ἠγάγετο, ἄρρενες μὲν τρεῖς, Μιχαήλ, Ἀνδρόνικος καὶ Κωνστάντιος τούτων πορφυρογέννητος ἦν ὁ Κωνστάντιος, πάντας δὲ βασιλεῖς ἀνηγόρευσε θήλειαι δὲ τρεῖς, Ἄννα, Θεοδώρα καὶ Ζωή. Καίσαρα δὲ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν προχειρισάμενος κοινῶν βουλευμάτων μυστηριωδῶν καὶ σκεμμάτων ἐτίθετο. Μέλλων δὲ τελευτᾶν ἔγγραφον ἀπήτησεν ἐκ πάντων ὡς οὐκ ἂν ποτε παρὰ τοὺς αὐτοῦ παῖδας βασιλέα ἕτερον δέξαιτο· ἐν ᾧ καθυπέγραψαν ἅπαντες, ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ βασιλις Εὐδοκία ὡς οὐκ ἂν οὐδὲ αὐτὴ πρὸς δεύτερον ἐλεύσοιτο συνοικέσιον· καὶ ἀπαρτισθὲν τῷ πατριάρχῃ φυλάττειν δεδώκασιν. Ὅθεν καὶ παρὰ τῇ γυναικὶ καὶ

βασιλίδι τὰ πάντα πεποίηκε, σωφρονεστάτη τε νομιζομένη τάνδρι καὶ παιδοτροφήσαι ἀκριβεστάτη καὶ πρὸς τὸ τὰ κοινὰ διοικεῖν ἱκανωτάτη. Τελευτᾷ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐτῶν ὧν ἐξήκοντα καὶ μικρόν τι πρὸς. Εἴθιστο δὲ λέγειν περὶ τῶν ἐπιβουλευόντων αὐτῷ ὡς τιμῆς μὲν καὶ χρημάτων οὐκ ἀποστερήσει τούτους, ἀντ' ἐλευθέρων δὲ ὡς ἀργυρωνήτοις χρήσαιτο· ἀφειλόμην δὲ οὐκ ἐγὼ τὴν ἐλευθερίαν αὐτούς, ἀλλ' οἱ νόμοι ἐκπτώτους αὐτούς τῆς πολιτείας ποιήσαντες. Τοῖς δὲ λόγοις ἐξόχως προσκείμενος ὄφελον ἔλεγεν ἐκ τούτων ἢ τῆς βασιλείας ἐγνωρίζομην. Γενναῖος δὲ ὧν τὴν ψυχὴν πρὸς τινα εἰρηκότα ὡς αὐτὸς ἂν ἠδέως 119 μαχόμενος ἐκείνου τὸ ἴδιον σῶμα προβάλλοιτο, εὐφήμει εἶπε καὶ εἰ βούλοιο γε πεσόντι ἐπένευκε πληγὴν καὶ αὐτός. Πρὸς δὲ τὸν τοὺς νόμους ἐξακριβούμενον ἐπὶ τῷ βούλεσθαι ἀδικεῖν, οὗτοι ἔφησεν οἱ νόμοι ἡμᾶς ἀπολωλέκασι. Κατέσχον δὲ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ἢ τε σύζυγος αὐτοῦ καὶ οἱ παῖδες. Οἱ δὲ τὴν ἐφᾶν κατατρέχοντες Τοῦρκοι πάλιν τοῖς περὶ Μεσοποταμίαν ἐφήδρευον καὶ μάλιστα τοῖς περὶ τὴν Μελιτηνὴν ἐστρατοπεδευμένοις ῥωμαϊκοῖς στρατεύμασιν, οἵπερ τοῦ ὀψωνιασμοῦ ἐνδείσαντες καὶ τῶν συνήθως παρεχομένων αὐτοῖς σιτηρεσιῶν στερούμενοι ἐνδεῶς εἶχον καὶ ταπεινῶς, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὀργίλως διὰ τὴν ἔνδειαν, ὡς μὴ τοῖς ἰθαγενέσι στρατιώταις βούλεσθαι συνελθεῖν καὶ τὸν Εὐφράτην σὺν αὐτοῖς περαιώσασθαι. Ἐπερχομένων οὖν τῶν Τούρκων μόνοι οἱ Μελιτηνοὶ ἀντιστάντες ἄτερ αὐτῶν εὐμαρῶς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ὡς ἐκηβόλων ἐλυμαίνοντο καὶ κατετιτρώσκοντο, αὐτοὶ δ' ἀπαθεῖς διέμενον, ἕως ἀναγκασθέντες εἰς τὸν ποταμόν τε ἔφυγον καὶ πρὸς μάχην καὶ ἄκοντες ἔστησαν καὶ νῶτα δοῦναι παρεβιάσθησαν. Καὶ τροπῆς γενομένης ἔπεσον συχνοὶ ἐξ αὐτῶν, τινὲς δὲ καὶ ζωγρία ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐλήφθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ τῷ ἄστει τῆς Μελιτηνῆς ἀνεσώθησαν. Περιφρονησαντες δὲ τούτους οἱ βάρβαροι ὡς ἤδη καταστραφέντας καὶ ἀσθενεῖς, ἐκτρέχουσιν ἄχρι Καισαρείας, καταλιζόμενοι πάντα καὶ καταστρέφοντες καὶ πῦρ αὐτοῖς ὑπανάπτοντες. Καὶ τῷ σηκῷ τοῦ Μεγάλου καὶ περιωνύμου Βασιλείου εἰσπηδήσαντες δηοῦσι μὲν ἅπαντα καὶ τὰ ἱερὰ διαρπάζουσι, προσραγέντες δὲ καὶ τῇ τοῦ ἁγίου σορῶ τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ λειψάνῳ δρᾶσαί τι πονηρὸν οὐδαμῶς ἠδυνήθησαν· προκατησφάλιστο γὰρ καὶ περιεδεδόμητο κτίσμασιν ὄχυροῖς καὶ χρόνου δεομένοις πολλοῦ πρὸς καθαίρεσιν. 120 Τὰ δὲ τὰς ὅπας περιστέλλοντα θύρια, χρυσῷ καὶ μαργάροις ἐξειργασμένα καὶ λίθοις, ἐξαίρουσι καὶ τὸν ὅλον κόσμον ὁμοῦ συμφορήσαντες αἴρουσιν ἐκεῖθεν, παραδόντες πολλοὺς τῶν Καισαρέων σφαγῇ καὶ τὸν ναὸν καταχράναντες. Κάκειθεν ὑποστρέψαντες διέρχονται τοὺς εἰς Κιλικίαν ἄγοντας στενωπούς, μηδενὸς προγνότος τὴν τούτων ἔφοδον, καὶ τοῖς Κίλιξιν ἐπιφανέντες ἐκπλήκτως ἐμόφοβους εἰργάσαντο, φόνον πολὺν ποιῶντες τῶν παρεπιπτόντων αὐτοῖς. Χρονίσαντες δὲ τῇ χώρᾳ καὶ ταύτην λυμηνάμενοι καὶ λαφύρων ἑαυτοὺς ἐμπλήσαντες καὶ λείας καὶ αἰχμαλωσίας πολλῆς ἀπίασι πρὸς τὸ Χάλεπ, παρά τινος αὐτομόλου Ἀμερτικῆ λεγομένου ὀδηγηθέντες ἐκεῖσε, δυσμενῶς τοῖς Ῥωμαίοις διακειμένου, ἐπὶ τοῦ γέροντος μὲν Μιχαὴλ αὐτομολήσαντος καὶ τυχόντος μεγάλων δωρεῶν καὶ τιμῶν καὶ δεξιώσεων, κατηγορηθέντος δὲ παρὰ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τῷ Δούκα ὡς μέλλοντος αὐτὸν μαχαίρᾳ διαχειρίσασθαι καὶ διὰ τοῦτο κατακριθέντος φυγὴν διηνεκῆ, πάλιν δὲ γε τυχόντος ἀνακλήσεως καὶ ἀποσταλέντος κατὰ τῶν Τούρκων, τῆνικαῦτα δὲ διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων προσθεμένου τε τοῖς Τούρκοις καὶ τὴν χώραν διατιθέντος κάκιστα. Γενόμενοι γοῦν ἐν οἷς τε Τοῦρκοι καὶ οἱ Χαλεπίται, καὶ ὁμολογίαν δόντες ἀλλήλοις, τὴν ἐν Συρίᾳ Ἀντιόχειαν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν κακῶς διετίθεσαν σφάττοντες, πυρπολοῦντες, ἀνδραποδίζοντες, λεηλατοῦντες, αἰχμαλωτίζοντες καὶ πᾶν, εἴ τι χεῖριστον, διαπραττόμενοι. Συνηθροίσθη μὲν γὰρ στράτευμα ἐπ' αὐτοὺς ἀξιόλογον, Νικηφόρου ὄντος τοῦ Βοτανειάτου ἐν ταύτῃ δουκός, ἢ δὲ φειδωλία καὶ ἡ γλισχρότης ἄπρακτα

πάλιν τὰ πάντα ἀπέδειξεν. Οὐ γὰρ ὀλόκληρον τὸ ὄψωνιον, ἀλλὰ μερικὸν αὐτοῖς καὶ μέτριον δοθὲν ναρκῆσαι τοὺς στρατιώτας ἐποίησε· λαβόντες γὰρ τὸ δοθὲν εἰς τὰ οἰκεία διεσκεδάσθησαν, καὶ πάλιν ἦσαν οἱ βάρβαροι τὴν χώραν δηοῦμενοι καὶ ἀδεῶς κατατρέχοντες. Νεολαίαν δέ τινα βραχεΐαν, ἄρτι τῶν οἰκημάτων οἷς ἐνετρέφοντο ἐκπεπηδηκυΐαν, μικροῖς καὶ ἐλαχίστοις ἀθροίσαντες ἀναλώμασι τῷ τῆς Ἀντιοχείας 121 ἡγεμόνι ἐνεχείρισαν. Οἱ δρᾶσαι μὲν τι προεθυμοῦντο ἀπονοία νεωτερικῆς θρασύτητος στρατηγούμενοι, ἀπειροπόλεμοι δὲ ὄντες καὶ ἄφιπποι καὶ σχεδὸν ἄοπλοι καὶ γυμνοὶ καὶ μηδὲ τὸν ἡμερήσιον ἄρτον ἔχοντες, πολλὰ παθόντες ἀνήκεστα εἰς τὴν σφῶν δυσκλεῶς ἐπανέστρεψαν γῆν, τοῦ δουκὸς Βοτανειάτου μετὰ τῶν οἰκείων ὑπασπιστῶν καὶ τινῶν ξενικῶν δυνάμεων μετρίως αὐτοὺς ἀποσοβῆσαι ἰσχύσαντος. Παραλυθέντος δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκείνου τὰ τῶν βαρβάρων ἐπὶ πλεον ἐθρασύνθη, σιτοδείας πιεζούσης τὰς πόλεις καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἐνδείας. Ἄλλ' ἐπειδήπερ ἐξ ἀνάγκης βασιλέως ἐδεήθη τὰ πράγματα δυναμένου αὐτὰ ποσῶς καταστῆσαι τε καὶ ὀμαλίσαι ἐν οὕτως ἐναντίοις καιροῖς, ἐψηφίζετο μὲν ἀξιολογώτατος ὁ Βοτανειάτης καὶ ἄλλοι πολλοί, νικᾶ δὲ ὅμως ἡ θεία βουλή· διὸ καὶ ἀνάγεται ἐπὶ ταύτην ὁ βεστάρχης Ῥωμανὸς ὁ Κωνσταντίνου τοῦ Διογένους υἱός. Ὄν δὲ τρόπον ἀνήχθη, ἔνθεν ἔρω. Ἦν μὲν προβεβλημένος δούξ Σαρδικῆς ὁ Διογένης, πατρίκιος δὲ τυγχάνων ἐζήτησε τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον τὸν Δούκαν τιμηθῆναι βεστάρχης. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπειπὼν αὐτῷ: δεικνύων ἔργα ἀπαίτει μισθούς, κενὸν αὐτὸν καὶ ἄπρακτον ἀπεπέμψατο μὴ προσσχὼν τῇ αἰτήσει αὐτοῦ. Ἐξελθὼν οὖν ὁ Διογένης καὶ τὴν Σαρδικὴν καταλαβὼν, περιτυχὼν Πατζινάκοις ἐξελθοῦσι καὶ λεηλατοῦσι τὴν χώραν τρόπαιον μέγιστον ἐστήσατο κατ' αὐτῶν, καὶ τῶν ἐαλωκότων ζῶντας μὲν πολλούς, κεφαλὰς δὲ τῶν ἀνηρημένων τῷ βασιλεῖ πεπομφῶς ἐτιμήθη βεστάρχης, γράψαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως ὡς οὐκ ἐμὸν δῶρον, ὧ Διόγενης, τοῦτο ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς καὶ ἀνδραγαθίας. Διατρίβων δὲ ἐκεῖσε ἠβουλήθη μὲν ἀντᾶραι τῷ βασιλεῖ, ἐπέσχε δὲ τὸ μελετώμενον δεδιῶς εἰς φῶς ἀγαγεῖν. Ὅμως, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἀπῆν καὶ τὰ τῆς βασιλείας ἐχίρουν, κοινολογεῖται τινὶ τῶν πιστικωτάτων τὸ πρᾶγμα καὶ δι' αὐτοῦ τοῖς παρακειμένοις ἔθνεσιν 122 ὀμιλήσας περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, φιλίως αὐτῷ διακειμένοις ἐξ ὅτου τῶν παρ' ἐκείνοις ἦρξε μερῶν καὶ τῆς αὐτοῦ γενναιότητος πείραν ἔχουσι δαψιλῆ. Καταμηνύεται παρὰ τοῦ Ἀρμενίου τὸ γένος, καὶ δὴ συλληφθεὶς δεσμώτης πρὸς τὴν βασιλίδα ἀπάγεται. Ἐλεγχθεὶς δὲ καὶ καταθέμενος καὶ διὰ τοῦτο κατακριθεὶς θάνατον ὡς ἐπίβουλος ὑπερορίζεται καὶ τῆς πόλεως ἐκβάλλεται, πᾶσιν ἀνίαν ἐνθήμενος ὅσοι τῆς αὐτοῦ γενναιότητος καὶ ἀνδρείας ἐν πείρᾳ καθίσταντο. Οἱ δ' ἀγνοοῦντες ἐκ τῶν εἰδότων ταύτην παραλαμβάνοντες ὑπῆρχον ἐξ ἀκοῆς ἐρασταί. Καὶ διὰ τοῦτο δι' εὐχῆς ἦν τοῖς ὄλοις ἀνώτερον τὸν ἄνδρα γενέσθαι κολαστηρίων καὶ χαρισθῆναι τῇ Ῥωμαίων τοῦτον ἀρχῇ. Ἐπεὶ δὲ ὁ σκοπὸς ζήλου θεοῦ ἦν καὶ οὐ φιλαυτίας, περιαλοῦντος τῆς τῶν χριστιανῶν πληθύσης πασχούσης κακῶς καὶ κεραϊζομένης ὀσημέραι πρὸς τῶν Ἀγαρηνῶν, ἐνηργήθη λοιπὸν τοῖς εὐχομένοις τὰ τῆς εὐχῆς. Παραστάντος γὰρ αὐθις αὐτοῦ τῷ βασιλικῷ βήματι περιέσχεν ἔλεος ἄσχετος τὴν ἀυγοῦσταν Εὐδοκίαν· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ θεαθῆναι ἀγαθός, ἐπιμήκης τε τὴν ἡλικίαν ὧν καὶ στέρνων καὶ νώτων ἐν καλῷ καθορώμενος, εὐόφθαλμός τε, εἴπερ τις ἄλλος, καὶ τοῦ πάθους αὐτόθεν παράκλησιν ἐκκαλούμενος, μήτ' ἀκριβὲς τὸ λευκὸν μήτε τὸ μέλαν ἀποσῶζων, ἀλλ' οἶον συγκεκραμένα κατ' ἴσον ἀμφοτέρα. Ὡς οὖν καὶ ἡ παρεστῶσα γερούσια συνέπαθεν, εὐθὺς ἐπηκολούθησεν ἡ συμπάθεια. Καὶ περισωθεὶς τοῦ κινδύνου παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν βασιλικῆς ἀξιώσεως ἔτυχε. Διὸ καὶ ἀπολυθεὶς παρὰ πάντων ἠσπάζετο. Ἐξίῶν οὖν εἰς τὴν Καππαδοκῶν, ἐξ ἧς καὶ τὴν γέννησιν ἔσχηκε, πάλιν μεταπεμφθεὶς εἰς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελήλυθε, κὰν τοῖς γενεθλίοις τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ μάγιστρος τιμᾶται καὶ στρατηλάτης προβέβληται

παρὰ τῆς βασιλίδος, προελθούσης βασιλικῶς μετὰ τῶν ἰδίων παίδων εἰς τὸν μέγιστον καὶ περίπυστον τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας σηκόν. 123 Δεδοικίας δὲ τῆς βασιλίδος τὴν τε σύγκλητον καὶ τὸν πατριάρχην καὶ τοὺς ὑπογράψαντας καὶ ὁμόσαντας, καὶ διὰ ταῦτα μὴ τολμώσης ζευχθῆναί τινα τῶν ἐπιφανῶν καὶ βασιλέα ἀναγορευσαὶ αὐτόν, ἔγνω δεῖν ὑπὲρ γυναῖκα μὲν φρονῆσαι

, πανουργία δὲ καὶ δόλω τὸν πατριάρχην ὑπελθεῖν καὶ οὕτως αὐτῇ τε τὸ ἐφετὸν καταπράξασθαι καὶ τὴν τῶν ἔθνων ποσῶς ἀναχαιτίσαι ὀρμὴν. Κοινοῦται τοίνυν τὸ πρᾶγμα τινα τῶν ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος ὡς ἐπιτηδεῖω πρὸς τοῦτο. Ὁ δὲ ὑπισχνεῖται παντὶ τρόπῳ συμπράξειν αὐτῇ πρὸς τὸ σπουδαζόμενον, ξυρὸς εἰς ἀκόνην, τὸ τοῦ λόγου, ὦν πρὸς τὰ τοιαῦτα. Ἀδελφὸς ἦν τῷ πατριάρχῃ Βάρδας ὄνομα, λαγνίστατός τε καὶ πρὸς ἡδονὰς ἐπτοημένος καὶ μηδὲν ἄλλο διὰ βίου ἔχων προτέρημα. Πρόσεισι γοῦν τῷ πατριάρχῃ ὁ τομίας, ἀπαγγέλλει αὐτῷ μυστικῶς τὰ τοῦ πράγματος, καὶ ὡς, εἰ θελήσειε, μᾶλλον δὲ συνεπινεύσειε μόνον μηδένα κίνδυνον ὑφορᾶσθαι ἐκ τῆς φρικτῆς ἐκείνης χειρογραφίας, ζευχθήσεται μὲν τῇ βασιλίδι ὁ τούτου ἀτάδελφος, παραυτίκα δὲ βασιλεὺς ἀναγορευθήσεται. Ὡς δ' ἔσχεν ὅλον τὸν πατριάρχην θύννον καταπιόντα τὸ δέλεαρ καὶ ἤδη μονονουχὶ τὴν συναρμογὴν ἐπισπεύδοντα, γίνεται γνώμη πυθέσθαι περὶ τούτου καὶ τὴν σύγκλητον. Ἐνα καθένα γοῦν πρὸς ἑαυτὸν ὁ πατριάρχης προσκαλούμενος τὸ ἀναγκαῖον τοῦ πράγματος κατεσκεύαζε, διασύρων τὸ ἔγγραφον ὡς ἔκνομόν τε καὶ ἄθεσμον καὶ διὰ ζηλοτυπίαν ἐνὸς ἀνδρὸς γεγονὸς καὶ μὴ πρὸς κοινὴν λυσιτέλειαν ἀφορῶν, ὅπερ ἔσται πάντως, εἰ ζευχθήσεται ἡ βασιλις ἀνδρὶ γενναίῳ τε καὶ θυμοειδεῖ· ἀναθηλήσουσι γὰρ τὰ Ῥωμαίων ἐσαυθίς

, ἤδη μαρανθῆναι καὶ ἀποσβεσθῆναι ἐλπίζόμενα. Ὡς δ' ἔσχε πάντας συμψήφους, τοὺς μὲν πειθοῖ καὶ κολακείᾳ, τοὺς δὲ καὶ χρημάτων παροχαῖς καὶ μειλίγμασιν ἀδρότεροις, καὶ τῷπραχθησομένῳ δέος οὐχ ὑπῆν, ἄγεται μὲν ὁ Διογένης νυκτὸς εἰς τὰ βασιλεία ἐνοπλος καὶ τῇ βασιλίδι 124 προσζεύγνυται· ἀναγορεύεται δὲ βασιλεὺς κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς ἔκτης ἐπινεμήσεως, ἔτει φο', λαθῶν πάντας τοὺς τῆς βασιλίδος υἱεῖς. Γίνεται παραυτίκα τάραχος παρὰ τῶν Βαράγγων πολὺς μὴ ἀνεχομένων εὐφημῆσαι αὐτὸν παρὰ τὰ κοινῇ δόξαντα. Ἐπιφανεῖς δὲ αὐτοῖς ὁ ταύτης υἱὸς Μιχαήλ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς γνώμη αὐτῶν ἀπαγγέλλουσι γενέσθαι τὸ γεγονός, καὶ αὐτίκα μετατραπέντες μεγάλαις καὶ διατόροις φωναῖς αὐτὸν καὶ αὐτοὶ ἀνηγόρευσαν.

Ὡς δ' οὖν ἐφάνη ἐκ τούτου, ὡς οὐ μάτην ἠλπίκασιν ἐπ' αὐτῷ οἱ πολλοί. Ἐκράτησε δὲ ἡ βασιλις σὺν τοῖς υἱεῖσι μῆνας ἑπτὰ καὶ μικρόν τι πρὸς Ῥωμανὸς δὲ ὁ Διογένης οὕτω τῶν σκῆπτρων ἐπιτυχῶν, οὐκ ἔλαττον τῶν ἐν ποσὶ πραγμάτων, τῆς στρατιωτικῆς εὐταξίας ἐφρόντισε καὶ συστάσεως, κἂν ὅτι μάλιστα συνέδρους εἶχε τοὺς προγονοὺς, ἐφέδρους δὲ μᾶλλον εἰπεῖν ἀληθέστερον, καὶ τὸν τοῦ προβεβασιλευκότος ἀδελφὸν Ἰωάννην τὸν καίσαρα, οἱ καὶ ἐμποδῶν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους κατέστησαν καὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ κακῶς διέθεσαν πράγματα, καὶ εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται ἔχοντα. Ἦρξατο γὰρ τοὺς τε ἀξιολογωτέρους δεξιοῦσθαι καὶ τοῖς ἐχέφροσι καὶ πεπειραμένοις ὀμιλεῖν τῶν στρατιωτῶν καὶ πολεμικῶν ἔργων ἀντέχεσθαι πρεσβευτάς τε ἐτοιμάζειν καὶ πανταχόθεν τοῖς ἐναντίοις ἀποτειχίζειν τὴν πάροδον. Διὰ ταῦτά τοι καὶ μετὰ δύο μηνῶν παρολκὴν ἢ τῆς ἐώας αὐτὸν δέχεται Προποντίς, καὶ ὁ ζῆλος τῆς ἐκδικίας ἐνίκησε τὴν ἐν τῇ βασιλίδι τρυφὴν τε καὶ θυμηδίαν. Ὁ καὶ πάντας κατέπληξεν, ἢ ταχεῖα δηλαδὴ ἐτοιμασία καὶ διάταξις καὶ παρασκευὴ πρὸς ἀνάγκης αὐτῷ γενομένη πολλῆς. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Κιλικίαν ταῖς προειρημέναις ἐκδρομαῖς ἀπειρηκότα ἐν ἐσχάτοις ἦσαν κινδύνοις. Ἐν δὲ τοῖς βορειοτέροις αὐτὸς ὁ σουλτάνος πανστρατιᾶ ἐξελήλυθε δυνάμεις ἄγων ἀνυποίστους 125 καὶ βαρείας καὶ τοῖς ὀρίοις τῶν Ῥωμαίων τῷ καιρῷ τοῦ φθινοπώρου προσήνωτο, βουλόμενος παραχειμάσαι ἐκεῖσε καὶ ἀρχομένου τοῦ ἔαρος προσεχῶς

προσβαλεῖν καὶ ἄρδην ἀνατρέψαι τὴν Ῥωμαίων καὶ καθελεῖν. Ὁ δὲ βασιλεὺς στρατὸν ἐπαγόμενος οὐχ οἷον εἰκὸς ἦν τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, ἀλλ' οἷον παρεῖχεν ὁ καιρὸς ἔκ τε Μακεδόνων καὶ Βουλγάρων καὶ Καππαδοκῶν καὶ Οὐζων καὶ τῶν ἄλλως παρατυχόντων ἔθνικων, πρὸς δὲ καὶ Φράγκων καὶ Βαράγγων, τῆς ὁδοῦ σπουδαίως ἐφήψατο. Συνήχθησαν δὲ οἱ πάντες κελεύσματι βασιλικῶ ἐν τῇ Φρυγίᾳ, ἧτοι τῷ θέματι τῶν Ἀνατολικῶν. Ἐνθα καὶ ἦν ἰδεῖν τι παράδοξον, τοὺς διαβοήτους προμάχους τῶν Ῥωμαίων, τῶν πᾶσαν τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν ἀνατολὴν καταδουλωσαμένων, καὶ τὴν αὐτῶν στρατιὰν ἐξ ὀλίγων συγκειμένην ἀνδρῶν καὶ τούτων συγκεκυφῶτων τῇ πενίᾳ καὶ κακουχίᾳ καὶ πανοπλίας ἐστερημένων, ἀντὶ μαχαιρῶν καὶ ἄλλων ὀργάνων πολεμικῶν, τὸ τῆς Γραφῆς ἐρεῖν, ζιβύνας καὶ δρέπανα οὐκ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐπαγομένους, ἵππου τε πολεμικῆς καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς ἐνδεῶς ἔχοντας, ἅτε μὴ στρατευσαμένου βασιλέως ἐκ πολλοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἀχρήστων καὶ ἀσυντελῶν καὶ τὸν ὄψωνιασμὸν αὐτῶν παρεϊκότος καὶ τὸ ἀνέκαθεν σιτηρέσιον. Δειλοὶ γὰρ καὶ ἀνάλκιδες καὶ πρὸς οὐδὲν γενναῖον χρησιμεύοντες κατεφαίνοντο, ὡς καὶ αὐτὰς τὰς σημαίας τοῦτο σιωπηρῶς ἀποφθέγγεσθαι πιναρὰς ὀρωμένας ὥσπερ ἀπὸ λιγνύος ἐξοφωμένας καπνοῦ, καὶ ὀπαδοὺς ἐχούσας εὐαριθμήτους καὶ πενιχρούς. Ταῦτα τοῖς παροῦσιν ὀρώμενα πολλὴν ἀθυμίαν προσῆγον καὶ ἐνεποίουν, ἀναλογιζομένοις ἐξ οἷων ποῖ κατηντήκασιν τὰ Ῥωμαίων στρατόπεδα καὶ αὐθις τίνα τρόπον κακὰ ποίων χρημάτων καὶ διὰ πόσου τοῦ χρόνου εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐπανελεύσονται, τῶν μὲν γηραιότερων καὶ πεπειραμένων ἀφίππων ὄντων καὶ ψιλῶν, τῆς δὲ νεαλοῦς στρατιᾶς ἀπειροπολέμου καθεστηκυίας καὶ τῶν πολεμικῶν οὐκ ἐθάδος ἀγώνων, καὶ αὐθις τὸ τῶν ἀντιτεταγμένων φιλοκινδυνότατον 126 καὶ ἐν πολέμοις ἐπίμονον καὶ ἔμπειρον καὶ ἐπιτήδειον. Πάντοθεν οὖν ὁ βασιλεὺς ἐξαπορούμενος καὶ μὴ βουλόμενος ἡσυχίαν ἄγειν διὰ τὴν κοινὴν λυσιτέλειαν ἔκρινεν, ὡς ἐνῆν, τοῖς ἐχθροῖς ἀντιπαρατάξασθαι καὶ τῆς πολλῆς αὐτοὺς ποσῶς ἀναχαιτίσαι καὶ ἀναστεῖλαι ὀρμῆς. Τοὺς γὰρ ἐναντίους, ἀγνοοῦντας τὰ οἴκοι τὸν βασιλέα πιέζοντά τε καὶ θλίβοντα, ἢ ἀθρόα τούτου ὀρμὴ τε καὶ ἔφοδος μᾶλλον ἐξέπληξεν, οἰηθέντας, ὥσπερ ὕστερον μεμαθήκαμεν, ὅτι κινδύνων οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐδένα λόγον πεποίηται, ἀλλ' Ἄρεως ὦν φοιτητῆς καινοποιήσῃ καὶ ἀνηβῆσῃ τὰ Ῥωμαίων πράγματα καὶ ἀντισηκῶσιν τοῖς ἐχθροῖς τὰ ἐπίχειρα. <Διὰ> ταῦτά τοι ὁ μὲν σουλτάνος ὀπισθόρμητος γέγονε, μοῖραν δὲ τίνα μεγάλην ἀποτεμόμενος καὶ ταύτην διχῆ διελῶν, τὴν μὲν εἰς τὴν Ἀσίαν τὴν ἄνω νοτιωτέραν ἐκπέμπει, τὴν δὲ βορειότεραν παραγγέλλει γενέσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡς ἐνῆν, τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπιρρώσας ὅλην χειρὶ καὶ ἀξιώμασι καὶ δώροις ἀναθαρρῆσαι πεποικῶς, καὶ λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχας ἀρίστους ἐκάστῳ τάγματι ἐπιμελῶς προσησάμενος ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ στρατιὰν ἀξιόλογον κατεστήσατο καὶ μετ' αὐτῆς ἐπὶ Πέρσας προθυμότερον ἤλαυνεν. Ὡς δὲ τὸ βορειότερον στρατόπεδον τῶν Περσῶν ἐκδρομὴν τίνα πρότερον φαντάσαν δόξαν ὑποχωρήσεως ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως προόδου παρέσχετο, ἔγνω λοιπὸν ὁ Διογένης τοῖς νοτίοις ἐπισπεσεῖν, οἳ τὰ περὶ Κοίλην Συρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ αὐτὴν Ἀντιόχειαν καταλιζόντες ἦσαν. Καὶ καταλιπὼν τὸ εὐθὺ Κολωνείας καὶ Σεβαστείας φέρεσθαι τῷ τοῦ Λυκανδοῦ ἐπεχωρίασε θέματι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ θέρους· ἐν γὰρ τῷ φθινοπώρῳ τοῖς συριακοῖς παραβαλεῖν ἐμελέτα μέρεσιν, ὡς ἂν μὴ τῷ καύσωνι κακουχθὲν τὸ στρατόπεδον δυσπραγήσῃ καὶ διαλωβηθῇ. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ οἱ Τοῦρκοι τὴν Νεοκαισάρειαν ἐξ ἀπροόπτου ἐπελθόντες καταστρέφουσι καὶ πολλῶν χρημάτων καὶ σωμάτων ἐγένοντο κύριοι, βάρος ἐπαγόμενοι λαφυραγωγίας 127 οὐκ ἐλάχιστον. Ὁ καὶ εἰς ὧτα τοῦ βασιλέως πεσὼν πολλὴν αὐτῷ τὴν ἀνίαν ἐνέσταξεν, ὅτι, καίτοι ἐκστρατευσαμένου, οὐδὲν ἦττον οἱ πολέμιοι τὴν χώραν αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ κατεσθίουσιν.

Ἄμελει τοι καὶ τὰς δυνάμεις ἀνειλφῶς δι' ἀτραπῶν δυσβάτων ἀπὸ ῥυτῆρος κατόπιν ἤλαυνε. Πλησιάσας δὲ τῇ Σεβαστείᾳ τὴν μὲν στρατιωτικὴν ἀποσκευὴν καὶ τὸ πεζὸν ἅπαν αὐτοῦ που ἀφήσει μετὰ τοῦ ἰδίου προγονοῦ Ἀνδρονίκου συνόντος αὐτῷ, ὃν αὐτὸς βασιλέα χειροτονήσας ὡς ἐνέχυρον εἶχεν ἢ συστράτηγον, εἴ πη πολλάκις παρήκων ἐκ τοῦ αἰφνιδίου πολυτρόπως τῷ χρεῶν λειτουργήσειεν. Αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν εὐζωνοτέρων ὀπισθεν ἐδίωκε τῶν ἐχθρῶν διὰ πολλῶν ὑψηλοτάτων βουνῶν τῆς Τεφρικῆς καὶ τῆς Ἀργαοῦ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιτεθῆναι ἐκ τοῦ ἐγκαρσίου ἠπείγετο. Ὅθεν καὶ ἀδόκητος αὐτοῖς ἐπεισπεσὼν καὶ τῇ φήμῃ τῆς αὐτοῦ παρουσίας πάντας ἐκδειματώσας αὐτίκα νῶτα δεδωκέναι ποιεῖ καὶ πρὸς φυγὴν ὀρμησαι. Φόνος μὲν οὖν αὐτῶν οὐκ ἐγένετο πολὺς προκατειργασμένων τῶν τοῦ βασιλέως ταῖς ἀνοδίαις, ζωγρίαὶ δὲ πολλοὶ ἐάλωσαν· τῆς δὲ ἰδίας ζωῆς οὐκ ἀπώναντο μαχαίρας ἔργον γενόμενοι. Ἡ λεία μέντοι πᾶσα ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους ἐλευθερωθεῖσα τὸν βασιλέα καὶ γλώσση καὶ θαύματι ἐπευφήμησαν· θαυμαστὸν γὰρ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐναντίοις τὸ πραχθὲν ἐλογίζετο, πῶς ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀκρατῶς κατ' αὐτῶν ἤλασε τρόπον εὐζώνου καὶ μονοζώνου στρατιώτου. Τρισὶ δὲ μόναίς ἡμέραις ἐν Σεβαστείᾳ διαναπαύσας τὸ στράτευμα τῆς πρὸς Συρίαν ἀγούσης ἤψατο καὶ διὰ τῶν τῆς Κουκουσοῦ ἀυλώνων εἰς Γερμανίειαν καταστάς εἰς τὸ θέμα τὸ καλούμενον Τελούχ εἰσβάλλει, πρότερον ἀποτεμόμενος φάλαγγα οὐκ ὀλίγην μετὰ συνταγματάρχου καὶ εἰς Μελιτηνὴν ἐκπέμψας ἐπὶ φυλακῇ τε τῆς ἐώας 128 καὶ ἀντιπτώσει τῶν ἐκεῖσε προσεδρευόντων ἐχθρῶν, ὧν ἦρχεν ἀνὴρ πανοῦργος καὶ μάχιμος ὀνόματι Ἀψινάλιος· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ βασιλεὺς τοὺς κρεῖττονας τοῦ οἰκείου στρατοῦ τουτῶι παραδέδωκε καὶ Φράγκους αὐτούς, ἄνδρας αἰμοχαρεῖς καὶ πολεμικούς. Μὴ χρησαμένου δὲ τοῦ προάγοντος φιλοτίμως τοῖς πράγμασι δέει τῆς ἀποτυχίας ἦν γὰρ διαφέρων φρονήσει καὶ εὐλαβῶς ἔχων περὶ τοῦ μέλλοντος διπλοῦς μικροῦ ὁ πόλεμος τῷ βασιλεῖ ἐπεγένετο στερισκομένῳ τοιαύτης δυνάμεως. Πολλάκις γὰρ προσκαλουμένων τῶν ἐχθρῶν ἐξιέναι τοῦ τῶν Μελιτηνῶν ἄστεως, ὡς εἶδον μὴδ' ἐπαίσθανομένους αὐτῶν, ἀλλ' ἠρεμοῦντας καὶ οἶον ὑπνώττοντας, διὰ τόπων ἀδήλων βαδίσαντες ἀσυμφανῶς τοῦ βασιλικοῦ κατατολμῶσι στρατεύματος. Ἐντυχόντες δὲ μοῖρα τινὶ ἐλαχίστη, δι' ἀγορὰν σιτίων ἐξιούση, ὥρμησαν κατ' αὐτῆς. Ἐκεῖνοι δὲ μὴ ὑποστάντες ἔφυγον ἀμεταστρεπτί. Καὶ τάχα ἂν ἀπώλετο μέρος στρατιωτῶν οὐκ ἐλάχιστον οὐδ' εὐκαταφρόνητον, εἰ μὴ ταχὺς αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς ἐπιφανεῖς ἐπεβοήθησε καὶ τῆς αὐτῶν ἐφόδου ἐξείλετο. Εἴ τις τοίνυν τοῖς στρατηγοῖς ἐπιγράφει ὡς ἐπίπαν τὰ τῶν ἐκβάσεων, εἴτ' ἐπὶ τὸ κρεῖττον εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον συναγοῖντο, οὐ διαμαρτάνει πάντῃ τοῦ ὀρθοῦ καὶ τῆς ἀληθοῦς διαγνώσεως· καὶ καλῶς τοῖς παλαιοῖς ἐγνωμολόγηται βέλτιον λέοντα ἄρχειν ἐλάφων ἢ περὶ λεόντων ἔλαφον. Ἄλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς οὕτω διασωθεὶς καὶ διασώσας τὸ στρατόπεδον πρὸ τῆς τοῦ Χάλεπ χώρας πανστρατιᾶ κατεσκήνωσε. Πρὸ τοῦ καταβῆναι δὲ τοῦ ἵππου τοὺς τε Σκύθας καὶ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγους εἰς προνομὴν τῆς χώρας ἀφήσιν. Ὁ δὲ καὶ γέγονε· καὶ ἦχθη πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ ζώων πολλῶν. Ἐκεῖθεν δὲ διὰ τῆς πολεμίας ἰὼν τριταῖος ἀφικνεῖται εἰς τὴν Ἱεράπολιν. Δόκησιν δὲ παρασχὸν τὸ ἐκεῖσε στρατιωτικὸν ἐπιθέσεως εἰς χεῖρας ἐλθεῖν Ῥωμαίοις 129 οὐκ ἐθάρρησεν, ἀκροβολισμοῖς δὲ τισὶ καὶ προπηδήσει τὸν πόλεμον ἀφωσιώσαντο, οἳ τε Ἄραβες δηλαδὴ καὶ οἱ Τοῦρκοι καὶ ὁ τούτων ἄρχικος Ἀμερτικῆς, εἰς γένος βασιλικὸν ἐν τῇ Περσίδι ἀναφερόμενος. Κατασχὼν μὲν τὴν Ἱεράπολιν χώμασι καὶ τειχομαχίαις καὶ στρατιωτικαῖς ἐπεξελεύσεσι, τὸ ἐπίσασκτον δὲ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἐπὶ συμφώνοις γυμνοῦς καὶ ἀόπλους ἀφείξ, μεσάζοντος ἐν πᾶσι τοῦ μαγίστρου Πέτρου τοῦ Λιβελισίου, ἀνδρὸς τὴν τε τῶν Ἀσσυρίων καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων παιδείαν ἄκρως ἐξησκημένου, θρέμματος καὶ γεννήματος ὄντος τῆς Ἀντιοχέων πόλεως καὶ τῶν τὰ πρῶτα ἐν αὐτῇ διενεγκόντων ἐνός <...>. Ὁ δὲ ἀμηρᾶς τοῦ Χάλεπ, ἦτοι τῆς

Βερροίας, συνάψας τοῖς τε Ἄραψι καὶ τοῖς Τούρκοις καὶ δύναμιν ἀδρὰν συστησάμενος εἰς χεῖρας ἔλθειν τῷ βασιλεῖ καὶ μαχέσασθαι διεσκέπτετο. Τοῦ δὲ βασιλέως ἔνδον ὄντος τῆς ἐαλωκυίας πόλεως πυργομαχοῦντός τε ἔτι ἐν μέρει κατὰ τὸ ὑπόλοιπον λείψανον τῆς πυργοκρατείας παρατάξεις δύο, διατειχίζουσαι τοὺς ἐναντίους, εἰς φυλακὴν κατετάχθησαν. Εἰσὶ δὲ περὶ τὴν Ἱεράπολιν πεδία μέγιστα, ἐν οἷς τινες τῶν Σαρακηνῶν διεφάνησαν ἵππαζόμενοι, καὶ πλὴν γηλόφων οὐδὲν ἔστι τὸ ὑπερανεστηκὸς εἰς ὄρος μέγα, καυσώδης δὲ ὁ τόπος καὶ τὸ ὕδωρ χλιαρόν, μεταλαμβάνον τῆς τοῦ ἀέρος φλεγμονῆς τε καὶ καύσεως. Οἱ δὲ πολέμιοι κατὰ μικρὸν ταῖς ἰσταμέναις πλησιάζοντες παρατάξουσιν αὐθις ἀνθυπέστρεφον ἀπὴν γὰρ ἔτι ὁ ἀμυρᾶς Μαχμούτιος-ἀκροβολισμοὺς δὲ ποιησάμενοι παρελάσαι μὲν τινὰς τῶν Ῥωμαίων κατηνάγκασαν καὶ δις τοῦτο καὶ τρίς πεποιήκασιν. Ἐν ἑτέρᾳ δὲ συμβολῇ οὐκέτι τοὺς Ῥωμαίους μικρὸν ἐπεδίωξαν καὶ ἔστησαν, ἀλλὰ παρελάσαντες αὐτοὺς τῷ τάγματι τῶν στρατηλατῶν εἰς χεῖρας συνερράγησαν, καὶ παρελθόντες τὸ τῶν σχολῶν τάγμα πολλοὺς μὲν ἀνείλον, τοὺς δὲ λοιποὺς φυγεῖν αἰσχροῶς κατηνάγκασαν, ἐν δεξιᾷ καταλιπόντες τὸ τῶν σχολῶν σύνταγμα. Ὅπερ τὴν τῶν 130 Ῥωμαίων ἦτταν ὁρῶν οὐδόλως μετεκινήθη τῆς στάσεως, ἀλλ' ὡς μηδενὸς καινοῦ γεγονότος ἀτρεμοῦν ἴστατο, ὡσανεὶ ἐδεδοίκει μὴ φωραθεῖν ἐκεῖσε ἰστάμενον, καὶ παντὶ τρόπῳ λαθεῖν μηχανώμενον. Ὑποστρέψαντες δὲ οἱ πολέμιοι ταχὺ καὶ τοῦτο κατηγωνίσαντο, ἀνηρηκότες μὲν πολλοὺς, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὴν παρεμβολὴν κατακλείσαντες καὶ τὰ σημεῖα τούτων στρατηγικῶς ἀφελόμενοι. Πολλοὺς δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν τραχηλοκοπήσαντες εἰς ἔνδειγμα τοῖς Χαλεπίταις ἀπέστειλαν. Θαυμάζειν δὲ ἄξιον ἦν, ὅτι τοσαύτης καταφορᾶς καὶ ἥττης γενομένης Ῥωμαϊκῆς οὐδεὶς τῶν λοιπῶν λόχων τε καὶ λοχαγῶν εἰς ἄμυναν διηρέθιστο, ἀλλὰ πάντες ἔνδον καθημένοι, ὡς διὰ φιλίας γῆς ἐνσκηνούμενοι, ἰδιοπραγεῖν ἐσπούδαζον, καὶ κίνησις ψυχῆς καὶ προθυμία καὶ ἀγωνία τούτοις τὸ παράπαν οὐδεμία ἦν.

Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς ἔνδον ὦν τῆς πόλεως, τοῦτο πυθόμενος ἠνιάθη μὲν οὐ μετρίως, ἐπανελθὼν δὲ συντόμως μετὰ τῶν συνόντων Καππαδοκῶν ἴασιν εὐρεῖν τῷ πταίσματι ἐμχανᾶτο. Ἡ γὰρ νύξ ἐκείνη πάντας εἶχεν ἐν ἐλπίσιν οὐκ ἀγαθαῖς, καθότι καὶ τὸ ἐξ Ἀρμενίων πεζόν, περὶ τὴν τάφρον διανυκτερεύειν ἐπιταχθέν, ἀποστασίαν ἐμελέτησεν. Οὕτω δ' ἡμέρα προῆει καὶ οἱ πολέμιοι τὸν χάρακα περιέζωσαν. Τὸ γὰρ συμβάν ὁ τοῦ Χάλεπ ἄρχων ἀναμαθὼν μεθ' ὅλης ἤκε τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ὡς αὐτοβοεὶ αἰρήσων τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔνδον τῆς σκηνῆς διαγράφων τὸν πόλεμον περὶ τρίτην ὥραν ἀθρόον ἐξελήλυθεν ἔφιππος. Εἰκοστὴν ἦνυε τῆνικαῦτα ὁ Νοέμβριος μὴν τῆς ζ' ἰνδικτιῶνος. Βοῆς βυκίνων ἢ σαλπύγγων ἢ ἄλλου τινὸς σημείου μὴ δοθέντος τρανῶς, τῶν δὲ σημαιῶν τοῦ στρατοῦ ἐξαρθεισῶν καὶ τῆς στρατιᾶς ἐξιούσης συντεταγμένης ἤρξαντο οἱ πολέμιοι περὶ μέρος ἐν ἀθροίζεσθαι, οὗ τοὺς Ῥωμαίους εἶδον ἐπελαύνοντας, καὶ ὁ ἀγὼν ὅσος καὶ ἡ τοῦ μέλλοντος ἔκβασις οἷα ταῖς ψυχαῖς ἐναπέστακτο. Τῶν δὲ κατὰ μέτωπον τὸ ἐνυάλιον ἀλαλαξάντων πολλοὺς 131 τῶν ἐναντίων οἱ Ῥωμαῖοι κατηγωνίσαντο καὶ διεχειρίσαντο. Ἐξορμήσαντος δὲ καὶ τοῦ λοιποῦ πλήθους φυγὴ τούτων ἀνυπόστατος γίνεται. Οἱ δὲ κατόπιν τούτων ἐλαύνοντες πολλοὺς μὲν ἀνείλον, οὐκ ὀλίγους δὲ ζωγρήσαντες ἔλαβον. Τῆς δὲ διώξεως μὴ γενομένης μέχρι πολλοῦ μεγάλης εὐκληρίας οἱ Ῥωμαῖοι διήμερον καὶ νίκης καλλίστης ἐξεστερήθησαν καὶ αὐχήμετος μεγίστου ἐξηστόχησαν. Τῶν γὰρ ἀραβικῶν ἵππων ταχυδρομούντων μὲν , μὴ εὐψυχούντων δὲ μηδ' ἐγκαρτερούντων τῷ δρόμῳ οὐκ ἠθέλησαν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἐκείνων ἀτονίαν οἰκείαν εὐτονίαν ποιήσασθαι. Ἐπιστρέψαντες δὲ τοὺς ῥυτῆρας ἐξ ἐπιτάγματος βασιλικοῦ ἀμβλεῖαν ἑαυτοῖς τὴν νίκην ἀπειργάσαντο, κορεσθέντες μόνῃ τῇ τῶν ἐναντίων ἀποτροπῇ, μεγάλην εὐτυχίαν καὶ τοῦτο τοῦ βασιλέως λογιζομένου, ὅτι τέως οἱ ἀνάλκιδες ἀνερρώσθησαν καὶ οἱ νεκροί, ὡς εἶπεῖν,

έζωώθησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπανελθὼν εἰς τὸν χάρακα μετὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀποσόβησιν ἔγνω τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἱεραπόλεως ἐνοικίσαι. Καταστήσας οὖν τὸν Φαρασμάνην ἐκεῖνον βέστην τὸν Ἀποκάπην, ἐξ Ἰβήρων τὸ γένος ἔλκοντα, χώραν δέδωκε τοῖς ἐναντίοις ἀνακαλέσασθαι τε τὴν ἦτταν καὶ ἀντίπαλα φέρεσθαι. Καὶ ἕως μὲν ἐστρατοπεδευμένος ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς διεδείκνυτο, κατὰ χώραν ἐδόκουν μένειν οἱ Ἄραβες· ὡς δ' ἀναστήσας τὴν στρατιάν εὐθὺ τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀζᾶς ἤλαυνεν, ἤρξαντο σποράδες ἐκ διαστήματος κατὰ τὸ εἰθισμένον αὐτοῖς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ περὶ τὴν οὐραγίαν πολλάκις ἐπιτιθέμενοι τοὺς τὰ σιτία μετακομίζοντας κακοῦντες ἐλύπουν τοὺς Ῥωμαίους, ὡς ἂν ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ λόχου τὰς ἐπιθέσεις ἐν τῷ λεληθότι ποιούμενοι. Καταφραζάμενος δὲ ἐκηβόλοις καὶ πελτασταῖς ὁ βασιλεὺς τὸ στρατόπεδον τεθωρακισμένος τῷ φρουρίῳ 132 προσβάλλει Ἀζᾶς μεθ' ὅλης τῆς στρατιᾶς, εἰς ὑποδοχὴν στρατοῦ μαθὼν εἶναι τὸν τόπον ἐπιτήδειον. Ὡς δὲ προσεγγίσας αὐτῷ ἐρυμνότατον εἶδε καὶ ὄχυρώτατον, ἐπ' ἀκρωρείας λόφου ἰστάμενον, τείχεσι διπλοῖς περιεζωσμένον καὶ πέτραις ὡσπερ γεγομφωμένον καὶ λιθίνην τὴν ἄνοδον πρὸς τὴν πύλην ἀποφερόμενον, μικρὸν τε ὕδωρ ἀπορρέον καὶ μὴ ἐξαρκοῦν πρὸς ὑποδοχὴν τοσοῦτου στρατοῦ, ἀναζεύξας εἰς τόπον ἐπήξατο τὴν παρεμβολὴν ἔνθα τὸ ὕδωρ ἀφθονώτερον ἔρρεεν. Ἀναστὰς δὲ ἐκεῖθεν ὥρμησε πρὸς τὰ τῆς Αὐσονίτιδος ὄρια καὶ πυρπολήσας χωρίον μέγιστον , Κάτμα λεγόμενον, τῷ ἀμηρᾷ τοῦ Χάλεπ ἀφωρισμένον ἐκ παλαιοῦ, εἰς ἕτερον χωρίον κατέλυσε, Τερχολὰ κατονομαζόμενον. Κοπτομένου δὲ τοῦ χάρακος καὶ τοῦ βασιλέως ἰσταμένου κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος, Ἄραβες δύο λαθόντες κατόπιν τῆς ἀκρωρείας καὶ τοὺς ἵππους ἀπὸ ῥυτήρων ἐλάσαντες δύο τῶν πεζῶν ταῖς λόγχαις ἀναιροῦσιν. Ὁ βασιλεὺς δὲ τούτους θεασάμενος πρῶτος διανέστησε τοὺς στρατιώτας εἰς δίωξιν. Οἱ δὲ φθάσαντες ἐξαισίῳ δρόμῳ τῶν ἵππων εἰς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον διεσώθησαν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστάντες εὐθὺ τοῦ Ἀρτάχ ἐβάδισαν, κατεῖχον δὲ τοῦτο Σαρακηνοὶ τὸν αὐτῶν στρατηγὸν ἐξελάσαντες. Πλὴν ἀλλὰ καὶ πάλιν φεύγουσιν οἱ τοῦτο φυλάσσοντες καὶ τῷ βασιλεῖ τὸ οἰκεῖον ἀνασώζεται πόλισμα. Φρουρὰν δ' ἐν αὐτῷ βαλὼν καὶ σιτήσεις ἀποχρώσας ἐναποθέμενος, πάντα τὰ τῷ καιρῷ πρόσφορα διετάξατο. Ἐπ' αὐτοῦ τοίνυν τοῦ βασιλέως ἤρξαντο Ῥωμαῖοι πολεμίους ἀντοφθαλμίζειν καὶ πρὸς γενναιότητος ἀναφέρειν λόγον καὶ συνίστασθαι πρὸς ἀντίθεσιν, ἐπεὶ τά γε κατὰ τοὺς προσεχῶς βασιλεύσαντας, πλὴν ἐπιδείξεως μόνης καὶ πλήθους συναγωγῆς, ἐν οὐδενὶ καρτερῶς πρὸς μάχην συνέρραξαν, ὡς εἶναι δῆλον ὅτι τοῦ ἡγεμόνος ἐστὶν ὡς ἐπίπαν τὸ κατορθούμενον ἐν πᾶσι τοῖς 133 πράγμασι. Κάκεῖθεν μὴ δυνηθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀντιόχειαν ἀπελθεῖν προκατείργαστο γὰρ λιμῷ τε καὶ κακῶσει πολλῇ ὑπερβὰς αὐλῶνας καὶ κλεισούρας τινὰς ἀδιεξοδεύτους εἰς πόλιν τῆς Κιλικίας λεγομένην Ἀλέξανδρον καταντᾶ κάκεῖσε τὸν χάρακα πῆγνυσι· καὶ τὸν Ταῦρον τὸ ὄρος ὑπερβὰς πανστρατιᾶ εἰσβάλλει τῇ Ῥωμαίων. Ἐντυχόντες δ' ἀθρόον τόποις ψυχροῖς ἐξ ἄγαν ἀλεινῶν καὶ θερμῶν πολλῆς μεταβολῆς ἦσθοντο· διὸ καὶ ἄνθρωποι πολλοὶ ἀπέθανον καὶ ζῶα πολλὰ ἐναπέψυξαν. Ἐξιόντος δὲ τοῦ βασιλέως εἰς τι χωρίον τῆς τοῦ Ποδανδοῦ κλεισούρας , Γυτάριον κατονομαζόμενον, ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τὴν τοῦ Ἀμορίου λαφυραγωγίαν καὶ φόνον ἀνδρῶν ἀμύθητον. Κατεσκηνωκυίας δὲ τῆς παρεμβολῆς ἐν τῷ τοῦ Χαλκέως σταθμῷ ὁ ἐν Μελιτηνῇ κρατῶν τοῦ στρατοῦ οὐδόλως αὐτῷ προσβαλεῖν ἠθέλησεν, ἔχων καὶ ταῦτα τὴν στρατιάν ἐν τῷ τοῦ Τζαμανδοῦ συνηθροισμένην πολίσματι. Ἐφ' οἷς καὶ ἀνιαθεὶς καὶ μὴ δυνηθεὶς βοηθῆσαι τῷ πράγματι, τὰ κατὰ τὸν στρατόν, ὡς ἐνήν, δεξιῶς διαθέμενος, εἰς παραχειμασίαν τὸ πλεῖον αὐτῶν ἀποστείλας, αὐτὸς ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἴετο, πρὸς τῷ τέλει τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς καταλαβὼν ἐν αὐτῷ. Διαγαγὼν τοίνυν ἐν αὐτῷ χρόνον τινὰ καὶ τὰς πολιτικὰς διοικήσεις, ὡς ἐνόν, διοικησάμενος καὶ τιμὰς καὶ δεξιώσεις εἰς τινὰς τῶν

συγκλητικῶν ποιησάμενος καὶ τὰς ἐτησίους δωρεὰς διανεμιάμενος καὶ οὐδὲ τὰς πασχαλίους ἡμέρας περιμείνας εἰς τὸν ἀντίπερα τῆς πόλεως 134 οἶκον τῶν Ἑρῶν ἀπέπλευσεν. Ἐπισυνέβη γάρ τι καὶ ἕτερον πρὸς ἐκστρατείαν ἀναγκαίως καλοῦν αὐτόν. Ἀνὴρ γάρ τις Λατῖνος, Κρισπῖνος τὴν κλήσιν, ἐξ Ἰταλίας τῷ βασιλεῖ προσελθὼν πρὸς τὴν ἐῶν ἀπεστάλη χειμᾶσων ἐκεῖσε. Δόξας δὲ μὴ τιμηθῆναι ἀξίως ὧν ἠλπίζεν, ἀποστασίαν ἐσκόπησε καὶ αὐτίκα τοὺς συναντῶντας φορολόγους τε καὶ λοιποὺς σκυλεύει καὶ διαρπάζει, φόνον δὲ Ῥωμαίων οὐδένα εἰργάσατο. Πολλοὶ δὲ τούτῳ πρὸς μάχην συστάντες ἠττήθησαν. Ἐν δὲ τῷ θέματι τῶν Ἀρμενιακῶν παραχειμάζων ὁ βεστάρχης Σαμουήλ ὁ Ἀλουσιάνος, ὁ Βούλγαρος, ἀδελφὸς ὧν τῆς τοῦ βασιλέως γυναικός, ἦν ἔτι ἰδιωτεύων ἠγάγετο, μετὰ τῶν ἐσπερίων πέντε ταγμάτων προσβάλλει τῷ Κρισπίνῳ ἐξ ἐφόδου κατ' αὐτὴν τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ Πάσχα φημί. Συναισθήσεως δὲ γενομένης τοῖς Φράγκοις φεύγουσιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ φόνος τούτων γίνεται πολὺς καὶ ζωγρία ἀμύθητος. Ὅμως δὴ οὖν φιλανθρώπως αὐτοῖς διατεθεὶς πάντας ἀφήκε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τοὺς πληγέντας νοσοκομεῖσθαι παρέδωκεν. Ἐν τῷ Δορυλαίῳ δὲ γενόμενος ὁ βασιλεὺς πρεσβείαν τοῦ Κρισπίνου ἐδέξατο, ὁμολογίαν τε τῆς δουλώσεως καὶ τὴν ἀπολογίαν τῆς ἀντιστάσεως φέρουσαν καὶ ἀπλῶς ἀμνηστίαν αἰτουμένην κακῶν τῶν παρ' αὐτοῦ πεπραγμένων εἴτε ἐκόντος εἴτε καὶ ἄκοντος. Ἦς ὑπήκουσεν ὁ βασιλεὺς καὶ πάντα, ὅσα ἐξητήσατο, κατεπράξατο τὸ τοῦ ἀνδρὸς γενναῖον καὶ πρὸς τοὺς πολέμους ἐπίδοξον καταιδούμενος. Καὶ γὰρ ἐν τῷ τῆς ἀποστασίας καιρῷ Τούρκων ἐντυχῶν πληθὺ πολλῆ μεγάλας ἀνδραγαθίας ἐκ χειρὸς ἀπειργάσατο. Καὶ προϊόντι τῷ βασιλεῖ δουλοπρεπῶς ἀπαντᾷ καὶ αὐθις ὡς εὖνους συνείπετο ὀλίγους τινὰς στρατιώτας ἐπαγόμενος· εἰάκει γὰρ τοὺς ἄλλους ἐν τῷ τοῦ Μαυροκάστρου πολιέματι, οὗ τὴν κατάσχεσιν ἐποίησατο, ἐν τῷ Ἀρμενιακῷ ἐπὶ λόφου κειμένῳ ὑψηλοῦ. Μετ' ὀλίγον δὲ ὑπονοηθεὶς ὡμὸν τι 135 διαπράξασθαι κατὰ τὴν οἰκείαν φυλὴν, μὴ συναιρομένην αὐτῷ ἐν τοῖς βουλομένοις καὶ γὰρ ἄπιστον καὶ ἄπληστον τὸ γένος τῶν Φράγκων, μᾶλλον δὲ καὶ ἀχάριστον καὶ μικροῖς πταίσμασι μεγάλας ἐπεγεῖρον αἰτίας καὶ ταραχὰς καὶ ἀποστασίας, αἷς ὡς ἐντρυφήματι γάννυται-ἀπεπέμφθη τοῦ στρατοπέδου μὴ καθαρῶς μὲν ἐλεγχθεὶς, ἀλλ' ἢ μόνον παρὰ Νεμίτζου τινὸς ἐπισήμου κατηγορηθεὶς. Οἱ δὲ ἐταῖροι τούτου ἐπὶ τῷ γεγονότι δεινοπαθήσαντες, ἄραντες ἐκ τοῦ φρουρίου τὴν Μεσοποταμίαν καταλαμβάνουσι καὶ πολλὰ κακὰ τοῖς ἐκεῖσε εἰργάσαντο. Ἐπεὶ δ' ὁ βασιλεὺς μετὰ πλήθους ἦκεν εἰς Καισάρειαν Τούρκων πλῆθος πολὺ μαθὼν λεηλατεῖν τὴν χώραν, ἀπέστειλε μέρος τι τῆς στρατιᾶς κατ' αὐτῶν. Μηδὲν δὲ ἀνύσαν, ἀλλὰ φεῦγον ὑποδεξάμενος συντεταγμένως τῆς πρόσω φερούσης εἶχετο. Μήπω δὲ μήτε τάφρου μήτε τῆς σκηνώσεως γενομένης ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι τὰ ἐρυμνότατα τῶν τόπων κατέχοντες καὶ τὰς λοφιάς. Βοῆς δὲ γενομένης, μὴ ἐκδεδωκότος τοῦ βασιλέως ἑαυτὸν ἀναπαύσει, ἀλλὰ τὸ ἐνυάλιον σαλπίσαντος προήεσαν κατὰ τάξιν αἰ φάλαγγες.

Ἀρθέντων δὲ τῶν σημείων προέκυψαν μὲν τῶν ἐναντίων πολλοί, προλαβόντα δὲ τῶν ταγμάτων ἐν μὲν τῶν Λυκαόνων λεγόμενον, ἕτερον δὲ τῶν ἐσπερίων ἀριθμῶν καὶ τοῦ συνήθους θρασύτερον κατὰ τῶν ἐναντίων ἐλάσαντα πρὸς φυγὴν εὐθὺς ἀπιδεῖν κατηνάγκασαν. Προβιβάζοντος δὲ τοῦ βασιλέως τὴν λοιπὴν στρατιάν καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν πολεμίων τοῖς φεύγουσι συνδιέφυγε. Παριόντων δὲ τῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ μισθοφορικοῦ τῶν Σκυθῶν, τῶν Οὐζων φημί, λόχος τουρκικὸς οὐκ ὀλίγος τοῖς Ῥωμαίοις προσεπέλασεν· οὓς δεξάμενοι οἱ περιλειφθέντες εἰς φυλακὴν στρατιῶται, πρὸ πάντων δ' οἱ Φράγκοι, καὶ ἀγχεμάχως συμπλακέντες καὶ ἱκανῶς ἀνθαμιλληθέντες ἐτρέψαντο, μηδενὸς τῶν ἰσταμένων ταγμάτων 136 Ῥωμαϊκῶν τοῖς Φράγκοις μέχρι καὶ ἀπλῆς ὀρμῆς παραβοηθήσαντος. Ἐν τούτῳ δ' ὑπέστρεψε καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς διώξεως πρὸς ἐσπέραν· περὶ δεῖλην γὰρ

συνέστη ὁ πόλεμος. Τῆ δ' ἐπαύριον δημοσίᾳ καθίσας τοὺς ἐαλωκότας τῶν πολεμίων τῇ τελευταίᾳ ψήφῳ παρέδωκε, μηδενὸς τὸ παράπαν φεισάμενος μῆτ' αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, εἰ καὶ πολλῶν λύτρων ἑαυτὸν ὄνιον ποιήσασθαι ἐπηγγέλλετο. Τριημερεύσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ παρεμβολῇ, τῷ προτερήματι τούτῳ κόρον λαβὼν πολλοῖς ἄδειαν δέδωκε τῶν ἐναντίων ἀποφυγῆς, ὡς μηδὲ τῆς λείας ἀποσχέσθαι. Καὶ ἀναστὰς ἐκεῖθεν κατόπιν αὐτῶν ἐβάδιζε. Στρατοπεδευσάμενος δὲ ὡς ἀπὸ διαστήματος ἡμερῶν δύο τῆς Μελιτηνῆς ἐβουλεύετο μοῖράν τινα τοῦ στρατοῦ μερισάμενος ἀφεῖναι τοῖς ἐναντίοις ἐπιτείχιμα, αὐτὸς δὲ ἅμα παντὶ τῷ στρατῷ ὑποστρέψαι πρὸς τὰ βασίλεια. Ἄγεννοὺς δὲ τῆς βουλῆς δοξάσης καὶ ἀσυμφόρου μεταθέμενος εὐθὺ τοῦ Εὐφράτου ἐβάδισεν· ἦσαν γὰρ περὶ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ἐσκηνωμένοι οἱ πολέμιοι, οἳ καὶ αὐτίκα πυθόμενοι τὴν τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν κίνησιν ἀνεχώρησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς εὐθὺ Ῥωμανοπόλεως ἐλαύνων κάκειθεν πρὸς τὸ Χλίατ παραγενέσθαι βουλόμενος ἔν τινι τόπῳ κατασκηνοῖ, καὶ τὸν Φιλάρετον ἦν δὲ τοῦ τῶν Βραχαμίων γένους στρατηγὸν αὐτοκράτορα ἀναδείκνυσι· διελὼν γὰρ διχῆ τὸν στρατὸν τὸ ἰσχυρότερον αὐτῷ ἐπιδίδωσιν, ἀνδρὶ στρατιωτικὴν μὲν αὐχοῦντι περιωπὴν, αἰσχροῦ δὲ βίου καὶ ἐπιρρήτου τυγχάνοντι καὶ αἰσχίστως τὴν ἑαυτοῦ βιοτὴν διανύοντι καὶ μαχεσαμένῳ μὲν τοῖς Τούρκοις διαφόρως, ἐν τοῖς μεγίστοις δὲ καταπολεμηθέντι καὶ διὰ τοῦτο καταφρονηθέντι, οὐ μὴν ἀπεχομένῳ τούτων, ἀλλ' ἐπιτρέχοντι τῇ ἡγεμονίᾳ διὰ φιλοκερδείας καὶ φιλοδοξίας ὑπόθεσιν. Τῶν δὲ βορειοτέρων μερῶν ὁ βασιλεὺς ἐπελάβετο δι' εὐρεσιν χιόνος καὶ ὑδάτων ψυχρῶν· ἀκρατῶς γὰρ εἶχε τούτων τὸ σῶμα κατὰ πολὺ διαθερμαινόμενος. Διελθὼν δὲ διὰ τραχεινῶν καὶ δυσβάτων τόπων εἶς τινα τόπον λεγόμενον 137 Ἀνθίας κατήντησε· ποηφόρος δὲ ὁ τόπος καὶ σιτοφόρος καὶ ψυχαγωγία οὐ μικρὰ τοῖς ἐν τούτῳ καταίρουσι καὶ οἶον ὀμφαλὸς ἐκεῖνος τῆς γῆς. Ἐκεῖθεν δὲ τὸν Ταῦρον τὸ ὄρος, τὸ ἐπιχωρίως καλούμενον Μούνζαρον, ὑπερβάς εἰς τὴν Κελτζηνήν λεγομένην χώραν κατήντησε, τὸ δεύτερον διαβάς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, παραρρέοντα καὶ διαιροῦντα τὸ τε ὄρος καὶ τὴν Κελτζηνήν ὥσπερ μεθόριον. Οἱ δὲ μετὰ τοῦ Φιλαρέτου καταλειφθέντες στρατιῶται, ἐξ ἐπιφανείας τῶν ἐναντίων πτοίας πλησθέντες καὶ τὰς ψυχὰς κατασεισθέντες, κατόπιν τοῦ βασιλέως ἐβάδιζον τοὺς τόπους ἀφέντες ὧν τὴν φυλακὴν ἐπετρέπησαν, ἕως εἰς τοὺς εἰρημένους Ἀνθίας κατήντησαν. Κάνταῦθα δὲ τῶν πολεμίων φανέντων ἐξ οὐραγίας αἰσchrῶς τὴν φυγὴν καὶ πρὸ τοῦ ἀγωνίσματος εἴλοντο καὶ πρὸς τὸν βασιλέα εἰς τὴν Κελτζηνήν κατέλαβον ἐκ ποδός. Τῆς δὲ γε τούτων ἀποσκευῆς οἱ ἐναντίοι ἐγένοντο κύριοι. Ταῦθ' οὕτως ἀγγελθέντα πολὺν ἐνήκε τῷ βασιλεῖ τὸν ἐναγώνιον θόρυβον, ἐπὶ τε τῇ τῶν οἰκείων ἥττη καὶ τῇ τῶν ἐναντίων νίκη οὐ φορητῶς σκυθρωπάσαντι. Καὶ εἰ μὴ ἡ τοῦ βασιλέως φήμη αὐτοὺς περιδεεῖς κατειργάζετο καὶ τὴν ὀρμὴν αὐτῶν ποσῶς διεκώλυεν, οὐδὲν ἦν τὸ κωλῦον σύμπασαν αὐτοὺς τὴν γῆν ἐκείνην καταληίσασθαι καὶ ἐξολοθρεῦσαι. Ὅπισθορμητοὶ δὲ γενόμενοι εὐθὺ τοῦ θέματος τῶν Καππαδοκῶν κατὰ τὸ εἰθισμένον ἀκρατῶς ἤλαυνον, καταλιζόμενοι μὲν τὸ προστυχὸν ἐξ ἐφόδου, ἐφορμῶντες δὲ πανστρατιᾷ κατὰ τῆς τοῦ Ἰκονίου πολιτείας· ἦν γὰρ πλήθει τε ἀνδρῶν καὶ οἰκιῶν καὶ τῶν ἄλλων χρηστῶν καὶ ζηλωτῶν διαφέρουσα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν Κελτζηνῇ τοὺς ἀποφυγόντας σποράδας ὑποδεξάμενος, ὡς ἂν μὴ ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων ἐξ ἐρήμης ἀπόλωνται, κατόπιν τῶν ἐναντίων ὑποστρέφων ἐγένετο. Καὶ κρίσιν δὲ μεταξὺ τοῦ τε ἡγεμόνος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καθίσας οὐδενὶ μέρει τὴν νικῶσαν ἀπέδοτο, διαγνωσθέντος τούτου μόνου ἀκριβῶς ὅτι πλὴν τοῦ βασιλέως οὐδὲν ἐστὶ τὸ συνιστῶν τοῖς Ῥωμαίοις τὸν πόλεμον διὰ τε τὸ προκατειργάσθαι τὸ πλεῖον τοῦ στρατοῦ καὶ διὰ τὸ τοὺς ἡγεμόνας ἐθέλειν καὶ ἐπὶ μικραῖς καὶ ταῖς τυχούσαις εὐτυχίαις ἑαυτοῖς καὶ συγγενέσι μνᾶσθαι τὰ μέγιστα τῶν ἀξιωματῶν καὶ φιλοτιμιῶν, δι' ἃ 138 καὶ τοὺς ἄλλους ἀπροθύμους εἶναι πρὸς τὸ γενναῖόν τι καὶ

ἀνδρικὸν διαπράξασθαι· ὁ παρόντος τοῦ βασιλέως οὐκ ἂν ἔχοι χώραν γίνεσθαι, αὐτοῦ δι' ἑαυτοῦ ἐπιστατοῦντος τοῖς γινομένοις καὶ πάντα καθορῶντος ὁσημέραι καὶ τοὺς πονοῦντας ἀναλόγως ἀμειβομένου τῶν καμάτων. Ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τε Κολωνείας καὶ τῶν Ἀρμενιῶν θεμάτων μέχρι Σεβαστείας σὺν τῷ στρατεύματι διελήλυθεν. Ἐκεῖσε δὲ μαθὼν ὡς οἱ Τούρκοι ἐπὶ Πισιδίαν καὶ Λυκαονίαν ἐλαύνοντες ὡς εἰς σκοπὸν ἀποτείνουσι τὸ Ἰκόνιον, ὥρμησε καὶ αὐτὸς κατ' οὐρὰν ἐλαύνειν αὐτῶν μέχρι τῆς λεγομένης Ἡρακλέους κωμοπόλεως. Ἐν ἧ καὶ μαθὼν ἤδη καταστρεψαμένους αὐτοὺς τὸ Ἰκόνιον ἀπαῖραι, δεδιότας τὴν αὐτοῦ ἐπιδίωξιν, ἀπόμοιραν μὲν τινα τῶν ταγμάτων ἐπὶ Κιλικίαν ἐξέπεμψεν ἐνωθησομένην Χατατουρίῳ τῷ τῆς Ἀντιοχείας δουκί, ἀνδρὶ γενναίῳ καὶ πολλὰ ἐπιδειξαμένῳ τὰ τῆς ἀρετῆς προτερήματα πρότερον δεξαμένῳ τε εἰς Μοψουεστίαν ἀπαντῆσαι τὸ τάχος ἐκεῖσε γὰρ προσεδοκῶντο οἱ Τούρκοι διελθεῖν κάκει προσμένειν αὐτοὺς καὶ παντὶ τρόπῳ λυμῆνασθαι. Διελθόντες τοίνυν διὰ τῶν τῆς Σελευκείας ὁρέων εἰς τὴν τῆς Ταρσοῦ πεδιάδα κατηκοντίσθησαν, ἔνθα παρὰ τῶν Ἀρμενίων συγκυρηθέντες πᾶσαν σχεδὸν τὴν λείαν ἀπέβαλον. Οἱ δὲ πολέμιοι μαθόντες τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐν Μοψουεστία παρεμβολήν, μὴδὲ μικρὸν χρονίσαντες, διαναπαύσαντες δὲ ἑαυτοὺς ἐν τῇ Βαλτολιβάδι ὡς ἔνον, ὥχοντο διὰ τῆς νυκτὸς ὑπερβάντες τὸ Σαρβανδικὸν ὄρος καὶ εἰς τὰ τοῦ Χάλεπ σὺν σπουδῇ ἐπελάσαντες ὄρια καὶ τὸν κίνδυνον μόλις ὑπαλύξαντες. Ἀνία δὲ κατέσχε τὸν βασιλέα ἀπρακτησάντων τῶν ἐν Μοψουεστία· καταστάς γὰρ καὶ αὐτὸς εὐθὺ τῆς ἐν Σελευκεία Κλαυδιουπόλεως, ἐπεὶ περὶ τῆς τούτων ἐμεμαθήκει φυγῆς, ἀπογνοὺς ὀπισθόρμητος γέγονεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐπειγόμενος ὡς ἤδη λοιπὸν καὶ τοῦ μετοπώρου ἐπιστάντος, καταλιπὼν ἕτερον λαὸν ὀπισθεν διὰ τὸ καὶ ἑτέρους Τούρκους καταλιζέσθαι τὴν Ῥωμαϊκὴν γῆν κατὰ φατρίας καὶ μοίρας διαιρουμένους καὶ κατατρέχοντας λωποδυτῶν τρόπον καὶ κλεπτῶν καὶ τὸ 139 προστυχὸν ἅπαν ἀφανίζοντας καὶ ληίζοντας. Δι' ἧ καὶ δυσχερῆς ἦν ἡ τούτων κώλυσις πάσαις ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρευόντων, τῶν στρατευμάτων αὐτῶν καθ' αὐτὰ μεμονωμένων καὶ μὴ δυναμένων ἀντιστῆναι αὐτοῖς, τοῦ δὲ βασιλέως αὐθις μὴ οἶου τε ὄντος μερίζεσθαι, ἀλλ' ἐν ἐνὶ παρόντος τόπῳ. Εἰσιόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν βασιλίδα ἐπ' οἴκου καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα γέγονεν, ἰνδικτιῶνος ὀγδόης ἐνισταμένης τοῦ φοι' ἔτους, ὅτε καὶ τὸ μέγιστον ἱερὸν ἐπυρπολήθη τῶν Βλαχερνῶν ἕως ἐδάφους.

Ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ὑποφαίνεσθαι ἤρξατο, ἐσκέψατο παρεῖναι τῇ βασιλίδι ὁ βασιλεὺς. Προκρίνας δὲ Μανουήλ πρωτοπρόεδρον τὸν Κομνηνὸν καὶ τοῦτον τιμήσας τῷ τοῦ κουροπαλάτου ἀξιώματι στρατηγὸν καὶ ἀρχηγὸν τοῦ στρατεύματος ἀποδείκνυσι. Τὸ δ' ἐντεῦθεν τὰ προσάντη καὶ δυσχερῆ καὶ λυπηρὰ τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων συνεκύρησεν. Ἐξίων οὖν ὁ προβεβλημένος εἰς τοῦτο, εἰ καὶ νέος τὴν ἡλικίαν ἐτύγχανεν, ἀλλὰ γε πεπλανημένον οὐδὲν ἢ μειρακιῶδες ἐνεργῶν κατεφαίνετο, πολὺν δὲ τῶν εἰκότων λόγον ποιούμενος· τὰς γὰρ δυνάμεις συνηθροικῶς πασίρρωμος τῇ Καισαρείᾳ ἐπεφοίτησεν, οὐ τῆς εὐνομίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ στρατοῦ φροντίζων προσηκόντως καὶ τοὺς ἀδικοῦντας τῶν στρατιωτῶν ἐκτίσεων προστίμοις κατάγχων. Πολέμοις δὲ τισιν ἐντυχὼν νικητῆς ἀνεφάνη καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ εὐδοξίαν ἤδη πλατύνειν καὶ μεγαλύνειν διηγωνίζετο. Πυνθανόμενος δὲ ταυτὶ ὁ κρατῶν εὐθυμεῖν μὲν ἐώκει κρύψας δ' ἐν ἑαυτῷ τὸν φθόνον. Ὅμως δ' οὖν ἵνα τὴν τῆς Ἱεροπόλεως τάχα λύση πολιορκίαν καὶ τὴν σιτοδείαν παραμυθήσεται, μοῖραν οὐκ ἐλαχίστην ἀποτεμόμενος τοῦ στρατοῦ κατὰ Συρίαν ἀπελθεῖν διωρίσατο καὶ τοῦτον τὸν τρόπον τῆς ἐκ τούτων ἰσχύος τὸν στρατηγὸν ἀπεστέρησεν. Εἰς δὲ Σεβάστειαν παραγενομένου μετὰ τῶν ὑπολελειμμένων δυνάμεων καὶ περὶ τὸ ἄστρ σιτοπεδεύσαντος 140 ἐπῆλθέ τις πληθὺς τουρκικὴ. Ἐξῆι γοῦν κατ' αὐτῶν ὁ κουροπαλάτης. Φαντασίαν δὲ φυγῆς παρεσχημένων τῶν πολεμίων ἐκ συνθήματος

, ἐπεὶ διασκεδασθέντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐδίωκον, ἐπιστροφὴν αἰφνίδιον ποιησάμενοι παλίντροπον τὴν νίκην εἰργάσαντο· διὸ καὶ πολλοὶ μὲν ἐάλωσαν, πλείους δὲ καὶ μαχαίρας ἔργον γεγόνασι. Συναλίσκεται δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτὸς ὁ κουροπαλάτης καὶ τῆς παρεμβολῆς ἀπάσης παράστασις καὶ ἀρπαγὴ καὶ διασχύλευσις γέγονε. Καὶ εἰ μὴ τὸ ἄστὺ πλησίον ὄν τοὺς πλείστους διέσωσεν, ἐκινδύνευσεν ἂν πανστρατιᾷ ἢ τῶν Ῥωμαίων ἡλικία, ὅση πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἐκστρατείαν συνέδραμε. Τῆς φήμης δὲ καταλαβούσης τὸν βασιλέα πολλή τις ἀνία κατέσχευεν αὐτόν. Μήπω δὲ σχεδὸν ταύτης ἠκουσμένης ἑτέρα ἐπῆλθεν ὀξυτέρα φήμη καὶ τομωτέρα πολλῶ, τοὺς Τούρκους ἀπαγγέλλουσα τὴν ἐν Χώναις πολιτείαν καὶ αὐτὸν τὸν περιβόητον ἐν θαύμασι καὶ ἀναθήμασι τοῦ Ἀρχιστρατήγου ναὸν καταλαβεῖν ἐν μαχαίρᾳ, καὶ φόνου μὲν ἅπαντα τὰ ἐκεῖσε πληρῶσαι καὶ λύθρου, πολλὰς δὲ ὕβρεις τῷ ἱερῷ ἐμπαροινηθῆναι, ἰππῶνα τὸν πάνσεπτον ἐργασαμένους ναόν, καὶ τὸ δὴ σχετλιώτερον μηδὲ τὰς τοῦ χάσματος σήραγγας, ἐν ᾧ περ οἱ παραρρέοντες ποταμοὶ ἐκεῖσε χωνευόμενοι διὰ τῆς τοῦ Ἀρχιστρατήγου παλαιᾶς ἐπιδημίας καὶ θεοσημίας ὡς διὰ πρανοῦς ἀστατοῦν τὸ ρεῦμα καὶ λίαν εὐδρομοῦν ἔχουσι, τοὺς καταφυγόντας διατηρῆσαι καὶ ὑπαλύξαι τὸν κίνδυνον ἰσχυῶσαι, ἀλλ', ὅπερ οὐ γέγονε ποτε, πλημμυρῆσαι τὸ ὕδωρ καὶ οἶον ἀναρροιβδῆσαι καὶ ἀνερευξασθαι καὶ πάντας ἄρδην τοὺς καταπεφευγότας κατακλύσαι καὶ διὰ ξηρᾶς ὑποβρυχίους ποιήσασθαι. Ταῦτα τοιγαροῦν ἐπιδηγηθέντα πολλὴν ἐνήκαν τὴν ἀθυμίαν ἡμῖν λογιζομένοις θεοσημίαν εἶναι τὸ γεγονός καὶ μῆνιν καὶ χόλον Θεοῦ, ὡς μὴ μόνον τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ τῶν στοιχείων ἀντιμαχομένων ἡμῖν. Πρότερον μὲν γὰρ ἢ τοσαύτη τῶν ἐθνῶν ὀρμὴ καὶ ἔπαρσις καὶ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους 141 τελούντων κατακοπὴ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐδόκει, κατὰ τῶν αἰρετικῶν δὲ οἱ τὴν Ἰβηρίαν καὶ Μεσοποταμίαν ἄχρι Λυκανδοῦ καὶ Μελιτηνῆς καὶ τὴν παρακειμένην οἰκοῦσιν Ἀρμενίαν καὶ οἱ τὴν ἰουδαϊκὴν τοῦ Νεστορίου καὶ τὴν τῶν Ἀκεφάλων θρησκευοῦσιν αἴρεσιν· καὶ γὰρ πλήθουσιν αἶδε αἱ χώραι τῆς τοιαύτης κακοδοξίας. Ἐπὶ δὲ καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἠψατο τὸ δεινόν, ἐν ἀμηχάνοις ἦσαν πάντες οἱ τὰ Ῥωμαίων θρησκευόντες, πεπληρῶσθαι καὶ τὸ αὐτῶν μέτρον, οἷα καὶ τὸ τῶν Ἀμορραίων, λογιζόμενοι καὶ πιστεύοντες τῆνικαῦτα ὡς ἄρα οὐ μόνον πίστις ἀπαιτεῖται ὀρθή, ἀλλὰ καὶ βίος τῇ πίστει μὴ ἀνθιστάμενος. Διὸ καὶ ἀμφοτέρω, ὅ τε περὶ τὴν πίστιν σφαλόμενος δηλαδὴ καὶ ὁ περὶ τὸν βίον ὑποσκάζων καὶ χωλεύων, ἐν ἴσῃ τιμωρίᾳ καθίστανται· ὁ δὲ ποιήσας καὶ διδάξας ἐπαινεῖται καὶ μακαρίζεται. Ταῦτα ἐνωτισάμενος ὁ βασιλεὺς προθυμίαν μὲν εἶχεν ὡς αὐτίκα ἐξορμῆσαι καὶ τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ βοηθῆσαι, ἀπείργετο δὲ τοῖς τε συμβούλοις καὶ τῇ ἀγνοίᾳ τοῦ πλήθους τῶν ἐναντίων. Ἦσαν δὲ ὅ τε Παλαιολόγος Νικηφόρος, ὁ ὑπέρτιμος καὶ τῶν φιλοσόφων ὑπάτος Κωνσταντῖνος ὁ Ψελλὸς καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὁ καῖσαρ, ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος σύναιμος, οἱ τὸ ὅσον μὲν ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲ ζῆν ἤροῦντο αὐτόν· βαρὺς γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ βλεπόμενος λίαν, αὐτῷ ἀπεχθανομένοις ὡς ἀνδρὶ γενναίῳ καὶ θυμοειδεῖ καὶ τοὺς ἐφέδρους τῆς βασιλείας ἔχοντι, τοὺς παῖδας φημι τοῦ Δούκα. Ὅμως δ' οὖν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἠδοῦντο συμβουλευεῖν αὐτῷ τὰ ἀσύμφορα. Μεθ' ἡμέρας δὲ τινὰς ἦκε καὶ ὁ κουροπαλάτης Μανουὴλ ἐπαγόμενος μεθ' ἑαυτοῦ τὸν κατασχόντα αὐτόν Τουρκον οὐκ ἄκοντα, ἀλλ' ἐκόντα τὴν ὑπὸ τὸν βασιλέα δουλείαν αἰρετισάμενον. Δυσμενῶς γὰρ ἔχοντος τοῦ σουλτάνου πρὸς αὐτόν διὰ τινὰ συμβάντα αἰτιάματα στρατιὰν κατ' αὐτοῦ μετὰ τινος στρατάρχου ἐξαπέστειλε παντὶ τρόπῳ ἐλεῖν αὐτόν μηχανώμενος, οὗ τῷ φόβῳ κατασεισθεὶς τῷ βασιλεῖ προσπέφευγε καὶ πρόεδρος παραυτίκα τετίμηται. Ἦν δὲ τὸ μὲν φαινόμενον νέος, πυγμαῖος δὲ σχεδὸν τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ὄψιν Σκύθης 142 καὶ ἄχαρις. Διεῖπε δὲ αὐτόν ὁ βασιλεὺς συμβαλέσθαι αὐτῷ κατὰ τῶν Τούρκων ἐλπίζων ἐν τῇ προκειμένῃ στρατείᾳ. Κατάλογον δὲ τῶν στρατιωτῶν ποιησάμενος, ἄρτι τοῦ ἔαρος ὑπανοίγοντος διαπεραιωθεὶς εἰς τὰ τῶν Ἠρίων παλάτια κατάγεται καὶ περὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς

Ὁρθοδοξίας, τῇ πρὸ αὐτῆς ἡμέρᾳ τὴν ἑτησίαν ῥόγαν τῷ τε στρατῷ καὶ τῇ συγκλήτῳ διανεμιάμενος, οὐ διὰ χρυσίου πᾶσαν, ἀλλὰ τὸ ἐνδέον σιρικοῖς ὑφάσμασιν ἀναπληρωσάμενος. Διαπεραιουμένου δ' αὐτοῦ περιστέρα τις οὐ πάνυ λευκή, πρὸς τὸ μέλαν δὲ τὸ πλείστον αὐτῆς ὑποφαίνουσα, ποθὲν ἵπταμένη τὴν φέρουσαν τὸν βασιλέα τριήρη περιεπέτετο, ἕως εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον καθεσθεῖσα χερσὶ ταῖς αὐτοῦ προσερρῦη. Κάκεινος ταύτην τῇ βασιλίδι ἀνέπεμψεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις παρὰ τὸ εἰωθὸς ἀπομεινάση διὰ τινὰς θρύψεις γυναικείας καὶ ἀκκισμούς. Ἔδοξεν οὖν ἡ περιστέρα σύμβολον οὐ χρηστῆς ἀποβάσεως αὐτῷ τε τῷ λαβόντι καὶ πρὸς ἦν ἔσταλτο. Ἄλλ' ἐκεῖνη περιπετῶς σχοῦσα τῆς θρύψεως, μεταμεληθεῖσα πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκετο τὸν συντακτῆριον ἀποδώσουσα καὶ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἐκστρατείαν προπέμψουσα. Ἐκεῖθεν οὖν ἀπάρας ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐν Νεακώμῃ οὐδὲ ἐν ὑπατίοις χωρίοις τισὶ <ἦ> βασιλικοῖς προσωρμίσατο, ἀλλ' ἐν Ἐλενοπόλει, ἦν οἱ ἐγχώριοι ἀγροικικώτερον κικλήσκουσιν Ἐλειινόπολιν, ὃ καὶ αὐτὸ οἰωνὸς οὐ χρηστὸς ἔδοξε. Συνέβη δὲ καὶ τι ἕτερον· τὸ γὰρ συνέχον τὴν βασιλικὴν σκηνὴν μέγιστον ξύλον κατεαγὲν πεσεῖν αὐτὴν αἰφνηδὸν παρεσκεύασεν. Ὅμως δ' οὖν οὐδὲ πρὸς ἓν τούτων ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀβελτηρία καὶ οἶον εἰπεῖν καχεξία καὶ τὸ ἐν τῇ δοκούσῃ πίστει ἄπιστον καὶ ἀσύμβλητον διαβλέψαι ἠθέλησε, τοῦ χρεῶν ἐμποδίζοντος πανταχοῦ καὶ μηδ' αὐτῷ παρεχομένου συναίσθησιν πρὸς ὃν ἀποσκήπτειν ἔμελλον. Προῆει τοίνυν ὁ βασιλεὺς καὶ τῆς ἐώας προσωτέρω προήρχετο, ἕως τῇ τῶν Ἀνατολικῶν ἐπαρχίᾳ προσέβαλε φειδωλία παρὰ τὸ εἶκος πρὸς πάντας 143 συνεχόμενος. Συνεῖς δέ, ὡς ἔοικε, τὸ συνεχὲς τῶν προγεγονότων σημείων εἰς αὐτὸν ἀποσκήψον, οὐκ ἐν σκηνῇ οὐδ' ἐν πεδίοις, ἀλλ' ἐν γηλόφοις καὶ δωματίοις τὴν κατασκήνωσιν ἐποιήσατο. Ἐνθα δὴ τι καὶ συνέβη οὐκ ἔλαττον εἰς κακοδαιμονίαν οἰώνισμα. Πῦρ γὰρ ποθεν ἐνεχθὲν τοὺς δόμους, ἐν οἷς ὁ βασιλεὺς ἐσκήνωτο, κατενεμήσατο, οἷς καὶ συγκατεκαύθησαν ἵπποι τε καὶ ἐφροστρίδες βασιλικαὶ καὶ χαλινὰ τῶν ἄλλων πολὺ διαφέροντα καὶ τοῦ πυρὸς δι' ὀλίγου γεγόνασι παρανάλωμα. Οἱ δὲ ἵπποι ἡμίφλεκτοι καθορώμενοι τῷ στρατοπέδῳ ἐλεινὸν διεφαίνοντο θέαμα. Τὸν δὲ Σαγγάριον διαπεραιωθεὶς, παρ' ᾧ ταῦτα γέγονε, διὰ τῆς τοῦ Τζούμπου λεγομένης γεφύρας τὰς οἰκείας δυνάμεις ἀθροίζειν ἤρξατο, διασκεδασθείσας διὰ τὴν τῶν βαρβάρων ἐπίθεσιν. Καταλέξας δ' οὖν ἐκ τούτων ὅσον ἠβούλετο, τὸ λοιπὸν ἀπεπέμψατο στρατιωτῶν τε καὶ λοχαγῶν, τοὺς μὲν στρατιώτας ὡς προκατειργασμένους ταῖς προβεβηκυῖαις ἤτταις, τοὺς δὲ λοχαγοὺς αὐτὸς δειλιῶν ἐπάγεσθαι σὺν αὐτῷ ὡς τῷ μέρει τῶν ἐφένδρων προσανέχοντας. Εἶθε μὲν οὖν αὐτὸ εἰς πάντας ἐπέπρακτο· καὶ εἰ μὴ δυνατὸν ἦν τὸν θεῖον ὄρον παρελθεῖν καὶ τὸ κεκερασμένον ποτήριον ἐκφυγεῖν, τέως δ' οὖν ἀσφαλῶς πράξας ἐφάνη ἄν. Τὸν Βοτανειάτην δὲ Νικηφόρον καὶ τοιοῦτους τινὰς ὡς ὑπόπτους διωσάμενος, τοὺς δόλου καὶ κακοηθείας μεστοὺς συνεπήγετο, ὡς προῖων ὁ λόγος δηλώσει. Αὐτὸς δὲ οὕτως ἰών, τῶν καταληψόντων αὐτὸν κακῶν ἀνεπαίσθητος, ἐπεραιώθη τὸν Ἄλυν λεγόμενον ποταμόν, εἰ καὶ αὐτὸς ὑπομείνας εἷς τι νεοπαγῆς φρούριον, πρὸς αὐτοῦ τὴν οἰκοδομίαν λαχόν, ἐσκήνωσατο. Μετὰ ταῦτα δὲ περαιωθεὶς τὴν διαίρεσιν εἰς οἰκείας κτήσεις συνδιεγράψατο. Τὴν δὲ Καισαρέων παρελθὼν εἰς τὴν λεγομένην κατήντησε Κρύαν Πηγὴν· ἦν γὰρ ὁ τόπος πρὸς ὑποδοχὴν στρατοῦ εὐθετος πᾶσι βρίθων τοῖς χρησίμοις, ἀστυκώμῃ καὶ ἀγρόπολις διὰ τῆς συμμιγοῦς ποριμότητος γνωριζόμενος. Κειρομένης δὲ τῆς χώρας καὶ ἐρημουμένης παρὰ τῶν στρατιωτῶν 144 ἀπηνέστερον προσηνέχθη τισὶ τῶν ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Νεμίτζων. Ἄλλ' οἱ γε δηχθέντες ἀποστατοῦσι. Γνωσθέντος δὲ τούτου ἵππου ἐπιβὰς ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ στρατιωτικὸν συγκαλεσάμενος τοὺς ἰδιοξένους τούτους κατέπληξε καὶ αὐθις ὑποσπόνδους κατέστησεν, ἐν τούτῳ μόνῳ τὸ πρόστιμον ὀρίσας αὐτοῖς, ἐν τῷ ἐσχάτοις τετάχθαι ἀντὶ τῆς πρώην ἐγγύτητος καὶ σωματοφυλακίας. Ἐκεῖθεν χωρεῖ εἰς Σεβάστειαν τὴν

Ἴβηριαν καταλαβεῖν ἐπειγόμενος, ὅτε καὶ τῶν σὺν τῷ κουροπαλάτῃ Μανουήλ τῷ Κομνηνῷ πεσόντων θεατῆς τῶν πτωμάτων ἐγένετο. Κάκειθεν σχολῆ καὶ βάδην ἰὼν καταλαμβάνει τὴν Θεοδοσιούπολιν, πρώην μὲν ἀμεληθεῖσαν, ἐξ ὅτου δὲ ἐπολιορκήθη τὸ Ἄρτζε ἀνοικοδομηθεῖσαν καὶ κατοχυρωθεῖσαν. Ἐντεῦθεν διμήνου τροφήν ἐκάστω φέρειν ἐπικηρυκευσάμενος, ὡς δι' ἀοικήτου καὶ ἡρημωμένης χώρας βαδίζειν μέλλουσι, πάντων δὲ τὸ προσταχθὲν ποιησαμένων τὸ μισθοφορικὸν τῶν Οὐζῶν καὶ τοὺς Φράγκους σὺν Ῥουσελίῳ, ἀνδρὶ γενναίῳ καὶ πολεμικῷ, διαφίησι κατὰ τοῦ Χλίαςτ εἰς προνομίην. Τοῦτο δὲ καὶ πρότερον ἐποιήσατο. Ἐκεῖνος δὲ κατόπιν ἐλαύνων εἰς τὸ Μαντζικιέρτ παρεγένετο, πόλιν Ῥωμαϊκὴν μὲν, χειρωθεῖσαν δὲ πρό του τῷ σουλτάνῳ καὶ Τούρκους ἐγκαθημένους ἔχουσαν. Καταφρονήσας δὲ τούτων ὡς ὀλιγοστών, ἑτέραν μοῖραν οὐκ ἐλαχίστην ἀποτεμόμενος τοῦ στρατοῦ Ἴωσήφ μαγίστρῳ τῷ Τραχανειώτῃ παραδίδωσι, προσεπιδουὺς καὶ στίφος πεζῶν οὐκ εὐκαταφρόνητον, μᾶλλον δὲ τῶν ἵπποτῶν τὸ ἔκκριτόν τε καὶ μαχιμώτατον κᾶν τοῖς πολέμοις προκινδυνεῦον ἀεὶ καὶ προμαχόμενον. Ἄρας δὲ ὁ Τραχανειώτης ἄπεισιν εἰς τὸ Χλίαςτ βοηθήσων τοῖς Οὐζοῖς καὶ τοῖς Φράγκοις καὶ παντὶ τῷ μισθοφορικῷ· ἠκηκόει γὰρ ὁ βασιλεὺς πλῆθος μυριάδων κατ' αὐτῶν φέρεσθαι. Διεΐλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν στρατὸν ἐλπίζων αὐτὸς ταχὺ τὸ Μαντζικιέρτ παραστήσασθαι ὃ δὴ καὶ γέγονε καὶ ἐπιδημῆσαι τοῖς ἐν τῷ Χλίαςτ· εἰ δέ τις ἀνάγκη κατεπέιξει, ταχέως αὐτοὺς προσκαλέσασθαι, 145 πλησίον ἐσκηνωμένων τῶν στρατευμάτων· ἤκουε γὰρ τὸν σουλτάνον ἐπέιγεσθαι κατ' αὐτοῦ. Καί γε ἦν οὐκ ἄλογος ἢ διαίρεσις τῶν στρατευμάτων καὶ λογισμῶν οὐκ ἄπο στρατηγικωτάτων, εἰ μὴ πεπρωμένη· μᾶλλον δὲ θεῖος χόλος ἢ λόγος ἡμῖν ἀπορρητότερος τὴν ἔκβασιν εἰς τὸναντίον περιέτρεψε καὶ πρὸς τῷ τέλει τοῦ ἔργου καὶ τῇ αὐθημερινῇ τῶν στρατευμάτων ἐνώσει καὶ τὸν σουλτάνον ἀκηρυκτὶ τοῖς Τούρκοις ἐπέστησε καὶ τὰ δοκηθέντα τελεσθῆναι διακεκώλυκε. Παραλαβὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸ Μαντζικιέρτ, καταπλαγόντων καὶ ὀρωδησάντων τῶν Τούρκων τὴν αὐτοῦ ἐπέλευσιν καὶ πίστιν αἰτησαμένων καὶ λαβόντων, οὗ καὶ συνέβη ῥινοτμηθῆναι Ῥωμαῖόν τινα εὐορκίας χάριν ἧς ὁμωμόκει τούτοις ὁ βασιλεὺς, ὄναριον τουρκικὸν ὑφελόμενον, τὴν Θεοτόκον καὶ τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς ἁγίους πάντας μεσίτας προβαλλόμενον. Ἐν ὅσῳ δὲ ταυτὶ τῷ βασιλεῖ διετάττετο, τοῖς εἰς τὴν λείαν ἐξελθοῦσι στρατιώταις Ῥωμαίοις πληθὺς τουρκικὴ ἐπιτίθεται. Οἰηθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς ἠγεμόνα τινὰ τοῦ σουλτάνου μετὰ τινος ἀφίχθαι δυνάμεως καὶ διακλονεῖν τοὺς σποράδας τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, ἀπέστειλεν ἐπ' αὐτοὺς Νικηφόρον μάγιστρον τὸν Βρυέννιον μετὰ τῆς ἀρκούσης δυνάμεως, ὃς καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς οὐκ ἐνέδωκε μὲν, ἐτραυματίσθησαν δὲ πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ, οὐκ ὀλίγοι δὲ τούτων καὶ ἔπεσον, Ῥωμαλεωτέρων φανέντων ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν πρώην ἐθάδων· θρασύτερον γὰρ προσρηγνύμενοι ἀγχεμάχοις ὄπλοις ἀντικαθίσαντο. Ὅθεν καὶ φόβῳ κατασεισθεὶς δύναμιν ἐζήτηι παρὰ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ καταγνοὺς αὐτοῦ δειλίαν-ἠγνόει γὰρ τὸ ἀληθές ἐκκλησίαν συστησάμενος ἐδημηγόρησε τὰ περὶ τοῦ πολέμου, ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τραχυτέρων ἠψατο λόγων. Καὶ ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἱερεὺς ἐπεφώνησε τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν. Εἶχε δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, ἵνα τᾶλλα παρῶ , εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν, ἕως τοῦ δόξης λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ· ὃ καὶ ἐπισημηνάμενοι οἱ συνετώτεροι ἔδοξαν ἀψευδὲς τοῦτο καὶ θεοπρόπιον. Ζέοντος 146 δὲ τοῦ πολέμου ἐπαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς καὶ Νικηφόρον μάγιστρον καὶ δοῦκα Θεοδοσιουπόλεως , τὸν Βασιλάκιον, μετὰ τῶν ἰθαγενῶν στρατιωτῶν. Προσθεθέντος οὖν τῷ Βρυεννίῳ μέχρι τινὸς ἀκροβολισμοῖς ἰσοπαλῆς καὶ ἀμφήριστος ἦν ἡ μάχη. Συνθεμένων δὲ τῶν στρατιωτῶν ἀκολουθεῖν ὄπισθεν τῶν στρατηγῶν πρωταγωνιστεῖν αὐτὸς καθυπέσχετο, καὶ εὐθὺς ἐξορμήσας, νῶτα δεδωκότων τῶν ἐναντίων, ἐδίωκε. Τοῦ δὲ

Βρυεννίου τούς ρυτῆρας ἀνασχεῖν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐγκελευσαμένου μόνος διώκων ὁ Βασιλάκιος ἦν ἀγνοία τοῦπραχθέντος. Ἐπεὶ δὲ τῷ χάρακι τῶν ἐναντίων προσέμειξε, περιπαρέντος αὐτοῦ τοῦ ἵππου προσέσχε τῇ γῆ βάρος τῶν ὄπλων ἐπιφερόμενος. Διὸ καὶ περιχυθέντες οἱ πολέμιοι αἴρουσιν αὐτὸν ζωγρίαν καὶ πρὸς τὸν σουλτάνον ἀπάγουσι δέσμιον. Ὡ καὶ εἰς ὄψιν παραστάς οὔτε ὡς δοῦλος ἤδη γεγονὼς οὔτε ὡς αἰχμάλωτος ἀπαχθεὶς τῷ σουλτάνῳ καθυπετάγη. Ἄλλ' οὔτε ὁ σουλτάνος εἶτε ὡς δούλῳ εἶτε ὡς αἰχμάλωτῳ προσηνέχθη αὐτῷ, συνεχῶς δὲ παριστῶν περὶ τοῦ βασιλέως τε ἐπηρώτα καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἰσχὺν ἐπεδείκνυε καὶ εἰς ὀρρωδίαν καὶ πτοίαν ἐνέβαλλεν. Ὁ δὲ πάντα ἐπαινῶν καὶ μεγαλύνων τὰ αὐτοῦ τὸ ἀντιπαρατάξασθαι τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ἀσύμφορον αὐτῷ συνεβούλευεν. Ἄλλ' οὕτω μὲν οὗτος· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναγκασθεὶς ἐξήει μετὰ τῆς λοιπῆς πληθύος εἰς τὴν τῶν πραγμάτων θέαν. Μέχρι δὲ ἑσπέρας ἐπὶ τινῶν λόφων ἑστῶς, ἐπεὶ οὐκ εἶδε τὸν ἀντικαθιστάμενον, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ αὐτίκα περιχυθέντες οἱ Τοῦρκοι τόξων βολαῖς καὶ περιππέυσεσι φόβον οὐ μικρὸν τῇ στρατιᾷ ἐνεποίησαν, ἐντὸς γενέσθαι τοῦ χάρακος βιαζόμενοι. Νυξ ἦν ἀσέληνος, ὅτε ταῦτα ἐγίνετο, καὶ διάκρισις ὀθνεῖων τε καὶ γνωστῶν, φευγόντων τε καὶ διωκόντων οὐκ ἦν. Διὰ πάσης δὲ τῆς νυκτὸς περιηχοῦντες ἦσαν ὑλαγμοῖς ἀσήμοις τὸ στρατόπεδον, ὡς ἅπαντας διανυκτερεῦσαι ἠνεωγμένοις καὶ ἀγρύπνοις τοῖς ὄμμασι. Πρωίας δὲ 147 γενομένης μοῖρά τις οὐζικὴ ἔξαρχον ἔχουσα Ταμῆν τινα Σκύθην οὕτως ὀνομαζόμενον, ὑπὸ Τορνικίῳ τῷ Κοτέρτζη ταττόμενον τοῖς ἐναντίοις προσερρῆν· ὅπερ οὐκ εἰς μικρὰν ἀγωνίαν τοὺς Ῥωμαίους ἐνέβαλεν ὑποπεύοντας καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ὡς πολέμιον. Τινὲς δὲ τῶν πεζῶν ἐξιόντες Τοῦρκων ἀνεῖλον πολλοὺς βέλεσιν ἐκηβόλοις καὶ ἀγχεμάχοις ἀμυντηρίοις ὄπλοις, καὶ τῆς παρεμβολῆς ἐκστῆναι παρέπεισαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταχυδρόμους ἀποστείλας εἰς τὸ Χλιάτ τοὺς ἐκέισε ἡγεμόνας ἐκάλει μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῖς δυνάμεων, παραυτίκα θέλων ἀγχεμάχῳ πολέμῳ διακρίναι τὰ πράγματα, καὶ ἀναμένων τὴν ἐξ αὐτῶν βοήθειαν τὸν καιρὸν τηνάλλως ἔτριβεν· ἦσαν γὰρ οἱ τῶν ἄλλων μάλιστα τὴν πυρρίχιον ἐκμεμελετηκότες ὄρχησιν. Ὡς δ' ἀπεγνώκει τὴν ἀπὸ τούτων βοήθειαν, κώλυμά τι εἶναι ὑποπεύσας ἐσκέψατο μετὰ τῶν συνόντων εἰς τὴν ὑστεραίαν διαγωνίσασθαι. Ἦγνόει δὲ ἄρα ὡς ὁ Τραχανειώτης παραπέισας καὶ τὸν Ῥουσέλιον συνελθεῖν τῷ βασιλεῖ προθυμούμενον, μαθὼν τὴν τοῦ σουλτάνου ἄφιξιν καὶ τὴν αὐτοῦ κατὰ τοῦ βασιλέως ἐπέλευσιν, ἄρας τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἅπαντας διὰ τῆς Μεσοποταμίας φυγὰς ἀγεννῶς εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐνέβαλε, μηδένα λόγον τοῦ δεσπότη μῆτε μὴν τοῦ εἰκότος ὁ δειλαῖος θέμενος. Ὁ γοῦν βασιλεὺς κατὰ τὸ συγκεκριμένον τὴν εἰς τὸν πόλεμον παρασκευὴν ἐς τὴν αὔριον ἐξαρτύσας τὰ κατ' αὐτὸν διετάττετο ἔτι τῆς βασιλείου σκηνῆς ἐντὸς καθιστάμενος, ὁπότε καὶ τὸ ἐκ τῶν συνόντων Σκυθῶν, τῶν Οὐζῶν φημί, δέος ἀφαιρούμενος ὄρκῳ συνήθει τῆς αὐτῶν θρησκείας αὐτοὺς κατησφαλίσατο. Ἐν ὅσῳ δὲ τὰ τοιαῦτα ἐπράττετο καὶ οἱ στρατιῶται κατὰ τάξεις καὶ λόχους ἐπὶ τῶν ἵππων ἐφίσταντο ἔνοπλοι, πρέσβεις ἦκον ἐκ τοῦ σουλτάνου τὴν εἰρήνην ἀμφοτέροις ἐπικηρυκεύομενοι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδέξατο μὲν αὐτοὺς καὶ λόγων αὐτοῖς κατὰ νόμον τῶν πρέσβων μετέδωκεν, οὐ πάνυ δὲ τούτους φιλανθρώπως ἐδέξατο. Ὅμως δ' οὖν συνεπινεύσας καὶ σταυρὸν αὐτοῖς ἐπιδέδωκεν, ἵνα 148 τῇ ἐπιδείξει τούτου ἀβλαβεῖς πρὸς αὐτὸν ὑποστρέψωσι κομίζοντες ἀγγελίας, ἃς ἂν ἐκ τοῦ σουλτάνου πύθοιντο. Δεδήλωκε γὰρ τῷ ἀνελπίστῳ τοῦ μηνύματος ἐπαρθεὶς, ἵν' ὁ σουλτάνος καταλιπὼν τὸν τόπον τῆς ἰδίας παρεμβολῆς πορρωτέρω στρατοπεδεύσεται· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ὃς τὸν σουλτάνον εἶχε πρότερον, ἐπικαταπήξει τὸν χάρακα καὶ τηνικαῦτα πρὸς συμβιβάσεις αὐτῷ χωρήσει. Ἐλαθε δὲ τὴν νίκην ὑπὸ ὑψηλοφροσύνης τοῖς ἐναντίοις καταπροέμενος, καθὼς οἱ τὰ τοιαῦτα διακριβοῦντες συμβάλλουσι, τὸ νικητικώτατον σύμβολον, τὸν σταυρὸν, ἀποστείλας αὐτῷ. Οὕτω τέλος ἔσχεν οὐδ' ἀναμονὴν ἢ τῶν

πρέσβων ἄφιξις, καὶ τινες τῶν ἐγγυτάτων τῷ βασιλεῖ πείθουσιν αὐτὸν ἀποβαλέσθαι τὴν εἰρήνην ὡς ψευδομένην τὸ ἔργον καὶ ἀπατῶσαν μᾶλλον ἢ τὸ συμφέρον ἐθέλουσαν· δεδιέναι γὰρ ὑπελάμβανον τὸν σουλτάνον διὰ τὸ μὴ ἀξιόλογον ἔχειν δύναμιν καὶ περιμένειν τοὺς κατόπιν ἀφιζομένους καὶ τῷ προσχήματι τῆς εἰρήνης μετεωρίζειν τὸν χρόνον. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν σουλτάνον κατὰ σφᾶς αὐτούς, ἐπανερχόντων τῶν πρέσβων, τὰ περὶ τῆς εἰρήνης ὠμίλουν καὶ ταύτην ὀλοσχερῶς ἐπραγματεύοντο, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκηρυκτὶ σαλπίσας τὸ ἐνούσιον τὸν μόθον παραλόγως ἐκρότησε. Καταλαβοῦσα δ' ἡ φήμη τοὺς ἐναντίους ἐξέπληξε. Τέως δ' οὖν καθοπλισάμενοι καὶ αὐτοὶ τὸ ἄχρηστον πλῆθος εἰς τοῦπίσω προσήλουν, αὐτοὶ δὲ κατόπιν ἐδίδουν φαντασίαν πολεμικῆς παρατάξεως· τὸ δὲ πλεῖον φυγὴν τις κατεῖχεν αὐτοὺς συντεταγμένας ἰδόντας τῶν Ῥωμαίων τὰς φάλαγγας ἐν τάξει καὶ κόσμῳ πολεμικῆς παρατάξεως. Καὶ οἱ μὲν προήεσαν εἰς τοῦπίσω, ὁ δὲ βασιλεὺς πανστρατιᾶ κατόπιν αὐτῶν ἐπέδιδωκεν, ἕως ἄρα καιρὸς δειλῆς ὀψίας κατέλαβεν. Ἐπεὶ δ' ὁ βασιλεὺς τοὺς ἀντιτεταγμένους οὐκ εἶχε καὶ ἀντιπολεμοῦντας, τὴν δὲ παρεμβολὴν ἐψιλωμένην στρατιωτῶν καὶ πεζοφυλάκων ἐγίνωσκε διὰ τὸ μηδ' εὐπορεῖν ἱκανοῦ πλῆθος, ὥστε καὶ 149 παρατάξεις ἐν ταύτῃ καταλιπεῖν ἤδη προεξαντληθέντων τῶν ταγμάτων ὡς προδιείληπται ἔγνω μὴ πλεῖον ἐπιτείνειν τὴν δίωξιν, ἵνα μὴ ταύτη ἀφυλάκτῳ οἱ Τοῦρκοι ἐπίθωνται, καὶ ἅμα διασκοπῶν ὡς, εἰ ἐπὶ πλεῖον ἐκμακρυνθεῖη, καταλήψεται αὐτὸν ἡ νύξ, καὶ τηνικαῦτα οἱ Τοῦρκοι παλίντροπον θήσουσι τὴν φυγὴν ἐκηβόλοι τυγχάνοντες. Διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν βασιλικὴν σημαίαν ἐπιστρέψας νόστου ἐπιμνησθῆναι παρήγγειλεν. Οἱ δὲ πόρρω τὰς φάλαγγας ἔχοντες στρατιώται, τὰς σημαίας ἰδόντες ὀπισθορμήτους ἦτταν εἶναι τὸ πρᾶγμα βασιλικὴν ὑπετόπασαν. Μᾶλλον δὲ τις τῶν ἐφεδρευόντων αὐτῷ, Ἀνδρόνικος ὁ τοῦ καίσαρος μὲν υἱός, τῶν δὲ βασιλέων ἐξάδελφος, προβεβουλευμένην ἔχων τὴν ἐπιβουλήν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὸν τοιοῦτον λόγον ὑπέσπειρε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν στρατιώτας ἀναλαβὼν ταχὺ τῇ παρεμβολῇ ἐπεφοίτησεν. Ὅν καὶ οἱ λοιποὶ μιμησάμενοι εἰς καθεὶς τὴν φυγὴν ἀμαχητὶ ἠσπάσαντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν τὸ παράλογον ἔστη τὴν τῶν οἰκείων φυγὴν, ὡς ἔθος, ἀνακαλούμενος. Ἦν δὲ ὁ ἐπακούων οὐδεὶς. Τῶν δ' ἐναντίων οἱ ἐπὶ λόφων ἰστάμενοι τὸ παράλογον ἰδόντες ἐξαίφνης τῶν Ῥωμαίων ἀτύχημα τῷ σουλτάνῳ σπουδῇ ἀπαγγέλλουσι τὸ ὀρώμενον καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῷ κατεπέιγουσι, φεύγοντι καὶ αὐτῷ ἤδη καὶ μακρὰν τῆς οἰκείας γενομένην ἐπαύλεως. Εὐθύς οὖν ἐπανερχόμενος αὐτοῦ μάχη τις ἀθρόα τῷ βασιλεῖ προσήγγυται. Κελεύσας δὲ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν μὴ ἐνδοῦναι μηδὲ μαλακὸν τι παθεῖν, ἀλλ' ἄνδρας ἀγαθοὺς φανῆναι, ἡμύνατο μὲν ἐρρωμένως μέχρι πολλοῦ Ἐν τοσοῦτῳ δὲ τῆς τῶν ἄλλων φυγῆς περιαντλησάσης ἔξω τὸν χάρακα λόγος σαφῆς οὐκ ἠκούετο, ἄλλων ἄλλοτε ἄλλα ἀφηγουμένων, τῶν μὲν τροπὴν, τῶν δὲ νίκην ἀπαγγελλόντων καὶ καταλεγόντων ἄσημά τε καὶ ἀδιάγνωστα, ἕως καὶ τῶν Καππαδοκῶν τινες ἤρξαντο αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ ἀποφοιτᾶν κατὰ φατρίας καὶ συμμορίας. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν βασιλικῶν 150 ἵπποκόμων σὺν τοῖς ἵπποις ὑπέστρεφον, μὴ ἰδεῖν τὸν βασιλέα διενιστάμενοι. Καὶ ἦν σεισμὸς οἷον καὶ ὄδυρμος καὶ φόβος ἀκίχητος, καὶ οἱ Τοῦρκοι πανταχόθεν ἐπιρρέοντες. Ὅθεν καὶ ἕκαστος, ὡς εἶχεν ὀρμῆς, ἑαυτῷ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύετο. Ἐπιδιώκοντες δὲ οἱ ἐναντίοι οὐς μὲν ἀνήρουν, οὐς δὲ ζωγρία εἶλον, ἑτέρους δὲ συνεπάτουν. Καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα λίαν ἐπώδυνον καὶ πάντα θρῆνον ὑπερβάλλον καὶ κοπετόν. Τὸν δὲ βασιλέα περιστοιχίσαντες οἱ πολέμιοι οὐκ εὐχείρωτον ἔσχον εὐθύς, ἀλλ' ἄτε στρατιωτικῶν καὶ πολεμικῶν εἰδήμων καὶ κινδύνοις προσομιλήσας πολλοῖς καρτερῶς ἡμύνατο, καὶ πολλοὺς ἀνελὼν τέλος ἐπλήγη φασιγάνῳ τὴν χεῖρα, τοῦ τε ἵππου κατακοντισθέντος ἐκ ποδὸς ἰστάμενος διεμάχετο. Καμῶν δ' ὁμῶς πρὸς ἐσπέραν ἀλώσιμος φεῦ τοῦ πάθους καὶ αἰχμάλωτος ὁ περιώνυμος βασιλεὺς Ῥωμαίων γίνεται. Καὶ τῇ μὲν νυκτὶ ἐκείνῃ ἐπ' ἴσης τοῖς

πολλοῖς ἐπὶ γῆς ἀτίμως καὶ περιωδύνως κατέδαρθε, μυρίοις περικλυζόμενος λυπηρῶν κύμασι. Τῆ δ' ἐπαύριον ἀγγελθείσης τῷ σουλτάνῳ καὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἀλώσεως χαρὰ τις ἄπληστος καὶ ἀπιστία κατέσχευεν αὐτὸν οἰόμενον <ὡς ἀληθῶς μέγα τι καὶ ὑπερμέγεθες εἶναι>, ὡσπερ καὶ ἦν, μετὰ νίκην τοσοῦτου καὶ τηλικούτου στρατοῦ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα ἀλώσιμον λαβεῖν καὶ ὑποχείριον. Ἀνθρωπίνως δὲ ὅμως τὸ γεγονός λογισάμενος καὶ τὴν νίκην μετριοφρόνως ἐνεγκὼν καὶ τὸ γεγονός εὐτύχημα συστολὴν μᾶλλον καὶ ψυχῆς ἀγαθῆς ἔνδειξιν καὶ τρόπων καλοκαγαθίας μεστῶν θέμενος, Θεῷ τὸ πᾶν ἀντίθει, ὡς μείζον ἢ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἰσχὴν ἀποτελέσας τρόπαιον. Διὰ τοῦτο καὶ προσαχθέντος τῷ σουλτάνῳ Ἀξάν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἐν εὐτελεῖ καὶ στρατιωτικῇ ἀμπεχόνῃ διαπορῶν ἦν καὶ περὶ τούτου μαρτυρίαν ζητῶν. Ὡς δ' ἐπληροφορήθη παρὰ τῶν πρέσβειων καὶ τοῦ Βασιλακίου, πεσόντος μὲν πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, οἰκτρὸν δέ τι καὶ γοερὸν ἀνοιμώξαντος, εὐθύς ὡσπερ ἐμμανῆς ἀνέθορε τοῦ θρόνου καὶ ἔστη 151 ὀρθός.

Τεθέντα τοῦν ὅμως πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πατήσας, ὡσπερ ἔθος, καὶ ἀναστήσας καὶ περιπτυξάμενος μὴ δέδιθι ἔφη ὃ βασιλεῦ, ἀλλ' εὐέλπις ἔσο πρὸ πάντων, ὡς οὐδενὶ προσομιλήσεις κινδύνῳ σωματικῷ, τιμηθήσῃ δ' ἀξίως τῆς τοῦ κράτους ὑπεροχῆς. Ἄφρων γὰρ ἐμοὶ λογίζεται ἐκεῖνος, ὁ μὴ τὰς ἀπροόπτους τύχας ἐξ ἀντεπιφορᾶς λογιζόμενός τε καὶ εὐλαβούμενος. Ἐπιτάξας οὖν αὐτῷ σκηνὴν ἀποταχθῆναι καὶ θεραπείαν ἀρμόζουσαν, σύνδειπνον αὐτὸν τηνικαῦτα καὶ ὁμοδίαιτον ἀπειργάσατο, μὴ παρὰ μέρος καθίσας, ἀλλὰ σύνθρονον ἐν εὐθύτητι τῆς ἐκκρίτου τάξεως καὶ ὁμόδοξον κατὰ τὴν τιμὴν ποιησάμενος. Δις τῆς ἡμέρας συνερχόμενος αὐτῷ καὶ συλλαλῶν καὶ παρακλήσεσιν ἀνακτώμενος, μέχρις ἡμερῶν ὀκτῶ τῶν ὁμοίων ἐκοινώνει αὐτῷ λόγων τε καὶ ἁλῶν μηδ' ἄχρι καὶ βραχυτάτου λόγου πρὸς τοῦτον πεπαρωνηκῶς, περὶ τινῶν δὲ δοκούντων σφαλμάτων ἐν τῇ ἐλάσει τῆς στρατιᾶς ὑπομνήσας. Διερωτήσαντος δὲ μὴ τῶν ἡμερῶν τοῦ σουλτάνου τὸν βασιλέα τί ἂν ἔδρασας, εἰ ἔσχες ἐμὲ ὑποχείριον; ἀνυποκρίτως καὶ ἀθωπεύτως ὁ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο ὅτι πολλαῖς ταῖς πληγαῖς κατεδαπάνησα ἂν σου τὸ σῶμα γίνωσκε. Ἄλλ' ἐγὼ φησὶν ὁ σουλτάνος οὐ μιμήσομαί σου τὸ αὐστηρὸν καὶ ἀπότομον. Πλὴν ἀκούω ὅτι καὶ ὁ ὑμέτερος Χριστὸς εἰρήνην ὑμῖν νομοθετεῖ καὶ ἀμνηστίαν κακῶν καὶ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντικαθίσταται, τοῖς ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Μετὰ τοῦτο γοῦν σπονδὰς ποιησάμενοι καὶ συνθήκας εἰρηνικὰς διηνεκεῖς καὶ κῆδος ἐπὶ τοῖς παισὶ συστησάμενοι καὶ τὰ δίκαια ἐκάστης ἐπικρατείας, ἃ ἦν ἐξ ἀρχῆς, θέμενοι, φιλίως τε ἀλλήλοις <ὡμολόγησαν> προσμίνυσθαι, μηκέτι δὲ λεηλασίας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας παρ' οὐτινοσοῦν τῶν Τούρκων γίνεσθαι ὑποστραφῆναί τε πάντας τοὺς ὅσοι ποτὲ κατὰ Ῥωμαίων ἐστάλησαν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἄπασαν καὶ μάλιστα τὸ προέχον τῶν Ῥωμαίων καὶ ἔκκριτον, δεξίωσιν ἀδρὰν τοῦ βασιλέως προσομολογήσαντος τῷ σουλτάνῳ. Ἐσφάγησαν δὲ τὴν 152 καῦτα Λέων ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων καὶ ὁ μάγιστρος Εὐστράτιος καὶ πρωτασηκρήτης ὁ Χοιροσφάκτης, ἐάλω δὲ καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος Βασίλειος ὁ Μαλέσης. Μετὰ δὲ τὸ ταῦτα οὕτω πραχθῆναί τε καὶ συμφωνηθῆναι ἀπέλυσεν ὁ σουλτάνος τὸν βασιλέα σὺν πολλῇ περιπλοκῇ καὶ συντακτηρίῳ τιμῇ προσεπιδούς καὶ τῶν οἰκείων πρέσβεις. Κατείχετο δὲ τὸ Μαντζικιέρτ ὑπὸ Ῥωμαίων. Ὡς δ' ὁ βασιλεὺς ἀπολυθεὶς ἐπανήλθε, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀφέντες ἐκεῖνοι νυκτὸς ἔφυγον, περιτυχόντες δὲ πολεμίοις ἐκινδύνευσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς κατηντηκῶς εἰς Θεοδοσιούπολιν μετὰ τουρκικῆς σουλτανικῆς στολῆς ὑπεδέχθη φιλοτίμως. Ἡμέρας δὲ τινὰς ἐκεῖσε διεκαρτέρησε τὴν χεῖρα θεραπευόμενος καὶ ἑαυτὸν ἀνακτώμενος καὶ πάλιν μεθαρμόζων πρὸς τὸ Ῥωμαϊκώτερον, ὡς ἐνῆν. Ἄρα δ' ἐκεῖθεν διήει τὰς ἰβηρικὰς κώμας· συνῆσαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ ἐκ τοῦ σουλτάνου πρέσβεις. Κάκειθεν προσελαύνει μέχρι Κολωνείας αὐτῆς. Γενομένου δὲ ἐν τῷ Μελισσοπετρίῳ Παῦλος πρόεδρος, ὁ τῆς Ἐδέσσης κατεπάνω,

νύκτωρ αὐτὸν καταλιπὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέδρα, προμαθὼν τὰ ἐκεῖσε καττούμενα. Ἰωάννης γὰρ ὁ καῖσαρ καὶ οἱ τούτου υἱεῖς καὶ τῆς συγκλήτου ὅσοι τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν, τὴν μὲν βασιλίδα ὑπερόριον τίθενται εἰς τὸ παρ' αὐτῆς συστάν φροντιστήριον, Πιπερούδιον οὕτω καλούμενον, ἀποκείραντες καὶ μὴ βουλομένην, τὸν δὲ Μιχαὴλ μόναρχον ἀναγορεύσαντες αὐτοκράτορα ἔγραψαν ἀπανταχοῦ ἐπανιόντα τὸν βασιλέα μὴ ὑποδέξασθαι μήτε ὡς βασιλέα τιμῆσαι. Ἦρξατο δὲ τῆς ἀποκηρύξεως πρῶτος ὁ τῶν φιλοσόφων ὕπατος, ὁ Ψελλός, καθὼς καὶ αὐτὸς ἔν τινι τῶν ἰδίων συγγραμμάτων μεγαλαυχεῖ. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ βασιλις τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ἦν, ὥστε μὴ προσδέξασθαι τὸν Διογένην ἐπανιόντα. Ἀπτέρῳ δὲ τάχει μαθὼν τοῦτο ὁ Διογένης, καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι κοινῶς ἀποκεκήρυκται, φρούριον τι κατασχών, Δόκειαν ὀνομαζόμενον, ἐκεῖσε ἐστρατοπεδεύσατο. Ὁ δὲ καῖσαρ τὰ τῆς βασιλείας, ὡς ἐδόκει, ἄριστα κρατυνόμενος, 153 τὸν πρόεδρον Κωνσταντῖνον, τὸν βραχύτερον τῶν υἱέων, μετὰ δυνάμεως ἀδράς κατὰ τοῦ Διογένηος ἀφήσιν, ὃς καὶ ἐνωθεὶς αὐτῷ ἐν τῇ Δοκείᾳ ἀπεδειλία τὸν πόλεμον. Ὁρῶν δὲ ὁ Διογένης ὑπερτεροῦντα τοῦ Κωνσταντῖνου ἑαυτὸν, ἄρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται εἰς Καππαδοκίαν. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ πλῆθος Φράγκων τῷ Κωνσταντῖνῳ προσγίνεται, καὶ Κρισπῖνος αὐτὸς μετὰ τῶν ὁμογενῶν, ὃν ἀνίων ὁ Διογένης ἐν Ἀβύδῳ περιώρισε πρότερον. Θεόδωρον οὖν πρόεδρον τὸν Ἀλυάτην, ἄνδρα γενναῖον καὶ ἐπιφανῆ, μεγέθει τε καὶ θέᾳ θαυμασιώτατον, στέλλει κατ' αὐτῶν. Ἐρρωμένως δ' ἀντιταξαμένων τῶν περὶ τὸν Κωνσταντῖνον ἠττῶνται οἱ περὶ τὸν Ἀλυάτην, ἀλίσκεται δὲ καὶ αὐτὸς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται σκηνικοῖς σιδήροις. Περιώδυνος δὲ ὁ Διογένης ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι γεγονῶς εἰς τὴν Καππαδοκίαν ἐνέβαλε, πανταχόθεν τὸ στρατιωτικὸν προσκαλούμενος. Αὐτὸς δὲ διῆγεν ἐν τῷ Τυροποιῷ, φρούριον δὲ τοῦτο λίαν ἰσχυρὸν καὶ ἀπόκρημνον. Προσκαλεσάμενος οὖν ὁ Κωνσταντῖνος καὶ τὸν Ἀντιοχείας δοῦκα, τὸν Χατατούριον, σύμμαχον κατὰ τοῦ Διογένηος οὐκ ἔσχεν ὑπακούοντα· προσέθετο γὰρ τῷ Διογένηι. Καὶ τοῦτον παραλαβὼν παραγίνεται εἰς Κιλικίαν, ἔνθα καὶ προσεκαρτέρει τὴν ἀπὸ τοῦ σουλτάνου ἀναμένων βοήθειαν, ὁμοῦ δὲ καὶ διὰ τὸν χειμῶνα διάγων ἐκεῖσε, ἀλεινοτέραν τὴν Κιλικίαν ἐπιστάμενος, καὶ πάλιν πρὸς συλλογὴν στρατοῦ ἑαυτὸν ἀπησχόλει. Ὁ δὲ γε Κωνσταντῖνος μετὰ τὸν Διογένην ὑποχωρήσαι ὑπέστρεψεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἄντ' ἐκείνου δὲ στέλλεται κατὰ τοῦ Διογένηος ὁ πρόεδρος Ἀνδρόνικος, ὁ τοῦ καίσαρος υἱός. Διανείμας δὲ τοῖς στρατιώταις σιτηρέσια, διὰ τῆς κλεισούρας τοῦ Ποδανδοῦ ἀφικνεῖται εἰς Κιλικίαν, ἔνθα συναντᾷ αὐτῷ ὁ Χατατούριος, ὃν καὶ πρὸς βραχὺ μαχεσάμενον ἀναιροῦσιν οἱ τοῦ Ἀνδρόνικου. Τῶν δὲ ἄλλων συμφυγόντων εἰς Ἄδαναν, ἔνθα καὶ ὁ Διογένης διέτριβε, πολιορκία τὴν πόλιν διέλαβεν ὁ Ἀνδρόνικος. Συνθηκῶν δὲ γενομένων ἐφ' ᾧ τὸν Διογένην ἀποθέσθαι τὴν βασιλείαν τὴν τρίχα τε καρέντα διάγειν ἰδιωτικῶς, ἔξεισι τοῦ κάστρου μελανειμο 154 νῶν καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀποκλαιόμενος. Νόστου δὲ εὐθὺς μιμνήσκειται ὁ Ἀνδρόνικος καὶ τὸν Διογένην μεθ' ἑαυτοῦ ἐφελκόμενος μελανειμονοῦντα, ἐν εὐτελεῖ ὑποζυγίῳ ὀχούμενον δι' ἐκείνων τῶν κωμῶν καὶ τῶν χωρῶν αἰς τὸ πρὶν ἰσόθεος ἐγνωρίζετο. Μέχρι δὲ τοῦ Κοτυαείου τὴν ὁδοπορίαν ὀδυνηρῶς ποιησάμενος ἦν γὰρ νοσηλευόμενος ἀπὸ κοιλιακῆς διαθέσεως ἐκ κωνείου προποθέντος αὐτῷ ἐξ ἐπιβουλῆς ἐπιγενομένης—ἐκεῖσε κατεσχέθη, ἄχρις ἂν ἐκ βασιλέως τὸ ποιητέον αὐτῷ ὀρισθῆι. Ἄλλ' ἦκεν ἡμέραις ὕστερον ἢ κατὰ τοῦ μάτην δυστυχοῦντος ἀπόφασιν διοριζομένη τὸς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ διορυγῆναι. Οὐς καὶ παραυτίκα ἐξορύττεται τῶν ἀρχιερέων, τῶν ἐπὶ τῷ δοῦναι λόγον συμπαθείας ἐσταλμένων, μηδὲ ὁλως ἐπαρηξάντων αὐτῷ· οἵτινες ἦσαν ὁ τε Χαλκηδόνος, ὁ Ἡρακλείας καὶ ὁ Κολωνείας Θεόφιλος, οὐς καὶ τῶν ὄρκων ὑπεμίμησε καὶ τῶν ἐκ τοῦ θείου νεμέσεων. Οἱ δέ, καίπερ βοηθῆσαι προαιρούμενοι, ἀσθενῶς εἶχον καὶ ἀδυνάτως ἀνδρῶν ὠμηστῶν καὶ ἀπηνῶν ἀναρπασάντων αὐτὸν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς

αὐτοῦ ἐξορυζάντων ἀνηλεῶς καὶ ἀφιλανθρώπως. Προσενεχθεὶς δὲ ἐν εὐτελεῖ τῷ ὑποζυγίῳ μέχρι τῆς Προποντίδος ὡσπερ πτώμα σεσηπός, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων ἐξορωρυγμένους, τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον ἐξωδηκός, σκωλήκων βρῦον καὶ δυσωδίας, ἡμέρας ὀλίγας ἐπιβιὸς ἐπωδύνως καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς ὀδωδώς, ἀπολείπει τὸν βίον τῇ νήσῳ τῇ Πρώτῃ τὸν χοῦν ἀποθέμενος, ἔνθα νέον ἐκεῖνος ἐδείματο φροντιστήριον, κηδευθεὶς πολυτελῶς παρὰ τῆς ὀμεινέτιδος καὶ βασιλίδος Εὐδοκίας, μνήμην καταλιπὼν πειρασμῶν καὶ δυστυχημάτων ὑπερβαινόντων ἀκρόασιν.

Ἐπὶ δὲ τοῖς τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις κακοῖς οὐδὲν βλάσφημον ἢ ἀπόφημον ἐφθέγγετο, εὐχαριστῶν δὲ διετελεῖ, φέρων εὐμαρῶς τὰ προσπίπτοντα. Λέγεται δὲ τὰ εἰς αὐτὸν πραχθέντα γνώμης 155 ἄτερ τοῦ βασιλέως γενέσθαι Μιχαήλ, ὡς ὕστερον αὐτὸς ἐνωμότως δισχυρίζετο, τοῦ καίσαρος ὑπὸ σκότῳ καὶ ἀφανείᾳ ταῦτα τελεσιουργοῦντος καὶ διαταττομένου. Οὗτος ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Ναζιανζοῦ εἰς μητροπόλεως ἀνεβίβασε δίκαιον. Ἐβασίλευσε δὲ ἄχρι τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦ ἔτη τρία καὶ μῆνας ὀκτώ. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὁ Μιχαήλ τὴν βασιλείαν διαδεξάμενος ἐπιεικῆς τε ἐδόκει καὶ γέρων ἐν νέοις διὰ τὸ παρειμένον καὶ ἀναπεπτωκός καὶ ἀπαλόν. Προσελάβετο δὲ διὰ τοῦτο Ἰωάννην τὸν τῆς Σίδης μητροπολίτην εἰς τὸ τὰ κοινὰ διοικεῖν, εὐνοῦχον μὲν τὴν φύσιν, δραστήριον δὲ καὶ ἀμφιδέξιον, πρωτοπρόεδρον τῶν πρωτοσυγκέλλων τυγχάνοντα, ἄνδρα πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς σεμνυνόμενον. Ὅθεν τὸ τοῦ βασιλέως ἔκλυτον καὶ περὶ τὸ διοικεῖν τὰ κοινὰ, ὡς εἰπεῖν, θῆλυ καὶ ἀναπεπτωκός καὶ ἀδέξιον ὁ τούτου τρόπος καὶ ἡ περὶ ταῦτα ἐντρέχεια καὶ σπουδὴ ἐπεκόσμη τε καὶ κατήρτυε. Παρεμίγη δὲ τῷ σίτῳ τούτῳ καὶ ζιζάνιον. Ἦν γάρ τις εὐνοῦχος Νικηφόρος ὄνομα, ὃν ὑποκορίζοντες Νικηφορίτζην ὠνόμαζον, ἐκ Βουκελλαρίων ἔλκων τὸ γένος, δεινὸς ἐπινοῆσαι συγχύσεις καὶ ῥάψαι πράγματα καὶ τρικυμίας ἐγεῖραι καὶ ἀκαταστασίας ἐν γαλήνῃ καὶ καταστάσει ἐπενεγκεῖν. Ὅς εἰς τάξιν σεκρετικοῦ τῷ πατρὶ τοῦ Μιχαήλ ὑπηρετησάμενος, ἐπεὶ σκαιὸς καὶ διαβολεὺς ἐφάνη καὶ σοφιστὴς τῶν κακῶν κερδαλέος καὶ τῷ βασιλεῖ κατὰ τῆς βασιλίδος μοιχείας ἔγκλημα ὑποπιθούσας φθόνῳ τοῦ συνεξυπηρευομένου, δούξ δὲ Ἀντιοχείας ἀναδειχθεὶς καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον μυρίων ὀχλήσεων καὶ ταραχῶν τῇ Συρίᾳ γέγονεν αἴτιος. Ὅμως δ' οὖν κατηγορηθεὶς, συλληφθεὶς ἐκέισε τῇ τοῦ αἵματος φρουρᾷ παραδίδοται, καὶ ἦν ἔμφρουρος ἐπὶ χρόνον τινὰ ὁ πρὶν περιδόςος γνωριζόμενος. Ἀναρρυσθεὶς δὲ τῇ τοῦ Διογένοους ἀναγορεύσει καὶ εἰς νήσόν τινα ἐξορισθεὶς, ὑποσχέσει χρημάτων δικαστῆς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου προβέβληται 156 καὶ τὰ κατ' ἐκείνην ἦν διοικῶν. Τοῦτον ἐπὶ κακῷ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ μεταπεμψάμενος εἰς τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν κατεστήσατο, λογοθέτην αὐτὸν προβαλλόμενος. Γίνεται οὖν ὁ βασιλεὺς ἀλώσιμος ταῖς αὐτοῦ τερατείαις καὶ μαγγανείαις, οἷα μὴ εὐμοιρῶν φρονήματος ἀνδρείου καὶ σταθηροῦ. Διὸ καὶ ἐξωθεῖται μὲν ὁ Σίδης, πάντα δὲ αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται ἀθύρμασι τοῦ Μιχαήλ καὶ παιδιαῖς παιδαριώδεσι προσκειμένου, τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, τοῦ Ψελλοῦ, πρὸς ἅπαν ἔργον ἀδέξιον καὶ ἄπρακτον αὐτὸν ἀπεργασαμένου. Παραγκωνίζεται δὲ καὶ τὸν τοῦ βασιλεύοντος θεῖον, Ἰωάννην τὸν καίσαρα, καὶ τῷ ἀνεπιῶ καὶ βασιλεῖ ὑποπτον ἀπεργάζεται. Καὶ πάντας ἀπλῶς τοὺς οἰκειοτάτους ὡς πολεμιωτάτους συκοφαντεῖ καὶ πάντων ἀποξενοῖ τὴν τοῦ βασιλέως διάθεσιν καὶ ὄλον τὸν μεираκίσκον ὑποποιεῖται ἄνακτα. Κάκεῖνο πᾶσι βασιλικὸν ἐνομιζέτο πρόσταγμα, ὃ τῷ μηχανορράφῳ τούτῳ ἐδόκει. Ἐντεῦθεν κατηγοραὶ καὶ ἀπαιτήσεις ἀθῶν καὶ ἀκατακρίτων ἀνδρῶν, καὶ τίσεις ἀχρεωστήτων καὶ κρίσεις τῷ δημοσίῳ τὸ πλέον, οὐ τῷ δικαίῳ, βραβεύουσαι, ἀφ' ὧν δημεύσεις καθολικαὶ τε καὶ μερικαὶ, κατηγοραὶ συχναὶ καὶ πίστις εὐθύς ἀπαραλόγιστος, καὶ τῶν πασχόντων θρήνος ἔλεινός καὶ τῶν γυμνουμένων

κωκυτὸς ἀφόρητος καὶ πολὺδακρυς. Ἄλλα τούτων οὕτω γινομένων, θεήλατος ὄργη τὴν ἑώραν κατελήφει. Τῶν γὰρ πρὸς Διογένην εἰρηνικῶν συμφώνων ἀργῶν μεινάντων καὶ ἀπράκτων θυμῷ συνεχόμενοι οἱ Τοῦρκοι ἐφ' οἷς, ὃν αὐτοὶ ὡς ἐχθρὸν εἰληφότες καὶ ὑποχείριον πάσης κομιδῆς καὶ τιμῆς ἠξιώκασιν καὶ τῇ ἰδίᾳ ἐπικρατεία αὐθις ἀποκατέστησαν, τούτῳ οἱ οἰκεῖοι μανιωδῶς ὡς ἐχθρῷ προσενεχθέντες ἀσπόνδῳ, ἃ παρ' αὐτοῖς ἐχρῆν αὐτὸν παθεῖν, οἱ γνωστοὶ καὶ συγγενεῖς καὶ τοῖς τῆς εἰρήνης νόμοις ἀγόμενοι διαπεπράχασιν καὶ οἰκτίστῳ καὶ ἐπωδύνῳ θανάτῳ παραδεδώκασιν ὑπερήλγουν γὰρ αὐτῷ καὶ οἱ ἀλλότριοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν δεινῶν καὶ τὸ τῆς συμφορᾶς ἀπαρηγόρητον 157 ἄραντες ἐκ Περσίδος παμπληθεῖ, ὡς μηδενὸς ὄντος τοῦ κωλύοντος, τοῖς ῥωμαϊκοῖς ἐπιστρατεύουσι θέμασι καὶ ταῦτα κατελυμήναντο, οὐ σποράδες ἐπιφοιτῶντες ὡς τὸ πρὶν καὶ φυγάδες αὐτόχρομα, μᾶλλον δὲ ὡς δεσπότης τῶν προστυχόντων κατακυριεύοντες. Ταῦτα διενωτιζόμενος ὁ βασιλεύων, συναγείρας στρατόπεδον ἱκανὸν στρατηγὸν αὐτῷ ἐφίστησι τὸν Κομνηνὸν Ἰσαάκιον. Συνίστησι δ' αὐτῷ καὶ Ῥουσέλιον τὸν Λατῖνον μετὰ φραγκικοῦ συντάγματος εἰς τετρακοσίους Φράγκους ἀναβαίνοντος. Ἐν τῷ Ἰκονίῳ δὲ τοῦ στρατοπέδου γενομένου παντός, φιλονεικίας συμβάσης τινός, ἀποστατεῖ τῆνικαῦτα ὁ Ῥουσέλιος προφανῶς καὶ τοὺς Φράγκους παραλαβὼν ἑτέραν ἐτρέπετο καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν τῷ ἰδίῳ ἐπιτρέπει θελήματι. Ἀνελθὼν δὲ εἰς Μελιτηνὴν, Τούρκοις περιτυχῶν ἀριστεύει ἐξ ἐφόδου τούτοις ἐπεισεσῶν. Τὸ δὲ λοιπὸν στράτευμα τῇ Καισαρέων παραβάλλει. Σκεψάμενος δὲ ὁ Κομνηνὸς τοῖς ἐναντίοις ἐξ ἐφόδου προσβαλεῖν προῆει μὲν διὰ τῆς νυκτός, ὡς ἂν ἀπαρασκευοῖς ἐμπέσῃ αὐτοῖς, τὸ δ' ἐναντίον πάσχει τῆς οἰκείας βουλῆς· ἐμπαρσκευοῖς γὰρ καὶ ἠτοιμασμένοις ἐντυγχάνει αὐτοῖς. Συρρήγνυσι δὲ τούτοις καὶ μὴ βουλόμενος καὶ ἠττάται εὐθὺς καὶ αἰχμάλωτος αὐτίκα γίνεται. Ἀλίσκεται δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ χάρακι ἅπαντα, πολλῶν μὲν Ῥωμαίων πεσόντων, ζωγρία δὲ ληφθέντων τινῶν, πλειόνων δὲ τὴν σωτηρίαν εὐραμένων φυγῆ. Τῆς δὲ φήμης τὸν βασιλέα καταλαβούσης ἔδοξε μὲν τι σκυθρωπὸν παθεῖν, οὐ μὴν δὲ παντάπασιν τῶν πολιτικῶν ἀδικημάτων καὶ τῶν κοσμικῶν ἀπέσχετο ταῖς τοῦ Νικηφόρου ὑποθημοσύναις· μὴ ἔχων γὰρ φύσιν διαγνωστικὴν καὶ ἕξιν διακριτικὴν καὶ ἐγρηγορυῖαν πᾶν τὸ προσταττόμενον παρὰ τοῦ Νικηφόρου ἐποίει ὥσπερ ἀνδράποδον. Ἐκτοτε οὖν ἀδείας λαβόμενοι οἱ τὴν ἑώραν κατατρέχοντες Ἀγαρηνοὶ οὐκ ἐπαύοντο καθ' ἑκάστην 158 κεραΐζοντες ταύτην καὶ καταλυμαίνόμενοι. Ἀλλαξαμένου δὲ τοῦ Ἰσαακίου τὴν αἰχμαλωσίαν χρημάτων πολλῶν καὶ βαλαντίου ἀδρουῦ, αὐθις στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὁ καῖσαρ Ἰωάννης προχειρίζεται· ὃς διαπεραιωθεὶς καὶ μέχρι τοῦ Δορυλαίου προῖων, ἄρας ἐκεῖθεν πορρωτέρω πεπόρευται καὶ μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ Τζούμπου κατέλαβε. Πρὸ δὲ τοῦ περαιωθῆναι τὸν Σαγγάριον ἀφικνεῖται ὁ Ῥουσέλιος ἐκ τοῦ Ἀρμενιακοῦ σπουδῆ πολλῇ καὶ στρατοπεδείαν ἐκεῖσε πήγνυσι. Πέμπσας δ' ὁ καῖσαρ ὡσανεὶ προσκρούσαντι καὶ ἐξαμαρτόντι, εἰ γνωσιμαχήσειε καὶ τὸν οἰκεῖον ἐπιγνοίῃ δεσπότην, συμπάθειαν καὶ ἀμνηστίαν κακῶν ἐπηγγέλλετο. Φρυαξαμένου δὲ τοῦ βαρβάρου οἷα ἐπὶ ταῖς ἰδίαις χερσὶ καὶ τῷ πολέμῳ θαρροῦντος καὶ τῷ πλῆθει τῶν σὺν αὐτῷ ἐρειδομένου ἄπρακτος ἢ πρεσβεία ἐδείχθη καὶ κενή· διὸ καὶ πολέμῳ κριθῆναι τὸ πᾶν ἔδοξε. Διαβὰς οὖν τὸν ποταμὸν ὁ καῖσαρ καὶ ὁ συστράτηγος αὐτοῦ Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης μετὰ τῆς λοιπῆς πληθύος αὐτίκα πρὸς πόλεμον τῷ Ῥουσελίῳ προσέβαλε. Μὴ ἐνεγκόντων δὲ τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν Φράγκων ἐπίθεσιν φυγὴ γίνεται παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ ἀλώσιμος ὁ καῖσαρ τῷ Ῥουσελίῳ καθίσταται καὶ ἄλλοι πολλοί, τοῦ Βοτανειάτου μόνου φυγόντος σὺν ὀλίγοις τισίν.

Ἐγεγόνει τοίνυν ὁ Ῥουσέλιος ἐκ τούτου μέγας καὶ διαβόητος τῷ μεγέθει τοῦ κατορθώματος. Χωρῶν δὲ κατευθὺ τοῦ Βυζαντίου τὸν καῖσαρα εἶχε σιδηρόδετον καὶ πολλοῖς ἀνιαιοῖς περιαντλούμενον καὶ λυπηρῶν κύμασιν ἄλλεπαλλήλοις

βαλλόμενον. Ὡς δὲ προσηγγέθη καὶ τοῦτο δὴ τὸ οἰκειακὸν ἀτύχημα τῷ βασιλεῖ καὶ ἢ τοῦ Φράγκου ἐπιδημία τοὺς πάντας ἐξέπληξε, πολλή τις ἀθυμία καὶ μέριμνα κατέσχεν αὐτόν τε καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας. Τὴν ἐξ ἐκείνου οὖν ὀδοιπορίαν διηनुκῶς ὁ Ῥουσέλιος, ἐπαγόμενος μεθ' ἑαυτοῦ τὸν τε καῖσαρα καὶ τὸν Μαλέσην Βασίλειον, ἄρτι τῆς σὺν τῷ Διογένει αἰχμαλωσίας ἀπολυθέντα, κατασκηνοῖ ἐν Χρυσοπόλει καὶ ταῖς ἐκεῖσε οἰκίαις ἐνήκε τὸ πῦρ καὶ πολλὴν ἀνήγειρε τοῖς ἐποίκοις τὴν βοήν καὶ τὸν κωκυτόν. Καταμαλάζει δὲ σπεύδων ὁ βασιλεὺς τὴν τοῦ 159 βαρβάρου θρασύτητα ἀξιώμα τε ὑπισχνεῖται κουροπαλάτου δοῦναι αὐτῷ, προσεπιπέμπει δὲ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα. Μεταπέμπεται δὲ καὶ Τούρκους κατ' αὐτοῦ λαθραίως, πολλαῖς ὑποσχέσεσι πείθων τὸν Ῥουσέλιον καταγωνίσασθαι. Ὁ δὲ ὄρων ἑαυτὸν ἀσθενῆ πρὸς τοσαύτην πληθύν, ἀπολύσας τῶν δεσμῶν τὸν καῖσαρα ἀναγορεύει βασιλέα, εὐφημίαις μεγαλοπρεπέσι καὶ διατόροις τὸ κράτος αὐτῷ συγκαταστησάμενος. Μήπω δὲ τῆς φήμης ἀπλωθείσης μηδὲ πλατυνθείσης τῆς τοῦ καῖσαρος ἀναρρήσεως, καὶ διὰ τοῦτο μήτε στρατιωτῶν προσχωρησάντων, ἐξαίφνης περὶ τὸ ὄρος τὸν Σόφωνα πληθὺς τουρκικὴ παραφαίνεται, πέντε ἢ καὶ ἐξ χιλιάσιν εἰκαζομένη. Καὶ αὐτίκα ὁ Ῥουσέλιος ἐξήρτυε τὰ πρὸς τὸν πόλεμον. Ἀνέστελλον δὲ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ὃ τε καῖσαρ καὶ τινες τῶν ἐξοχωτέρων, ὡς ἂν διαγνοῖεν πρότερον τὴν πληθύν ὀπόση τις εἴη τῶν ἐπιφανέντων. Μὴ ἐνεγκῶν δέ, ἀλλ' ἀδοξίαν ἄκραν ἠγούμενος εἰ πρὸς ἐξ ἢ δέκα χιλιάδας ἀμφιγνωμονεῖ ὁ Ῥουσέλιος, σὺν πολλῇ ῥύμῃ τοῖς ἐναντίοις ἐπῆλθε μετὰ τῶν Φράγκων. Ἔπεσον οὖν τῶν Τούρκων πολλοί, μηδενὸς τῶν Φράγκων κενὸν τὸ δόρυ ἐσχηκότος, οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. Τῆς διώξεως δὲ ἐπὶ πολὺ γενομένης παρὰ τὸ εἰθισμένον αὐτοῖς, καὶ ταῦτα δι' ὀρέων ἀβάτων καὶ δυσδιεξιτήτων, ἔλαθε τοὺς πλείστους τῶν σὺν αὐτῷ ἀπολιπῶν ὀπίσω, αὐτὸς δὲ μετὰ βραχέων τινῶν ἀπολειφθεὶς καὶ τοῦ καῖσαρος ἐν ἵπποις κεκμηκόσι τῷ συνεχεῖ τῆς διώξεως καὶ ἐπιτεταμένω. Οὕτω δὲ ἔχοντι ἀνεφάνη πλῆθος ἕτερον Τούρκων ἄπειρον, εἰς ἑκατὸν χιλιάδας ποσοῦσθαι στοχαζόμενον. Περιστοιχηθεὶς οὖν πανταχόθεν, καὶ ἄκων αὐτοῖς προσήγγνυται μετ' ὀλίγων πάνυ τῶν περὶ αὐτόν. Ἄντέσχον μὲν οὖν οἱ Τοῦρκοι, ἔπεσον δὲ καὶ τότε πολλοί. Ὅμως κυκλωθέντες ὑπὸ το 160 σούτου πλήθους ἐκηβόλοις τε βέλεσιν ἀποβαλόντες τοὺς ἵππους καὶ πεζοὶ ὑπολειφθέντες σύμπαντες οὐδ' οὕτως ἐνέδωκαν. Πίπτουσι δ' ὅμως πολλοὶ καὶ Τοῦρκοι δὲ δεκάκις τοσοῦτοι. Ἀλίσκεται δὲ ὃ τε καῖσαρ καὶ ὁ Ῥουσέλιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Οἱ δ' ὑπολειφθέντες τῶν Φράγκων εἰς τὸ τῆς Μεταβολῆς φρούριον συμφυγόντες μετὰ τῆς τοῦ Ῥουσελίου γυναικὸς δι' ἐπιμελείας ἐποιοῦντο τὴν τούτου φυλακὴν καὶ συντήρησιν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸν μὲν Ῥουσέλιον ποδοκάκη ἀσφαλισάμενοι, τὸν καῖσαρα ἄνετον εἶχον καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἦγον τιμῆ. Τοῦ δὲ τιμήματος τῶν ἐαλωκότων ἐπιζητουμένου ἔσπευδε μὲν ὠνήσασθαι τούτους ὁ βασιλεὺς· ἐπικατέλαβε γὰρ καὶ ὁ Μαλέσης, ἄρτι ἀπολυθεὶς παρὰ τοῦ καῖσαρος, καὶ αὐτίκα εἰς ὑπερορίαν στέλλεται καὶ δημεύσει καθυποβάλλεται, αἰχμαλωσίας αἰχμαλωσίαν, τῆς σὺν τῷ Διογένει τὴν τοῦ Ῥουσελίου, καὶ δήμευσιν καὶ ἐξορίαν τούτων ἀνταλλαξάμενος. Ἄλλ' ἢ τοῦ Ῥουσελίου γυνὴ τὸν οἰκεῖον ἄνδρα σπουδῆ πολλῇ ἐλυτρώσατο. Ὅθεν οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως σταλέντες τὸν καῖσαρα μόνον λυτρώσαμενοι ἀνθυπέστρεψαν. Ἐν δὲ τῇ Προποντίδι γενόμενος, εὐλαβηθεὶς μὴ πως ὡς ὑπόπτος καὶ ἀποστάτης νομισθεὶς πάθη τι φλαῦρον καὶ ἀνήκεστον, τὴν κοσμικὴν ἀποβαλλόμενος ἐσθῆτα τὴν τρίχα κείρεται καὶ τὰ μοναχῶν ἀμφιέννυται, καὶ οὕτως ἐν εὐτελεῖ τῷ σχήματι τοῖς βασιλείοις παρέβαλεν. Ἐξ ὧν ἀπάντων οἱ εὖ φρονοῦντες τὴν θεομηνίαν συνελογίζοντο, καὶ ὅπως αὐτοῖς τὸ θεῖον ἐκπεπολέμηται διὰ τὴν τῶν θεῶν ἐντολῶν καὶ ἐνταλμάτων παρόρασιν καὶ ἀθέτησιν, ἃς καίπερ ἑαυτοῖς συνεπιστάμενοι εἰς πολέμους μεγάλους καὶ κινδύνους, μὴ πρότερον τὸν Θεὸν ἰλεωσάμενοι, τὰς ῥωμαϊκὰς δυνάμεις εἰσάγουσι, καὶ πάσχοντες κακῶς καὶ

ήττώμενοι ἀφειδῶς αἴσθησιν οὐ λαμβάνουσι τῆς τοῦ θεοῦ νεμέσεως. Οἱ δὲ πάλαι Ῥωμαῖοι οὐχ οὕτω ποιοῦντες τὰς φοβερὰς ἐκείνας καὶ ἀδομένας στρατηγίας κατῶρθον, ἀρετῆς δὲ καὶ 161 δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης καὶ ἀληθείας ἀντιποιοῦμενοι καὶ ἀπλῶς πᾶν καλὸν καὶ ἀγαθόν, ὡς δυνατόν, μετερχόμενοι· διὸ καὶ τὸ θεῖον συμπαρῆν αὐτοῖς, καὶ παντὶ τρόπῳ τοὺς ἐναντίους κατηγωνίζοντο. Εἰσελθόντος δὲ τοῦ καίσαρος ἔδοξε μὲν ὁ κρατῶν ἠνυκέναι τὸ πᾶν, ἠνιάτο δὲ τῇ τοῦ Ῥουσελίου ἀστοχίᾳ· τὴν γὰρ τῶν ὁμογενῶν ἀπώλειαν καὶ τὴν ὑφαίρεσιν τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ σφάττεσθαι τοὺς χριστιανούς καὶ δηοῦσθαι τὰς κώμας καὶ τὰς χώρας ἀφανίζεσθαι καὶ ἀναστατοῦσθαι ἐν δευτέρῳ ἐτίθετο. Ὁ δὲ γε Ῥουσέλιος ἄρας ἐκ τοῦ τῆς Μεταβολῆς φρουρίου μετὰ τῶν ὑπολελειμμένων Φράγκων στρατιωτῶν καὶ τῆς συνεύνου καὶ τῶν παίδων καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ διὰ μέσης τῆς χώρας ἀτρέστως ἐβάδιζε, καὶ τὸ θέμα τῶν Ἀρμενιακῶν καταλαβὼν τοῖς προτέροις αὐτοῦ κάστροις ἀποκατέστη, κάκειθεν ἐκδρομὰς κατὰ τῶν Τούρκων ποιούμενος ἀπεῖρξεν αὐτοὺς τῶν κατὰ τοῦ τοιοῦτου θέματος ἐφόδων. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐνωτιζόμενος ταῦτα μᾶλλον ἐνόμιζε συμφέρον τοὺς Τούρκους ἔχειν τὰ Ῥωμαίων ἢ τὸν Ῥουσέλιον χωρεῖσθαι ἐν τόπῳ ἐνί, παρὰ τοῦ Νικηφόρου πρὸς τοῦτο νυττόμενος καὶ διεγειρόμενος. Στέλλει τοίνυν τινὰ τῶν εὐπατριδῶν, τὴν μὲν ἡλικίαν νέον, δραστήριον δὲ καὶ ἄλλως ἐχέφρονα, τὸν πρόεδρον Ἀλέξιον τὸν Κομνηνόν, ὃς ἐν τῷ ἄσκει τῆς Ἀμασείας γενόμενος ἐκαρὰδόκει τὸ μέλλον. Ὁ δὲ Ῥουσέλιος συνθήκας καὶ φιλίας μετὰ τοῦ τῶν Τούρκων ἐξάρχοντος θέμενος συνῆλθε τούτοις ἐψιλωμένος στρατιωτῶν ὡς ἤδη συνήθης καὶ ἐθάς. Ἐν μιᾷ δὲ συνδειπνῶν αὐτοῖς ἀλίσκεται καὶ δεσμώτης ἀποδεικνύται· ἀπατᾶν γὰρ Ῥωμαίους ἐνωμότως παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ λόγος ἐνδόσιμος καὶ ἀλογοθέτητος. Τοῦτον χρημάτων πολλῶν ὁ πρόεδρος Ἀλέξιος ὠνησάμενος εἰς βασιλέα ἀπάγει δέσμιον. Παραδούς οὖν ὁ βασιλεὺς τοῖς βασανισταῖς ξεσμοῖς ἀνηκέστοις διὰ βουνεύρων ὡς τινα δοῦλον δραπετήν ἠκίσαστο, καὶ εἰς ἓνα τῶν ζοφωδεστάτων ἐγκλείσας πύργων ἀτημέλητον εἶχεν ἀλύσει δέσμιον. 162 Ὁ δὲ λογοθέτης μεγάλην δυνάμενος, ὡς εἴρηται, παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἄγων τε καὶ φέρων τὰ πάντα οὐπερ ἐβούλετο, τὴν τοῦ Ἐβδόμου μονὴν διὰ δωρεᾶς ἐξαιτησάμενος πάντα τὰ κτήματα καὶ πᾶσαν σχεδὸν ὄσσην ὁ ἥλιος ἐφορᾷ ἔσπευδε προσκυρῶσαι αὐτῇ καὶ προσόδοις ἀφθόνοις ἐμπλατῦναι, σκεπτόμενος ἐκ μοχθηρίας οἰκείουσθαι τὸν βασιλέα καὶ παρακερδαίνειν τὰ μέγιστα τῆς ἀβελτηρίας αὐτοῦ καὶ τῷ ὀνόματι τῆς μονῆς πλοῦτον ἐπικτᾶσθαι ὑπερφυῆ. Ποριμώτατος δὲ ὢν εἰς κακίαν, εἴπερ τις ἕτερος, καὶ τοῦ κερδαλέου χάριν μηδενὸς δυσφήμου ὀνόματος ἀπεχόμενος φούνδακα ἐν τῇ Ῥαιδεστῷ καὶ μονοπῶλιον συνεστήσαστο, κωλύσας καὶ ἀπεῖρξας τοὺς πωλοῦντας ἅπαντας, τὸ βασιλικὸν δὲ μόνον πρατήριον ἐμηχανήσαστο, παρ' ὃ καὶ λιμὸν ἐπραγματεύσαστο μέγιστον καὶ τῶν πώποτε μνημονευομένων ἀπανθρωπότατον, ὡς καὶ τῷ βασιλεῖ ἀντ' ἐπωνυμίας γενέσθαι αὐτὸν καὶ ἀπὸ τούτου μᾶλλον καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ πατρῷου ἢ ἀπὸ τοῦ προγονικοῦ γινώσκεσθαι τοῖς μετέπειτα. Τὸν γὰρ Μιχαὴλ εἰπὼν τις, εἰ μὴ προσθεῖη καὶ τὸν Παραπινάκιον, οὐκ ἂν θεῖτο συντόμως γινώριμον τὸν δηλούμενον, διὰ τὸ τμηκαῦτα τὸν μόδιον παρὰ πινάκιον πιπράσκεσθαι τοῦ νομίσματος.

Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἰνδικτιῶνος ια', τὸ τῶν Σέρβων ἔθνος, οὓς δὴ καὶ Χροβάτους καλοῦσι, τὴν Βουλγαρίαν ἐξῆλθε καταδουλωσόμενον. Τὸν δὲ τρόπον ἄνωθεν ἀναλαβὼν διηγήσομαι. Βασιλείου γὰρ τοῦ βασιλέως, ὀπηνίκα τὴν Βουλγαρίαν ὑπηγάγετο, μὴ θελήσαντός τι νεοχωρῶσαι τῶν ἐθίμων αὐτοῦς, ἀλλ' ὑπὸ τοῖς σφετέροις ἄρχουσιν τε καὶ ἔθεσιν τὰ καθ' αὐτοὺς ὀρίσαντος διεξάγεσθαι, καθὼς που καὶ ἐπὶ τοῦ Σαμουήλ, ὃς αὐτῶν ἀρχηγὸς ἐγένετο, ἤδη μὲν οὖν καὶ πρότερον τὸ ἔθνος τετάρακτο τὴν ἀπληστίαν μὴ φέρον τοῦ ὀρφανοτρόφου, ὅτε τὸν Δελεά 163 νον ἑαυτῶν βασιλέα ἐπευφήμησαν, περὶ ὧν κατὰ μέρος δεδήλωται ἄνωθεν,

ἀπέβλεψε δὲ καὶ νῦν πρὸς ἀποστασίαν. Τὴν γὰρ τοῦ Νικηφόρου μὴ φέρον ἀπληστίαν καὶ ἃ κατὰ πάντων αὐτῷ μεμηχάνηται, οὐδενὸς ἐπιστρεφομένου τοῦ βασιλέως, ταῖς παιδαριώδεσι δὲ παιδιαῖς μόνον προσανέχοντος, οἱ κατὰ τὴν Βουλγαρίαν προέχοντες ἀξιοῦσι τὸν Μιχαηλᾶν, ἀρχηγὸν ὄντα τῆνικαῦτα τῶν εἰρημένων Χροβάτων τὴν οἴκησίν τε ἐν Δεκατέροις καὶ Πραπράτοις ποιούμενον καὶ χώραν οὐκ ὀλίγην ὑφ' ἑαυτὸν ἔχοντα, ἐπαρῆξαι αὐτοῖς καὶ συνεργῆσαι δοῦναί τε αὐτοῖς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὡς ἂν αὐτὸν βασιλέα Βουλγαρίας ἀνακηρύξωσι καὶ τῆς ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἐλευθερωθεῖεν καταδυναστείας καὶ βαρύτητος. Ὁ δὲ ἀσμένως ὑπακούει αὐτῶν, τριακοσίους τε τῶν αὐτοῦ ἀπολεξάμενος καὶ τῷ οἰκείῳ αὐτοῦ υἱῷ Κωνσταντίνῳ, τῷ καὶ Βοδίνῳ ὀνομαζομένῳ, παραδούς εἰς Βουλγαρίαν ἐξαποστέλλει. Ἐξεῖσι γοῦν εἰς τὰ Πρισδρίανα, ἔνθα καὶ συναθροισθέντες οἱ ἐν τοῖς Σκοπίοις προέχοντες, ὧν ἕξαρχος ἦν Γεώργιος ὁ Βοϊτάχος, τοῦ τῶν Κοπχάνων γένους καταγόμενος, βασιλέα Βουλγάρων αὐτὸν ἀνεκήρυξαν, Πέτρον ἀντὶ Κωνσταντίνου μετονομάσαντες. Ὅπερ ἀκούσας ὁ ἐν Σκοπίοις διέπων τὴν ἀρχὴν τοῦ δουκὸς Νικηφόρος ὁ Καρανηνός, τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν στρατηγούς παραλαβὼν ἄπεισιν εἰς τὰ Πρισδρίανα μετὰ τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων. Ἐν ὅσῳ δὲ οὗτος τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξήρτυεν, ἐπικατέλαβε διάδοχος αὐτοῦ Δαμιανὸς ὁ Δαλασσηνός. Ἐνωθεὶς τοίνυν μετὰ τοῦ Καρανηνοῦ πολλά τε κερτομήσας αὐτὸν καὶ ἐς ἕκαστον δὲ τῶν σὺν αὐτῷ στρατηγῶν ἐμπαροινήσας οὐκ ὀλίγα καὶ ὡς ἀνάδρους μυκτηρίσας αὐτούς, συνταξάμενος συμβάλλει τοῖς Σέρβοις εὐθέως. Καὶ γίνεται μάχη φρικτὴ καὶ τροπὴ τῶν Ῥωμαίων φρικωδεστέρα. Πίπτουσι γὰρ πολλοὶ ἔκ τε Ῥωμαίων καὶ Βουλγάρων, ζωγροῦνται δὲ πλεῖστοι καὶ αὐτὸς ὁ δουξ Δαμιανὸς ὁ Δαλασσηνός ὃ τε λεγόμενος Προβατᾶς καὶ ὁ Λογγιβαρδόπουλος καὶ ἕτεροι συχνοὶ σὺν αὐτοῖς. Ἐλήφθη δὲ καὶ ἡ παρεμβολὴ ἅπασα καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων διασχύλευσις γίνεται. Ἐντεῦθεν ἀνέδην οἱ Βούλγαροι τὸν Βοδίνον 164 βασιλέα ἀναγορεύουσιν, ὡς εἴρηται, Πέτρον μετονομάσαντες διχῆ τε διαιρεθέντες, οἱ μὲν μετὰ τοῦ Βοδίνου εἰς τὸν Νίσον ἀπήεσαν, οἱ δὲ Πετρίλον τινά, τὰ πρῶτα παρὰ τῷ Βοδίνῳ φέροντα, παραλαβόντες κατὰ τῶν ἐν Καστορίᾳ Ῥωμαίων ἀπίασιν· ἐκεῖσε γὰρ διὰ τὸ τετειχίσθαι τὴν πόλιν οἱ τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντες ἠθροίζοντο. Ὁ μὲν οὖν Πετρίλος τῇ Ἀχρίδιπαραβαλῶν καὶ ταύτην ἐξ ἐφόδου ἐλὼν οὐπω γὰρ τετειχίστο, ἀλλ' ἐρείπιον ἔκειτο ἐξ ὅτου Βασίλειος ὁ βασιλεὺς κατηρέπωσε ταύτην, μέγα κέντρον ὑπειδόμενος πρὸς ἀποστασίαν τὰ ἐν αὐτῷ τῶν Βουλγάρων βασιλείαι ἔνθα καὶ ὑποδεχθεὶς φιλοτίμως τὸν ἑαυτοῦ τε κύριον ἀναγορεῦσαι παρεσκεύασε τοὺς ἐγχωρίους κὰν τῇ Διαβόλει δὲ ταῦτ' ὀλοῦντος ἐπὶ Καστορίαν ἀπῆει σὺν πάσῃ σπουδῇ· ἐκεῖσε γὰρ ἠθροίζοντο οἱ τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντες, ὡς εἴρηται, ὃ τε Ἀχρίδος στρατηγὸς Μαρριανὸς καὶ ὁ τῆς Διαβόλεως, ὁ πατρίκιος καὶ ἀνθύπατος Θεόγνωστος ὁ Βούρτζης, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ὁ ἐν Καστορίᾳ στρατηγῶν, μεθ' ὧν καὶ ὁ Βορίσης Δαβίδ καὶ ἄλλοι πολλοί, οἵτινες δεδιότες τὴν ἐκ τῶν ἰθαγενῶν Βουλγάρων ἀπειλὴν ὡς εἰς κρησφύγετον τὴν Καστορίαν συνέφυγον. Καταλαβὼν οὖν ὁ Πετρίλος τὴν Καστορίαν μετὰ πλήθους στρατιωτῶν Βουλγάρων ἀμυθήτου τὰ πρὸς τὸν πόλεμον συνεσκευάζετο. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοὶ συνταξάμενοι ἐξήλθον κατ' αὐτῶν, καὶ μετὰ ῥύμης σφοδρᾶς συμβαλόντες αὐτοῖς τρέπουσι τὸν Πετρίλον καὶ φυγεῖν καταναγκάζουσι, δι' ὁρέων ἀβάτων πρὸς τὸν ἑαυτοῦ κύριον τὸν Μιχαηλᾶν ἀφικόμενον. Κτείνουσι δὲ καὶ τῶν Βουλγάρων πολλούς, αἰροῦσι δὲ καὶ τὸν μετὰ τὸν Πετρίλον ἐν Χροβάτοις τεταγμένον καὶ πρὸς τὸν βασιλέα δεσμώτην ἀπάγουσιν. Ὁ δὲ Βοδίνος τὸν Νίσον καταλαβὼν ὡς ἤδη βασιλεὺς τῶν βουλγαρικῶν πραγμάτων ἀντείχετο, πᾶν τὸ προστυχὸν ληιζόμενος καὶ τοὺς μὴ δεχομένους μηδὲ δουλουμένους αὐτῷ κεραΐζων καὶ λυμαινόμενος. Ὅπερ ἀκηκῶς ὁ βασιλεὺς, τὴν τε τοῦ δουκὸς ἦτταν δηλαδὴ καὶ τὴν αὐτοῦ ἀναγὸ 165 ρευσιν, τὸν Σαρωνίτην κατ' αὐτοῦ ἐξαπέστειλε, πρὶν ἐξαφθῆ τὸ κακὸν καὶ εἰς

μεγάλην ἐξαρθῆ φλόγα κατασβέσαι τοῦτο κατεπειγόμενος. Συνεξαπέστειλε δ' αὐτῷ καὶ στρατεύμα ἀξιόλογον, συγκείμενον ἔκ τε Μακεδόνων καὶ Ῥωμαίων καὶ Φράγκων. Ἄλλ' οὗτος μὲν πρὸς τὴν τῶν Σκοπίων πόλιν τὴν ὀρμὴν ποιούμενος τῶν ἐν τῷ Νίσῳ οὐδεμίαν φροντίδα ἐτίθετο. Παραγενόμενος οὖν καὶ τῷ πεπιστευμένῳ ταύτην Γεωργίῳ τῷ Βοϊτάχῳ λόγον δεδωκώς ὡς οὐδὲν φλαῦρον ὑποστήσεται, τὴν πόλιν τῶν Σκοπίων αἰρεῖ κὰν ταύτη τὴν στρατοπεδείαν πῆγνυσι καὶ περὶ τῶν ἐν τῷ Νίσῳ τὸ ποιητέον ἐσκόπει καὶ ἐμελέτα. Ἄλλ' ὁ Βοϊτάχος μεταμεληθεὶς ὅτι δὴ ποσῶς ἀγαθὸς γέγονε καὶ τὰ Ῥωμαίων ἐφρόνησε, λαθραίως τοῖς ἐν τῷ Νίσῳ ἐδήλου ἀφικέσθαι μὲν ἐν τάχει πρὸς αὐτόν, καὶ τοὺς περὶ τὸν Σαρωνίτην ῥαθυμότερον διάγοντας καὶ ἀμελέστερον ἀνοίκτως καὶ ὠμῶς ἠβηδὸν ἀποσφάζαι. Οἱ δὲ τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, ἄραντες ἔκ τοῦ Νίσου πρὸς τὰ Σκόπια ἴεντο, χιόνι κεκαλυμμένης οὕσης τῆς γῆς· χειμῶν γὰρ ἦν Δεκεμβρίου ἐνισταμένου μηνός. Συναισθήσεως δὲ τοῖς περὶ τὸν Σαρωνίτην γενομένης ἕξεισιν ἐκεῖνος κατ' αὐτῶν παμπληθεῖ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς κατὰ τὴν ὁδόν, ἐν τόπῳ τινὶ λεγομένῳ Ταωνίῳ, ἀναιρεῖ σχεδόν τι σύμπαντας· ἀλίσκεται δὲ καὶ ὁ Βοδῖνος, τοῦ Βαλανέως μάλιστα πάντων κατὰ χεῖρα καὶ θάρσος διενεγκόντος. Ὁ δὲ Λογγιβαρδόπουλος, ὡς εἴρηται, ἀχθεὶς πρὸς τὸν Μιχαηλᾶν καὶ λόγους δούς καὶ λαβὼν ζεύγνυται τῇ τούτου θυγατρὶ καὶ λαὸν ὃ τι πλεῖστον πιστεύεται ἀπὸ Λογγιβάρδων καὶ Σέρβων συγκείμενον, μεθ' οὗ καὶ πρὸς βοήθειαν τοῦ Βοδίνου ἀποσταλεῖς αὐθις τοῖς Ῥωμαίοις ἀποκαθίσταται. Ὁ δὲ Σαρωνίτης τὸν Βοδῖνον ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα δέσμιον. Περιορισθεὶς δὲ ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Σεργίου μονῇ, μετὰ βραχὺ παραδοθεὶς τῷ Κομνηνῷ Ἰσαακίῳ, ἤδη προβεβλημένῳ Ἀντιοχείας δουκί, ἀπήχθη εἰς Ἀντιόχειαν. Ὅπερ ἀκούσας Μιχαηλᾶς ὁ τούτου πατήρ, μισθωσάμενος Βενετικούς τινὰς βαλαντίου ἀδρου, οἷς ἔργον θαλαττοπορεῖν, ἀπέ 166 κλεψε τοῦτον ἐκεῖθεν καὶ τῇ ἰδίᾳ ἀρχῇ ἀποκατέστησεν· ὃς καὶ μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς τὴν ἀρχὴν κὰν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις διήνυσεν. Ὁ δὲ Βοϊτάχος ἐτασθεὶς σφοδρῶς ἐν τῷ ἀπάγεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα τελευτᾷ, μὴ ἐξαρκέσας ταῖς ἐκ τῶν πληγῶν ὀδύνας. Οἷ γε μὴν Ἀλαμάνοι καὶ Βάραγγοι, γένη δὲ οὗτοι δυτικά, κατὰ τῆς χώρας ἀφεθέντες καθαιροῦσι μὲν τὰ ἐν τῇ Πρέσπᾳ τῶν Βουλγάρων ὑπολελειμμένα βασίλεια, σκυλεύουσι δὲ καὶ τὸν ἐκεῖσε ναόν, ὃς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἀχιλλεῖου ἵδρυται, μηδενὸς τῶν ἐν ἐκείνῳ φεισάμενοι ἱερῶν, ὧν τινα μὲν αὐθις ἀνεσώθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ ὁ στρατὸς διανειμάμενοι εἰς χρῆσιν ἰδίαν μετεσκεύασαν. Τῶν τις οὖν στρατιωτῶν, τῆς μακεδονικῆς φάλαγγος ὧν, ἀξιούμενος ἀποδοῦναι ὅπερ εἰλήφει ἱερόν, ἐπεὶ μὴ ἐπέισθη, ἀνθρακιάσας τοὺς ὦμους τελευτᾷ, τῆς δίκης μὴ ἀνασομένης, ὡς ἔθος, ἀλλὰ μετελθούσης αὐτὸν εἰς ὑπόδειγμα τοῖς ὀψιγόνοις. Ἐν δὲ ταῖς παρακειμέναις τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰστρου πόλεσι τῶν στρατιωτῶν ἡμελημένων οἷα δὴ μηδὲν εἰς διοίκησιν λαμβανόντων, στέλλεται ὁ βεστάρχης Νέστωρ, δοῦλος γεγονώς τοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως, δούξ τῶν Παριστρίων ὀνομασθεὶς, καὶ συμφωνήσας τῷ Τατοῦς ὡς ὁμογνώμονι, Πατζινάκοις πλείοσιν ὀπλισθέντες εἰς τὴν βασιλεύουσαν παραγίνονται. Καταθεῖναι δὲ τὰ ὄπλα ἐγκελευόμενος μὴ ἂν ἄλλως τοῦτο ποιῆσαι ἔλεγεν, εἰ μὴ τὸν λογοθέτην Νικηφόρον ἐκ μέσου ποιήσοιεν ὡς κοινὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον κοσμικὸν καὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγα λυπήσαντα καὶ τὴν αὐτοῦ περιουσίαν δημεύσαντα. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐπέιθετο ἅπαξ ἑαυτὸν ταῖς αὐτοῦ γοητεῖαις καὶ ἀπάταις ἐκδεδωκώς. Ὁ δὲ Νέστωρ ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀπανίσταται μὲν ἐκεῖθεν, ληίζεται δὲ τὴν τε Μακεδονίαν καὶ Θράκην καὶ τὰ παρακείμενα τῆς Βουλγαρίας καὶ εἰς τὴν τῶν Πατζινάκων ὑποχωρεῖ. Μοῖρα δὲ στρατιωτῶν, <τῶν> μακεδονικῶν, στερουμένη προσῆλθε τῷ βασιλεῖ τὴν στέρησιν ἀποκλαιομένη. Προσάξει οὖν βασιλικῇ τυφθέντες καὶ ὑβρισθέντες ἐδιώχθησαν, μηδεμιᾶς ἐπιστροφῆς αὐτῶν γενο 167 μένης. Ἄλλ' οἷ γε πρὸς τὰ οἰκεία λύπης οὐ μικρᾶς ὑποστραφέντες ἀνάμεστοι οὐκ

ἤθελον μένειν ἔτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φρονήματος, ἀλλὰ τοὺς πολεμίους πᾶσι τρόποις ἀμύνασθαι διεσκέποντο. Ἀποστείλας δὲ τὸν Στραβορωμανὸν πρὸς τὸν τὴν Λογγιβαρδίαν κατέχοντα Φράγκον, Ῥουμπέρτον καλούμενον, τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ γυναῖκα ἠγάγετο, Ἑλένην μετονομασθεῖσαν. Κατεσχέθη δὲ ἡ Λογγιβαρδία πρὸς τοῦ Ῥουμπέρτου τοῦτον τὸν τρόπον. Γεώργιος ὁ Μανιάκης ἐπὶ καταστάσει τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πραγμάτων ἀποσταλεῖς, παρὰ τῆς αὐγούστης Ζωῆς μάγιστρος τιμηθεὶς, προσηταιρίσατο μὲν Φράγκους πολλούς, καθημέρωσε δὲ καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Δοκειανοῦ κακωθέντας καὶ ἡσυχίαν ἄγειν ἔν τισι θέμασι τῆς Ἰταλίας παρεσκεύασεν· ἐδεδίεσαν γὰρ αὐτὸν πείραν τῆς αὐτοῦ ἐν πολέμοις γενναιότητος ἔχοντες. Ἀντάραντος δὲ τῷ Μονομάχῳ καὶ κατηγωνισμένου, οἱ μὲν σὺν αὐτῷ περαιωθέντες τῷ βασιλεῖ δουλωθέντες Μανιακάτοι τε ἐπωνομάσθησαν καὶ τῇ Ῥωμαίων πολλοὶ ἐναπέμειναν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐν Ἰταλίᾳ ὑπελείφθησαν. Ἦν δὲ τις ἐν αὐτοῖς Ῥουμπέρτος τοῦνομα, ἀνεψιὸς Ἀρδουίνου τοῦ ὑπὸ τοῦ Δοκειανοῦ μαστιχθέντος, δεινὸς καὶ θυμοειδής, τυραννικὸν ἔχων τὸ φρόνημα, ὅστις φανερώς μὲν ἐξελάσαι τῆς Ἰταλίας τοὺς Ῥωμαίους ἐμελέετο, ὥκνει δὲ ὅμως τὴν ἐγχείρησιν καὶ ἀνεβάλλετο ἀσθενῆ ἑαυτὸν ὀρῶν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἰσχὺν ὠρρώδει ἑαυτὸν ἀντεξαγαγεῖν. Τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ, ἦν ἀπὸ Φραγκίας ἠγάγετο, τελευτησάσης ἑτέραν ἄγεται γυναῖκα, Γαίταν μὲν καλουμένην, θυγατέρα δὲ οὖσαν τοῦ πρίγκιπος χώραν οὐκ ὀλίγην τὴν ὑφ' ἑαυτὸν ἔχοντος. Ἀγαγόμενος οὖν ταύτην κατώκησεν ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς διαφερούσαις τῇ αὐτοῦ γυναικί, ὧν ἡ πρώτη καὶ μεγίστη Σαλερνὸς ὀνομάζεται. Ἐκεῖθεν ὡς οἷα κλέπτῃς καὶ ληστῆς ἐξιών τὰ τῇ Ῥωμανίᾳ ὑποκείμενα ἐληίζετο, τοῦτο μὲν Καλαβρίαν αἰχμαλωτίζων, τοῦτο δὲ τὴν Ἰταλίαν δουλούμενος. 168 Τῶν δ' ἀλισκομένων αἰχμαλώτων ὧν μὲν χεῖρας ἀφήρει, ὧν δὲ πόδας ἠκρωτηρίαζεν, ἄλλων δὲ ἀπέκοπτε καὶ ἀμφοτέρα, τινὰς δὲ καὶ ἀπημπόλει χρημάτων πολλῶν, δεδιττόμενος ὡς, εἰ μὴ προδοῖεν τὰς πόλεις καὶ ὑποκλιθεῖεν αὐτῷ, οὐ τοιαῦτα μόνον ἀλλὰ καὶ χεῖρονα πείσονται. Νοσοῦντων δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν οἰκείων οὐδεμία τῶν γινομένων ἐν Ἰταλίᾳ ἐγένετο ἐπιστροφή. Τοῦ γὰρ Μονομάχου μετὰ βραχὺ τελευτήσαντος, Θεοδώρας δὲ τῆς αὐγούστης ἐφ' ἓνα χρόνον τὴν βασιλείαν κατασχούσης, τοῦ τε Μιχαὴλ ἀναρρηθέντος καὶ τοῦ Κομνηνοῦ ἐπαναστάντος αὐτῷ καὶ τῶν στρατευμάτων ἀσχολουμένων τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις, μηδενὸς τε ὄντος τοῦ τὴν ὁρμὴν τοῦ Ῥουμπέρτου κωλύσαντος μέγας ἐκ τούτου καὶ περιβόητος γέγονε. Στρατὸν τε γὰρ ἀξιόλογον συνεστήσατο καὶ ἵππων καὶ χρημάτων καὶ ἀρμάτων ἐγένετο κύριος, τῶν ἐν ταῖς πόλεσι στρατηγεῖν τεταγμένων πρὸς βασιλέως μὴ δυναμένων ἀντεξίνασι ὀλιγανδρία καὶ κακότητι τῶν σὺν αὐτοῖς. Τοῦ δὲ Κομνηνοῦ τῆς βασιλείας ἐγκρατοῦς γενομένου τὰ μὲν τῶν Τούρκων τὴν ἀνατολὴν ἔθλιβεν, οἱ δὲ Πατζινάκοι τὴν δύσιν ἐπίεζον.

Ἐποχωρεῖ γοῦν τῆς Καλαβρίας ὁ Θρυμβός, ὃς ἐκεῖσε στρατηγῶν ἐτύγχανε, τὸ κατὰ τοὺς Σκριβωνας ἄγος ἀνέδην τετολμηκῶς· μὴ ἀρέσκον γὰρ τοῖς ἐγχωρίοις ὀρῶν τὸ πεπραγμένον φυγὰς εἰς βασιλέα γίνεται. Στέλλεται γοῦν δούξ Ἰταλίας ὁ Ἀμβουλαχάρ. Ὁ δὲ Ῥουμπέρτος τῇ τῶν Σκρβώνων ἀναιρέσει δεινοπαθοῦν τὸ γένος ὀρῶν τῶν Καλαβρῶν ἅμα καὶ τῆς αἰτίας ταύτης ἀποστασίαν μελετῶν, οὐκέτι μὲν ὡς ὑποστρέψων ἔξεισι, σπουδῇ δὲ ἐλάσας αἰρεῖ τὸ Ῥήγιον, πόλιν μεγάλην καὶ ἐπιφανή, ἐν ᾧ συνήθως ὁ δούξ Ἰταλίας διέτριβεν· ἦσαν γὰρ ἐν τούτῳ οἰκήματά τε διαπρεπῆ καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀφθονία πολλή. Ὁ δ' Ἀμβουλαχάρ τὸ Δυρράχιον καταλαβὼν ἐξ ἐκείνου τε εἰς τὴν Βάριν περαιωθείς, πυθόμενος ὅτι τὸ Ῥήγιον ἐάλω, ἔμεινεν αὐτὸς ἐν τῇ Βάρει ἀκαεῖθεν, ὡς ἦν δυνατόν, τῶν ἔτι τὰ Ῥωμαίων φρονουσῶν ἀντείχετο πόλεων, στρατηγούς τε ἐφιστῶν καὶ στρατὸν ἐπιπέμπων εἰς φυλακὴν· ἔτι γὰρ ἐφρόνουσαν τὰ Ῥωμαίων ἢ τε Βάρις καὶ ἡ Ὑδροῦς, ἢ Καλλίπολις, ὁ Τάρας, τὸ Βρενδήσιον καὶ αἱ 169 Ὄραι καὶ ἄλλα πολίχνια ἱκανὰ καὶ πᾶσα ἡ χώρα ἀπλῶς. Ἐν τῷ

μεταξὺ δὲ προεβλήθη δούξ τῆς Ἰταλίας ὁ Περηνός, στρατηγὸς δὲ Βρενδησίου Νικηφόρος ὁ Καραντηνός. Ὁ μὲν οὖν Περηνός μὴ δυνηθεὶς εἰς Λογγιβαρδίαν περαιωθῆναι διὰ τὴν τοῦ Ῥουμπέρτου καταδυναστείαν, ἔμεινεν ἐν Δυρραχίῳ ὀνομασθεὶς τοῦ Δυρραχίου δούξ. Νικηφόρος δὲ ὁ Καραντηνός ἐκδρομὰς ποιουμένου τοῦ Ῥουμπέρτου καὶ κακώσεις μυρίαὶς τοὺς Ἰταλοὺς κατατρύχοντος ἐδειλία μὲν, ἔμενε δ' ὅμως τὴν ἐκ βασιλέως ἀναμένων ἐπικουρίαν. Πᾶσαι μὲν οὖν αἱ ἰταλικάι πόλεις προσεχώρησαν καὶ φρουρὰν παρεδέξαντο· τινὲς δὲ φρουρὰν μὴ παραδεξάμεναι ὑπόφοροι κατέστησαν. Τούτων δὲ οὕτω τελομένων φυγεῖν μὲν ἔγνω καὶ ὁ Καραντηνός ἀύξανομένους καθ' ἐκάστην ὁρῶν τοὺς Φράγκους, τὸ δὲ τῆς αἰσχύνης ἄδοξον λογιζόμενος ἔμενεν ἐπὶ χώρας, τὸ Βρενδήσιον συντηρῶν ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα πίστει τε καὶ δουλώσει. Ἀπάτη δὲ καὶ δόλω τοὺς προσοίκους Φράγκους ὑπέρχεται. Λαθραίως οὖν αὐτοῖς ἐντυχὼν καὶ περὶ τοῦ προδοῦναι τὴν πόλιν λόγους καὶ δούξ καὶ λαβῶν, ἦκοντας τοὺς Φράγκους ἐδέξατο ἀνιόντας διὰ κλίμακος. Ἔνα καθένα γοῦν τῶν ἀνιόντων ἀποσφάξας, εἰς ἑκατὸν ἀριθμουμένους, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πλοίῳ ἐμβαλὼν περαιοῦται εἰς τὸ Δυρράχιον ἐκεῖθεν τε εἰς βασιλέα τῶν συμβεβηκότων ἄπεισιν ἄγγελος. Ὁ μὲν οὖν Περηνός ἐν τῷ Δυρραχίῳ ἔμενε, τὴν δὲ βασιλείαν τὰ οἴκοι ἀνιαρὰ ἔθλιβε, καὶ τὴν ἀνατολὴν τὰ ἐκ τῶν Τούρκων δεινὰ ἐπίεζον, ἀύξανομένα καθ' ἐκάστην καὶ μηδεμίαν λαμβάνοντα ἄνεσιν καὶ ἀνακωχὴν. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Δούκα Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, τῆς βασιλίδος δὲ Εὐδοκίας πρὸς βραχὺ τῆς βασιλείας ἀντισχούσης, ἐπεὶ εἰς Διογένην τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας περιῆλθε, τῷ μὲν Ῥουμπέρτῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν δέος οὐ τὸ τυχὸν ἦν, μὴ καὶ τῶν οἰκείων ἐκπέσωσι πείραν τῆς αὐτοῦ γενναιότητος ἔχουσι, τῶν δὲ γε τῇ Ῥωμανίᾳ διαφερόντων, χωρῶν τε καὶ πόλεων, πᾶσι τρόποις ἀπήγον 170 ἑαυτοὺς καὶ ὑπέστελλον. Ταῖς δὲ κατὰ τῶν Τούρκων ἐκστρατείας προσέχοντος καὶ αὐτοῦ καὶ τῷ πλέον θλίβοντι τὴν πᾶσαν σπουδὴν νέμοντος οὐκέτι μὲν ὡς δεσπότης, τρόπον δὲ κλεπτῶν καὶ ληστῶν ἐπιόντες ὑπόφορα ἑαυτοῖς τὰ τῆς Ἰταλίας ἐποίησαντο. Τῶν δὲ κατὰ τὸν Διογένην, ἥπερ ἀνωτέρω διείληπται, οἰκονομηθέντων καὶ πραχθέντων, καὶ τοῦ Μιχαὴλ τὴν βασιλείαν ἀμελῶς καὶ παιδαριωδῶς διυθύνοντος ὡς δεσπότης βέβαιοι ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης τὴν τε Λογγιβαρδίαν καὶ τὴν Καλαβρίαν ἑαυτοῖς ὑπεποίησαντο, καὶ ταύτην διανειμάμενοι καὶ τὰ κάστρα διαμερισάμενοι ἑαυτοὺς μὲν κόμητας, τὸν δὲ Ῥουμπέρτον δούκα προσωνομάκασιν. Ὁ δὲ Μιχαὴλ οὐ μόνον οὐκ ἀντεποίησατο τῆς διαφερούσης αὐτῷ χώρας, ὡς εἴρηται, ἀλλ' ὡς ἂν τοὺς Τούρκους τῆς ἀνατολῆς ἐξελάσειε, δέον ἐνόμισε σπείσασθαι αὐτῷ καὶ δι' αὐτῶν ἢ σὺν αὐτοῖς ἀποσοβῆσαι αὐτῶν τὴν ἄλογον κατὰ τῆς Ῥωμανίας ἐπέλευσιν. Ὅθεν καὶ κῆδος πρὸς τὸν Ῥουμπέρτον ποιεῖται καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἑλένην καταμνάται τῷ ἑαυτοῦ υἱῷ Κωνσταντίνῳ. Ἡβούλετο μὲν ταῦτα ὁ βασιλεὺς, πέρατι δὲ δοθῆναι παρὰ Θεοῦ κεκώλυται πάλαι καταψηφισαμένου τῆς ἀνατολῆς πανωλεθρίαν καὶ ἀναστάτῳσιν. Ἐπὶ τούτοις ἐτέχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τρίπους ὄρνις καὶ παιδίον ἔχον κατὰ τὸ μέτωπον ἕνα ὀφθαλμόν, τραγοσκελὲς δὲ τοὺς πόδας. Δύο δὲ τῶν ἀθανάτων στρατιωτῶν γεγόνασι κεραυνόβλητοι. Τὸ δὲ τερατῶδες παιδίον <προτεθὲν> ἐν τῇ τῶν Διακονίσης δημοσίᾳ παρόδῳ κλαυθμὸν ἠφίει παιδικῶ προσεικότα. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κομῆται παρετείνοντο πλεῖστοι καὶ συχοί. 171 Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ βάρβαροι τὰ τῆς ἐφῶς ἐληίζοντο, καὶ τὸ πλῆθος τὸ μὲν ἀνηρεῖτο, τὸ δὲ φεῦγον τῇ Κωνσταντίνου προσέφευγεν, ἐδεῖτο μὲν ὁ καιρὸς οἰκονομικῆς καὶ πρεσβυτικῆς μεγαλοψύχου ρενός, ὁ δὲ τοσοῦτον ἦν φειδωλὸς καὶ μικρολόγος, ὥστε μὴδ' ὀβολὸν προέσθαι θέλειν μὴδὲ παρέχειν τινὶ τὸ οἰονοῦν ἢ πρόνοιαν γοῦν τροφῶν καὶ διὰ μετακομιδῆς γεννημάτων διὰ σιτηγῶν πλοίων ποιήσασθαι, ἀλλὰ τῇ ματαίᾳ καὶ ἀνονήτῳ περὶ λόγους σπουδῆ καὶ τῷ ἱαμβίζειν καὶ ἀναπαίστους συντιθέναι προσέχων διηνεκῶς, καίτοι μὴδ' ἐν χρῶ τῆς τέχνης

γευσάμενος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ τῶν φιλοσόφων ὑπάτου ἔξαπατῶμενος καὶ ἀποβουκολούμενος τὸν κόσμον ὅλον διέφθειρεν, ὡς εἶπεῖν. Γίνεται γὰρ λιμὸς ἰσχυρὸς, ᾧ δὴ καὶ λοιμὸς ἐπακολουθεῖ καὶ θάνατοι, τὰ σύντροφα ταῦτα καὶ πρὸς ὄλεθρον ἀνθρώπων ἀδελφὰ καὶ ὁμότιμα. Καὶ ἔθνησκον καθ' ἑκάστην συχνοί, ὥστε μὴ δύνασθαι τοὺς ζῶντας ἐκφέρειν τοὺς νεκρούς, κὰν τοῖς λεγομένοις ἐμβόλοις κείσθαι ἀτημελήτους καὶ φοράδην κομίζεσθαι πολλούς, πολλάκις ἐν μιᾷ κλίνῃ πέντε καὶ ἕξ τιθεμένων νεκρῶν, καὶ πάντοθεν ἐπιρρέειν τὰ σκυθρωπὰ καὶ πάσης ατηφείας πληροῦσθαι τὴν βασιλεύουσαν. Τῶν δὲ καθημερινῶν ἀδικημάτων καὶ τῶν παρανόμων κριμάτων καὶ εἰσπράξεων οὐδεμία τις ἀναστολὴ τοῖς κρατοῦσιν ἐπενοεῖτο, ἀλλ', ὡσπερ μηδενὸς τὸ παράπαν ἐνοχλοῦντος τοῖς Ῥωμαίοις ἀλλοφύλου πολέμου ἢ θείας ὀργῆς ἢ τοὺς ἀνθρώπους κατατρυχούσης ἐνδείας καὶ βίας βιοτικῆς, οὕτως ἀδεῶς ἔπραττον τὰ θεομισῆ καὶ τυραννικά. Καὶ πᾶν προβούλευμα βασιλικὸν καὶ ἐννόημα εἰς τὸ τοὺς οἰκείους ἀδικεῖν καὶ κατασοφίζεσθαι καὶ θηρεύειν τοὺς βίους αὐτῶν καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς ζωῆς κατεγίνετο, ὡς καὶ ἄχρι τῶν θείων σηκῶν ἐπεκταθῆναι τὴν πλεονεξίαν αὐτῶν καὶ τὰ ἱερὰ τούτων κειμήλια καὶ ἔπιπλα ἀφελέσθαι. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων διοικουμένων καὶ οὕτω τῶν τε ἐκτὸς καὶ τῶν ἐντὸς λεηλατουμένων καὶ κεραιζομένων δυσβουλία καὶ κακότητι τῶν 172 κρατούντων, οἱ ἐν τῇ ἀνατολῇ προέχοντες, Ἀλέξανδρός τε ὁ Καβάσιλας, ὁ Στραβορωμανός, οἱ Συναθηνοί, ὁ Γουδέλιος καὶ ἡ λοιπὴ τῶν συγκλητικῶν ἀρχόντων λογάς, ἦν ἐκ πολλοῦ ἀποστασίαν ὠδίνησαν εἰς ἔργον ἐξάγουσι νῦν καὶ τὸν κουροπαλάτην Νικηφόρον τὸν Βοτανειάτην συνελθόντες βασιλέα ἀναγορεύουσι, Ὀκτωβρίου μηνὸς ἴσταμένου τῆς πρώτης ἐπινεμήσεως. Ὅπερ εἰς ὧτα τῷ βασιλεῖ πεσὸν οὐ μετρίως αὐτὸν διετάραξεν· ἦν γὰρ ὑπὸ πολλῶν προλεγόμενον ὡς ἔσται ποτὲ ὅτε ὑπερτερήσει τὸ Ν τοῦ Μ. Καὶ αὐτίκα τοῖς Τούρκοις ὡς οἰκείοις καὶ γνησίοις ἔγραψεν ὑπισχνούμενος καὶ δῶρα δοῦναι, εἰ μόνον συλλαβόντες αὐτὸν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν πρὸς αὐτὸν ἐξαποστείλωσιν. Ἦν δὲ ὁ Βοτανειάτης τῶν εὐπατριδῶν, ἐκ τοῦ Φωκᾶ τὸ γένος πολυπλόκως μὲν ἀλλ' ὅμως κατάγων καὶ τῶν περιωνύμων Φλαβίων, οἱ τὸ γένος ἀπὸ τῆς περιδόξου καὶ πρεσβυτέρας Ῥώμης κατήγον, καθὼς ἢ ἀνέκαθεν παράδοσις κρατεῖ περὶ αὐτοῦ. Τρίτην δὲ ἄγοντος τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, μέλλοντος ἤδη τὴν βασιλικὴν πῆξασθαι σκηνὴν φῶς ἀθρόον περὶ τὸν ἀέρα διεφάνη περὶ πρώτας νυκτὸς φυλακὰς μέχρι Χαλκηδόνας καὶ Χρυσόπολεως καὶ τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων· ὃ καὶ οἰωνὸς ἀγαθὸς πᾶσιν ἔδοξεν, ὡς ἐπιφοιβάσειν τινὰς ἀπὸ Λάμπης λαμπτήρα φωσφόρον ἐπιδημῆσαι τοῖς βασιλείοις. Ὁρμημένου δὲ ἤδη πρὸς τὸ Βυζάντιον ἀποστατικῆ ἑτέρα κακόνοια τὴν δύσιν περιεκλόνησε. Νικηφόρος γὰρ πρόεδρος ὁ Βρυέννιος τὴν τοῦ Δυρραχίου δουκικὴν διέπων ἀρχὴν καὶ ταύτης παραλυθεὶς βασιλέως ἑαυτῷ περιέθηκεν ὄνομα, καὶ τοῖς ἐκεῖσε στρατιώταις ὁπαδοῖς καὶ συνεργοῖς χρησάμενος ἕξεισι μὲν ἐκεῖθεν, ἐπέιγεται δὲ πρὸς Ἀδριανούπολιν. Ὁ γὰρ αὐτάδελφος αὐτοῦ Ἰωάννης τινὰς τῶν ἐσπερίωνδυνάμεων εἰς τὴν προσδοκωμένην ἐπιβουλήν καταρτύσας, μετὰ Βαράγγων καὶ Φράγκων πλήθους πολλοῦ, τῷ ἀδελφῷ συνθέσθαι παρεσκεύασε, 173 σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὸν κατεπάνω τῆς αὐτῆς πόλεως, συγγενέα τούτου τυγχάνοντα. Καὶ πρὸ τοῦ καταλαβεῖν δὲ εἰς Ἀδριανούπολιν τὴν εὐφημίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάρρησιν προδιεγράψαντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαλθακώτερον πρὸς τὰ πράγματα διακείμενος ἦν· εἰ μὴ γὰρ ἦν τούτου, εὐκόλως ἂν τὸν Βρυέννιον κατηγωνίσαστο, στρατόν τε ἰδιαίτατον ἔχων, οὓς ὀνομάζουσιν ἀθανάτους, καὶ ἕτερον οὐκ ἀγεννῆ ἀπὸ συγκλύδων ἀνδρῶν συγκείμενον, καὶ διὰ πάντων εὐχερῶς εἶχεν ἐπιθέσθαι τοῖς ἐν Ἀδριανουπόλει μὲν πρότερον, εἶτα δὲ καὶ τῷ Βρυεννίῳ αὐτῷ. Ἀλλ', ὡς εἴρηται, ῥαθυμώτερον σχῶν ἐκεῖνόν τε ὕψωσε καὶ ἐκ μικροῦ μέγαν ἐποίησε καὶ ἑαυτῷ παρέσχε πράγματα. Καὶ Νικηφόρος γὰρ πρόεδρος ὁ Βασιλάκιος διάδοχος αὐτοῦ σταλείς, ἐν Θεσσαλονίκῃ

συναντήσας αὐτῷ εἶ γε δεξιῶς ἐχρήσατο τοῖς πράγμασιν, εὐκόλως ἂν αὐτὸν ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποστασίας κατηγωνίσαστο. Καταλαβὼν δὲ εἰς Τραϊανούπολιν ἐκεῖσε τῷ τε ἀδελφῷ συνήντησεν Ἰωάννη καὶ τοῖς ἐξ Ἀδριανουπόλεως Φράγκοις τε καὶ Μακεδόσι καὶ τῷ λοιπῷ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντι στρατεύματι· ἔνθα καὶ τὰ βασιλικά παράσημα περιβάλλεται. Κατασφαισάμενός τε πάντας ὄρκους καὶ συνθήκας φρικταῖς οὕτω τὴν εὐφημίαν ἀπειλήφει μετ' εὐφημίας καὶ δορυφορίας πολλῆς, καὶ οἷα βασιλεὺς τῶν πραγμάτων ἀπάρχεται καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπιβαίνει σὺν πολλῇ τιμῇ καὶ σεβάσματι, ἐξαισίαν ὑπάντησιν ποιησαμένων αὐτῷ τῶν πολιτῶν διὰ τὸ οἰκείως ἔχειν πρὸς αὐτὸν καὶ θεραπευτικῶς. Ἀντεπεξεληθὼν δὲ τισιν ὁ πρόεδρος Κωνσταντῖνος ὁ Θεοδωροκάνος τῶν τοῦ Βρυεννίου ἀλίσκεται καὶ πρὸς αὐτὸν αἰχμάλωτος ἄγεται, ἀνὴρ ἔνδοξος καὶ γένους ἐπισημότητι καὶ βίου λαμπρότητι καταφανῆς γινωσκόμενος. Παρωράθη δὲ ὡς εἰς τῶν ἀτίμων καὶ ἀγεννῶν· οὐ μὴν δὲ σωματικὴν τιμωρίαν ὑπέστη, καίτοι γε ἐπίδοξος ἦν ταύτην παθεῖν διὰ προηγησαμένης ἔχθρας καὶ μάχας κεφαλικάς· 174 φυγαδευθεὶς δὲ πρὸς τινὰ τῶν μακεδονικῶν πόλεων, μετ' οὐ πολὺ τῷ χρεῶν ἐλειτούργησε. Τὸ δὲ τὰ βασιλικά παράσημα ἐν Τραϊανουπόλει περιβαλέσθαι τὸν Βρυέννιον καὶ τὴν εὐφημίαν καὶ τὴν ἀνάρρησιν δέξασθαι οὐκ ἀγαθὸν οἰωνὸν οἱ συνετώτεροι καὶ ἐχέφρονες ἐλογίζοντο. Ἡ γὰρ Τραϊανούπολις αὕτη οὐκ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ βασιλέως Τραϊανοῦ ὠκοδομήθη ὑπ' ἐκείνου μὲν γὰρ ἐκ καινῆς ὠκοδομήται ἐπ' ὀνόματι δὲ τῶν μεγιστάνων τινὸς Γότθου, Τραϊανοῦ καλουμένου, γενναίου τὸ τηνικαῦτα κατὰ τε χεῖρα καὶ κατὰ ψυχὴν, ὃν διὰ τι πταῖσμα τῶν ὀφθαλμῶν ἐστέρησεν ὁ καῖσαρ Τραϊανός. Ἐπὶ Πέρσας δὲ διῶν ἐνταῦθα τοῦτον ἐθεάσατο πρῶτον, καὶ περιώδυνος ἐπὶ τῇ θεᾷ γενόμενος , τῶν στρατηγημάτων καὶ τῆς ἀνδρείας ἀναμνησθεὶς, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλιν ἐκέλευσε πόλισαι εἰς μνήμην ἄληστον τοῦ ἀνδρός. Διὰ ταῦτα γοῦν οὐκ ἀγαθὸν οἰωνὸν τὸ γεγονὸς οἱ ἐχέφρονες ἐλογίζοντο. Ὅμως γοῦν τὸ ἀποτέλεσμα ὁ Βρυέννιος ἀγνοῶν –τυφλὸν γὰρ τοῦ μέλλοντος ἄνθρωπος– τῶν πραγμάτων ἀντείχετο. Ἐφρόνησε δὲ τὰ αὐτὰ καὶ ἡ Ῥαιδεστός συνεργία τῆς συγγενοῦς αὐτοῦ Βατατζίνης. Οἱ δὲ Ῥαιδεστηνοὶ καὶ κατὰ τοῦ Πανίου ἐξωρμηκότες ἐβίασαντο καὶ αὐτοὺς ἀναγορεῦσαι τὸν Βρυέννιον. Τιμήσας δὲ τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν κουροπαλάτην καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀναλόγως καὶ ἀξίως τῆς ἰδίας καταστάσεως, φοβερὸς πρὸς τὴν βασιλίδαν δι' ἀποστολῆς τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ φανῆναι ἐνόμισε. Παραδοὺς γὰρ αὐτῷ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν ἐλπίσιν ἦν ὡς, ἐπεὶ οἱ πολῖται τὸν βασιλέα καὶ τὸν λογοθέτην δι' ὀργῆς καὶ μίσους οὐκ ἀγεννῶς ἔχουσι, προσέξουσί τε αὐτῷ καὶ προσδέχονται σὺν ὁμολογίαις ἐντός, καὶ οὕτως ἀδεῶς ἐπιφοιτήσει καὶ αὐτὸς ἐν ἐτοιμασίᾳ βασιλικῇ. Ἀλλὰ πολὺ διήμαρτε τοῦ σκοποῦ. Εἰ γὰρ καὶ τὴν Ἡράκλειαν ἐδήλωσε καὶ πολλοὺς ἀνεῖλε τῶν ἐν αὐτῇ ὑποχωρήσαντος 175 ἑναγχοῦ τοῦ προέδρου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὃς ἐν Σηλυβρία ἐφήδρευεν, ἀλλ' ὅμως οἱ τὴν βασιλίδαν οἰκοῦντες οὐδαμῶς πρὸς τὴν ἐπιφοίτησιν τῆς τοῦ Βρυεννίου στρατιᾶς κατεπλάγησαν· παραγενόμενοι γὰρ ἠκροβολίσαντο κατὰ τὸ τεῖχος τῶν Βλαχερνῶν , καὶ ἀποκρουσθέντες ἐπεραιώθησαν τὴν τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος γέφυραν καὶ τὰ ἐκεῖσε πάντα πυρὶ κατελυμήναντο, καὶ οὐδὲν ἄξιον λόγου πεπραχότες ὑπέστρεψαν ἐκεῖθεν. Αὐτὸς δὲ δύο τάγματα λαβὼν τῷ Ἀθύρᾳ ἐπιφοιτᾷ, τὴν δὲ λοιπὴν στρατιὰν εἰς παραχειμασίαν ἀπέστειλεν. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ κακῶν γενόμενος ὁ βασιλεὺς μόλις εἰς μνήμην ἦκε τοῦ Ῥουσελίου, φυλακῆ καὶ δεσμοῖς καὶ ἔτι συνεχομένου καὶ τῷ Βοτανειάτῃ αὐτομολῆσαι ἐπιχειρήσαντος. Ἐξαγαγὼν οὖν αὐτὸν τῆς φυλακῆς καὶ πάσης ἀξιώσας τιμῆς καὶ ἀνέσεως, καὶ πολλοῖς ἐπαγωγῶν καὶ θελκτηρίων πρὸς αὐτὸν χρησάμενος ῥήμασιν, εἰς τὴν κατὰ τοῦ Βρυεννίου παράταξιν διηρέθισε καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν τοῖς σὺν τῷ Βρυεννίῳ Φράγκοις διαλεχθῆναι παρέπεισεν. Ὡς δ' οὐκ ἔπεισεν, ὁ Ῥουσελίος ἐπιστρατεύει τῷ ἀδελφῷ τοῦ Βρυεννίου ἐν τῷ Ἀθύρᾳ

διατρίβοντι στρατηγούντος του προέδρου Ἀλεξίου του Κομνηνού μετά των ἐν τῇ βασιλίδι στρατιωτῶν ὄρκους ἀσφαλῆσι πρότερον τὰ πιστὰ δεδωκώς, συναποσταλέντων διὰ θαλάσσης καὶ ῥωσικῶν πλοίων κατ' αὐτῶν, αὐτῶν δὲ πεζῆ κατεπειξάντων πρὸς τὸν Ἀθῦραν. Ἄλλ' ἔφθασαν προγνόντες διαφυγεῖν. Ἐπιδιῶξαι δὲ οἱ περὶ τὸν Ῥουσέλιον καὶ τὸν Κομνηνὸν βουλόμενοι καὶ τῶν ἐναντίων σφῆλαι πολλούς, οὐκ ἔσχον πειθομένους τοὺς στρατιώτας, δεδιότας τὸ ἐκβησόμενον. Ἔπεσον δὲ τῶν Μακεδόνων πολλοὶ καὶ ζῶντες οὐκ ὀλίγοι ἐάλωσαν, καὶ λαφυραγωγία ἐλήφθη πολλὴ καὶ τὰ πράσινα τοῦ κουροπαλάτου ὀχήματα, ὅς καὶ φεύγων ἀφικνεῖται εἰς Ῥαιδεστόν. Οἱ δὲ Πατζινάκοι μετὰ πλήθους οὐκ ἐλάχιστου τῇ Ἀδριανουπόλει ἐπεφάνησαν, καὶ ταύτην περικαθίσαντες τινὰς κατὰ τῆς χώρας ἀπέστειλαν καὶ τὰ ταύτης κάλλιστα ἐλάβησαντο, φόνον μὲν ἀνδρῶν ποιησάμενοι, ζῶν δὲ ἀγέλας ἀπείρους ἐλάσαντες καὶ οὐδὲ ἐν εἶδος παραλιπόντες κακώσεως. Ὁ δὲ Βρυνένιος ἐπὶ συνθήκαις καὶ δόσει χρυσοῦ πρὸς δὲ καὶ ὑφασμάτων ὑποχωρῆσαι 176 παρασκευάσας αὐτοὺς ἠγγυρολόγει τοὺς ἰδίους, παντὶ τρόπῳ τοῦ κατὰ σκοπὸν μὴ διαμαρτεῖν προθυμούμενος. Ἀποσταλεῖς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης εἰς τὴν τῆς Κυζίκου χερρόνησον ἐπειρᾶτο τοὺς ἐγχωρίους ὑπαγαγέσθαι. Ἐντυχὼν δὲ αὐτῷ ὁ Ῥουσέλιος κατὰ κράτος αὐτὸν ἐτροπώσατο, ἐνισταμένου Μαρτίου μηνὸς τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος. Τοῦ δὲ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου κοιμηθέντος καὶ πρὸς τὴν ἀγήρω λῆξιν μεταθεμένου ὁ βασιλεὺς ἕτερον προεχειρίσατο, οὐ τῶν τῆς συγκλήτου τινά, οὐ τῶν τῆς Ἐκκλησίας, οὐκ ἄλλον οὐδένα τῶν Βυζαντίων τῶν ἔκ τε λόγου καὶ πράξεως ὀνομαστῶν καὶ περιωνύμων, Κοσμᾶν δὲ τινὰ μοναχὸν τῆς ἀγίας μὲν πόλεως ἀφιγμένον, μεγίστη δὲ τιμῇ παρὰ βασιλέως τιμώμενον διὰ τὴν ἐπιπρέπουσαν αὐτῷ ἀρετὴν· εἰ γὰρ καὶ τῆς θύραθεν σοφίας ἄγευστος ἦν καὶ ἀμύητος, ἀλλ' ἀρεταῖς ποικίλαις ἐνωραΐζετο. Διὸ καὶ πάντων ὑπεριδὼν αὐτὸν ἐπὶ τῶν οἰάκων καθίζει τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ δὲ Βοτανειάτης τὰ καθ' ἑαυτὸν εὖ διαθέμενος καὶ πρὸς τὸ προκείμενον ἔργον, ὁ ἀνερρίψατο, ἐτοιμαζόμενος, πάντας ὅσοι ποτὲ στρατείας μετεποιήσαντο προσκαλεσάμενος, τάγματα ἐκ τούτων συνεστήσατο, οἷς καὶ χρημάτων διανομῇ καὶ ἀξιωματῶν περιωπῇ τὸ ἀμέριμνον περιεποιήσατο καὶ πρὸς τὸ προκείμενον ἐπέρρωσε τὸ πρόθυμον. Ὦν ἀκούσαντες καὶ οἱ τὴν Νίκαιαν τηρεῖν πρὸς βασιλέως ἐσταλμένοι παμπληθεὶ αὐτῷ προσεφοίτησαν αὐτόμολοι καὶ τὴν πόλιν ἀμαχητὶ προεδεδώκασιν. Συνεστήσατο δὲ καὶ τουρκικὸν στρατὸν ἀξιόλογον, οὗ καθηγεῖτο Κουτλουμοῦς ἐκεῖνος ὁ περιβόητος σὺν υἱέσι πέντε τούτους προσεταιρισάμενος, προσγενεῖς μὲν τῷ σουλτάνῳ τυγχάνοντας καὶ ἀντιποιουμένους τῆς περσικῆς ἀπάσης ἐπικρατείας, ἀδυνατήσαντας δὲ πρὸς ἐκεῖνον μαχεσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο τῇ Ῥωμανίᾳ ἐπιδημήσαντας κράτος ἐκείνῳ ἀντίθετον κατακτήσασθαι, μᾶλλον δέ, εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, μάχην συστήσασα 177 μένους πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ περὶ τῆς ὅλης ζυγομαχοῦντας ἀρχῆς κατὰ τὸν τόπον ὃς καλεῖται Ῥέ. Καὶ ἤδη συρρήγνυσθαι μελλόντων τῶν στρατευμάτων εἰς ὧτα πίπτει τὸ πρᾶγμα τῷ χαλιφᾷ, ὃς παρ' αὐτοῖς ἐν ἰσοθέῳ τιμᾶται τιμῇ. Κάκεῖνος αὐτίκα καταφρονήσας παντὸς ὄγκου καὶ ἔθους οὐ γὰρ ἐφεῖται αὐτῷ προβαίνειν τῆς ἰδίας καταγωγῆς ἐκτὸς ταχὺς ἐλάσας εἰς τὸ Ῥέ παραγίνεται καὶ τὰς παρατάξεις εὖρεν μελλούσας ἤδη συρρήγνυσθαι. Μέσος στάς τὰ πρὸς εἰρήνην αὐτοῖς διήτησεν ἐπὶ συμφέροντι μὲν τῶν Περσῶν καὶ τῆς αὐτῶν ἀρχῆς, ἐπὶ κακῷ δὲ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας καὶ ἐξουσίας. Λόγων γὰρ διαφόρων κινήθοντων καὶ λεχθέντων τελευταῖον κρατεῖ τὸ δόξαν αὐτῷ κοινῇ λυσιτελές, ὥστε τὸν μὲν σουλτάνον ἄρχειν τῆς Περσίδος, ἥπερ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τοὺς δὲ περὶ τὸν Κουτλουμοῦς λαβόντας δύναμιν παρὰ τοῦ σουλτάνου καὶ συγγέρειαν τὴν τῶν Ῥωμαίων χώραν ἑαυτοῖς περιποιήσασθαι καὶ ἔχειν εἰς ἰδίαν ἐξουσίαν καὶ βασιλείαν, ὥστε μηδὲ ἄλλοις ἐπηρεάζειν ἀλλήλοις ἢ ἐνοχλεῖν. Καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὑποθήκῃ καὶ διαιτήσῃ τοῦ χαλιφᾷ διαλύεται μὲν ἡ

μάχη καὶ ὁ στρατὸς ὑποχωρεῖ καὶ πᾶσα ἡ ἔρις ἀποδιοπομπεῖται, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων καταδουλοῦν ἑαυτοῖς ἀπήρξαντο.

Τούτους οὖν προσεταιρισάμενος μετὰ στρατιᾶς ἀξιολόγου καὶ ἰκανῆς ἐπὶ συνθήκαις ῥηταῖς μεθ' ἑαυτοῦ συνεπήγετο, καὶ τῆς ὁδοῦ ἀρξάμενος ἐχώρει ἐπὶ τὴν Νίκαιαν. Πολὺ δὲ πλῆθος ἐκ τῆς μεγαλοπόλεως ἐκάστοτε συνέρρειον πρὸς αὐτόν· καὶ τὸ δὴ παράδοξον, ὅτι οὐδὲ οἱ Τοῦρκοι αὐτῷ ἐμποδῶν καθίσταντο, προέπεμπον δὲ μᾶλλον σὺν αἰδοῖ καὶ σεβάσματι. Καὶ ἡ βασιλις δὲ τῶν πόλεων καὶ πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ ἐξάιρετον, ὅσον τε ἐν ἄρχουσι καὶ ὅσον ἐν ἀστικοῖς καὶ δημοτικοῖς, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἔκκριτον, κοινῇ συνελθόντες εἰς τὸν περίπυστον τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας νεών, ἄρτι τῶν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεομήτορος ἐπιβατηρίων ἐφισταμένων, ἀναγορεύουσι 178 τὸν Βοτανειάτην αὐτοκράτορα, προεξάρχοντος τούτων τοῦ πατριάρχου Θεουπόλεως μεγάλης Ἀντιοχείας, τοῦ ὀνομαζομένου Αἰμιλιανοῦ, καὶ τοῦ μητροπολίτου Ἰκονίου. Συννεύει τε πᾶς ὁ κλῆρος αὐτῷ καὶ ἡ σύγκλητος καὶ ἡ πόλις σχεδὸν ἅπασα. Καὶ διαιρεθέντες κατὰ φατρίας οἱ τῆς πολιτείας ἐπώνυμοι συνταγματάρχας τε προβάλλονται καὶ λόχους ἐπιφανεῖς συνεστήσαντο· κυριεύουσι δὲ καὶ τῶν ἀνακτόρων ἐξ ἐφόδου καὶ στρατιώτας ἐφιστῶσι, τοὺς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἐκδιώξαντες πολέμῳ τε τὸ μισθοφορικὸν καταγωνισάμενοι. Καθαιροῦσι δὲ καὶ τὸν βασιλεύοντα Μιχαὴλ, φυγόντα εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα σὺν τῇ αὐγούστῃ Μαρίᾳ τῇ ἐξ Ἀλανῶν καὶ τῷ τούτου παιδί Κωνσταντίνῳ τῷ πορφυρογεννήτῳ, καὶ πρὸς τὸν μονήρη μεταλλάττουσι βίον τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου μετ' εὐτελοῦς τοῦ ὑποζυγίου παραπέμψαντες, μοναρχήσαντα χρόνους ἕξ πρὸς μῆσιν ἕξ, ἐν αὐτῷ τῷ Σαββάτῳ καθ' ὃ ἡ ἐπὶ Λαζάρῳ θαυματουργία παρὰ τῶν πιστῶν ἑορτάζεται· καὶ προϊστώσιν ἀρχὰς τὰς τε ἐπὶ ξηρᾶς, ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς θαλάσσης, δρουγγάριον τοῦ στόλου προβαλλόμενοι. Οὕτω δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν πραγμάτων φερομένων παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τοῦ τε βασιλέως καθαιρεθέντος ὁ Βοτανειάτης πεπορθῶς ἐχώρει πρὸς τὸ Βυζάντιον, ἀναίμακτον ὡσπερ ἀπολαμβάνων τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοκρατορίας, εἰ καὶ αὐτὸς πρὸς μάχας καὶ πολέμους διεσκευάζετο καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸν συνεκρότει στρατιωτικόν. Ὁ δὲ λογοθέτης Νικηφόρος καὶ ὁ τούτου ὁμοιότροπος Δαβίδ πρὸς ἐσπέραν ἐξώρμησαν, καὶ καταλαμβάνουσι τὸν Ῥουσέλιον ἐν Ἡρακλείᾳ ἀυλιζόμενον καὶ τὰ κατὰ τῆς τῶν ἀντιπάλων νίκης τῷ Θεῷ χαριστήρια θύοντα. Οἱ δὲ τῆς πόλεως, ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις τὰ ἀνάκτορα ἄτερ βασιλέως συντηρήσαντες, 179 γράμμασι τὸν Βοτανειάτην διαναστῆναι καὶ ἐλθεῖν ταχινώτερον ἐπέσπευδον. Σπουδῇ δὲ εἰς Πραίνετον ἀφικόμενος, ἕνα τῶν σὺν αὐτῷ ἄνδρα γενναῖον καὶ δραστήριον ἀποστείλας, Βορίλον τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον, κρατεῖ τὰ ἀνάκτορα. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ αὐτὸς εἴσεισι κατ' αὐτὴν τὴν Μεγάλην Τρίτην καὶ ταῖς τοῦ πατριάρχου χερσὶ τῷ βασιλικῷ ταινιοῦται διαδήματι. Φιλοτιμησάμενος δὲ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἔν τε δώροις καὶ κτήμασι καὶ ἀξιώμασι, καὶ τοὺς Τούρκους δὲ ἐσκηνωμένους κατὰ τὴν Χρυσόπολιν φιλοφρονησάμενος, τῶν ἄλλων πραγμάτων τῆς βασιλείας ἐφήψατο. Πάσας δὲ τὰς δημοσιακὰς ὀφειλάς ῥιζόθεν ἀπέτεμεν οὐ μετὰ προσδιορισμοῦ, ἀλλὰ συλλήβδην πάντων τῶν χρόνων ὁμοῦ, ὡς μηδ' ὄνομα τούτων ἢ μνήμην εὐρίσκεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ Βρυέννιος ἐκτὸς ὦν τὰ τῆς ἐσπέρας ἐκύκα καὶ συνεκλόνει, στέλλεται πρὸς αὐτὸν πρεσβεία βασιλικὴ ἀπαγγέλλουσα μεταθέσθαι μὲν τὴν ἄλογον ὄρεξιν, τὴν δὲ τοῦ καίσαρος λαβόντα τύχην στήσαι τὴν ἔφεσιν. Ἐπεκύρου δὲ καὶ τὰς τιμὰς τοῖς αὐτῷ συναποστατήσασιν. Ὁ δὲ ἄτεγκτος ἦν καὶ ἀτεράμων καὶ ὑπερήφανος καὶ τῆς βασιλείας μὴ ἐξιστάμενος μηδὲ τῶν πρωτείων παραχωρῶν, ὧν οὐκ ἦν κύριος. Στέλλεται καὶ δευτέρα πρεσβεία πρὸς αὐτὸν καὶ γέγονεν ἄπρακτος. Ἐπὶ ταύτῃ δὲ καὶ τρίτη πρεσβεία φοιτᾷ, σταλέντος Ῥωμανοῦ πρωτοπροέδρου καὶ μεγάλου ἑταιριάρχου, τοῦ Στραβορωμανοῦ. Οὐδὲ κάκεινην οὖν δέχεται, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ

τὸν ἄνδρα ἀτίμως προσήκατο καὶ οὐδ' ὡς ἐκ βασιλέως, ἀλλ' ὡς ἐξ ὑποστρατήγου τινὸς ἀποσταλέντα· καίτοι ἱερὸν εἶναι σῶμα ὁ πρέσβυς λελόγισται καὶ παρὰ τοῖς ἀπίστοις αὐτοῖς, ὡς εἰρήνης μεσίτης καὶ τῶν μαχομένων διαλλακτῆς καὶ πολεμικὰς περιστάσεις ἀποσοβῶν. Ἔπεσε δὲ τηνικαῦτα αὐτομάτως ἢ τοῦ 180 Βρυεννίου σκηνή, τοῦ ὀρόφου ταύτης παραλυθέντος ἀοράτοις χερσὶ. Γέγονε δὲ καὶ ἔκλειψις τῆς σελήνης, ἣτις εἰς αὐτὸν ἀπέσκηψεν, ἐπεὶ καὶ πεφύκασιν ὡς ἐπίπαν τὰ τοιαῦτα τυραννούντων καθαίρεσιν δηλοῦν, καθὼς οἱ περὶ τὴν τῶν ἀστέρων ἀδόλεσχον ματαιότητα διαγιγνόμενοι τερατεύονται.

Ἐπανελθόντος οὖν τοῦ Στραβορωμανοῦ καὶ τῆς πρεσβείας ἀπράκτου μεινάσης ἔργων πολεμικῶν ὁ βασιλεὺς εἶχετο καὶ ἐπ' αὐτὸν συνετάττετο στράτευμα καὶ θαρσῶν τὴν αὐτοῦ κατάλυσιν προηγόρευε· τὸ γὰρ ἀδόμενον στοιχεῖον τοῦ Ν ἀπλοῦν μόνον καὶ οὐ διπλοῦν τοῖς ταῦτα σκοποῦσιν ἐφοιβάζετο. Καὶ δὴ στρατηγὸν ἐπιστήσας ἓνα τῶν εὐπατριδῶν, τὸν νωβελίσσιμον Ἄλέξιον τὸν Κομνηνὸν μέγαν αὐτὸν δομέστικον προβαλλόμενος, ὃς τὸν Ῥουσέλιον τὸ πρὶν εὐμηχάνως ἐχειρώσατο, κατὰ τοῦ Βρυεννίου ἀφήσει, φρονήσει καὶ διανοίας σταθερότητι γεραρὸν καὶ πρὸς μάχας καὶ κινδύνους πολεμικοὺς ἐδραϊὸν τε καὶ ἀπερικτύπητον. Ὅς δὴ τὰς δυνάμεις ἀνειληφῶς κατὰ τοῦ Βρυεννίου ἐβάδιζε, καὶ πρὸς τόπον Καλαβρῦν ἔπονομαζόμενον διαναπαύων τὸν στρατὸν ἔμαθε παρὰ τῶν σκοπῶν ὡς ὁ Βρυέννιος ἐγγίζει πανστρατιᾶ τῆς Μεσῆνης ἀπαναστάς. Καὶ αὐτίκα ὁ νωβελίσσιμος Τούρκους τῶν ἑαυτοῦ ἀπολεξάμενος ἀφικέσθαι μὲν ἄχρι τοῦ Βρυεννίου ἐκέλευσεν, ἐπίδειξιν δὲ πολέμου ποιησαμένους μόνην ἄλιν ἐπαναστρέψαι πρὸς αὐτόν. Αὐτὸς δὲ λόχους ἐν ἐπικαίροις θέμενος καὶ τὰ κατὰ τὸν στρατόν, ὡς ἄριστον ἐδόκει, διαταξάμενος ἔμενε τὴν τοῦ Βρυεννίου ἐπέλευσιν. Φανέντων δὲ τῶν σημείων τῶν στρατευμάτων ἀμφοῖν καὶ ἀλαλαζάντων ἑκατέρων τὸ ἐνυάλιον πόλεμος συνέστη καρτερός. Ὡς δὲ ἑώρα ὁ Βρυέννιος τῶν ἑαυτοῦ ταγμάτων τὴν ἦτταν καὶ τὸ τεθορυβημένον καὶ σφαλερόν, τὰς κρατίστας τῶν σὺν αὐτῷ δυνάμεων συνηλικῶς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὸν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἀγῶνα ἐκρότησεν. Ἀπεκρούσαντο δὲ τὴν τούτου ὀρμὴν οἱ τοῦ βασιλέως. Φιλοτιμουμένων δὲ ἀμφοτέρων περὶ τῆς νίκης καταπληκτικὴ τις καὶ φόβου πλήρης 181 ἡ μάχη γέγονεν. Ὁ δὲ Κομνηνὸς σύνθημα δοὺς τοῖς ἐν τοῖς λόχοις διαναστῆναι καὶ τοῖς ἐναντίοις μεθ' ὀρμῆς βιαίας εἰσβαλεῖν τροπὴν τῶν τοῦ Βρυεννίου εἰργάσαντο καρτεράν. Ἐάλω μὲν οὖν ὁ Βρυέννιος ζῶν, ἔπεσον δὲ καὶ συχνοὶ τῶν αὐτοῦ, ἐάλωσαν δὲ οὐχ ἦττους καὶ μᾶλλον οἱ τῶν ἄλλων προέχοντες. Ὁ δὲ Βρυέννιος ληφθεὶς τῆς τοσαύτης ἀπονοίας πρόστιμον τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ὑφίσταται πῆρωσιν, πολλὰ μετακλαυσάμενος τῆς δυσβουλίας ἑαυτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ἀγγελίαν δεξάμενος τῷ Θεῷ καὶ τῇ αὐτοῦ Μητρὶ τὰς εὐχαριστίας ἀνέθετο. Ἀναιρεῖται δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐν τῷ Βυζαντίῳ παρὰ τῶν Βαράγγων. Τοῦ γὰρ Βρυεννίου ἀποστατήσαντος καὶ τῶν ἐκτὸς Βαράγγων ὁμοφρονησάντων αὐτῷ οἱ ἐν τῷ παλατίῳ Βάραγγοι ἓνα τινὰ ἑαυτῶν ἐπιλεξάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοέθνους ἀποστέλλουσιν, ἀξιοῦντες ἀφεῖναι μὲν τὸν ἀποστάτην, φρονῆσαι δὲ τὰ τοῦ βασιλέως. Γνωσθεὶς δὲ καὶ κρατηθεὶς ἔτασθεὶς τε σφοδρῶς πᾶσαν ἀνεκάλυψε τῶν μηνυθέντων τὴν δήλωσιν, στερεῖται δὲ καὶ τῆς ῥίνος, παρὰ τοῦ Ἰωάννου ταύτην λωβηθεὶς. Ὅθεν καὶ μὴ πράως ἐνεγκῶν τὴν ὕβριν ἦν πέπονθεν ὁ βάρβαρος, ἀναιρεῖ τὸν Ἰωάννην ἐξιόντα τοῦ παλατίου, μαχαίραις ἐθνικαῖς κατακόψας αὐτόν. Ἐπανεστῆσαν δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ οἱ Βάραγγοι καὶ διαχειρίσασθαι αὐτὸν ἔσπευδον. Ἀντιταξαμένων δὲ τούτοις τῶν τοῦ βασιλέως εἰς ἰκετείας ἐτράποντο καὶ τὸν βασιλέα ἐξιλωσάμενοι συγγνώμης ἔτυχον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τελευτησάσης τῆς Βεβδηνῆς, ἅμα τῇ ἀναρρήσει ἀναγορευθείσης καὶ αὐτῆς, ἑτέραν ἠγάγετο. Πολλοὶ μὲν γὰρ αὐτῷ ἐμνηστεύοντο, Ζωὴ τε γὰρ ἢ τοῦ βασιλέως τοῦ Δούκα θυγάτηρ, παρθένος οὖσα καὶ τῷ εἶδει εὐπρεπῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν συγκλητικῶν θυγατέρες πολλοὶ

ώραν ἔχουσαι γάμου. Ὁ δὲ μίαν ἠρεῖτο τῶν δύο, ἢ τὴν τοῦ Δούκα σύζυγον καὶ αὖθις τοῦ Διογένους Εὐδοκίαν ἢ τὴν τοῦ ἔναγχος βασιλεύσαντος Μιχαὴλ Μαρίαν τὴν ἐξ Ἀλανῶν. Στέλλει γοῦν 182 τὴν Εὐδοκίαν ληψόμενος, ἢ δὲ ἠκολούθει περιχαρῶς. Ὅπερ γνοὺς ὁ τηνικαῦτα ἐπ' ἀρετῇ διαβόητος μοναχός, ὃν δὴ καὶ Πανάρετον ἀντ' ἄλλου παντὸς ἐκάλουον ὀνόματος, παντὶ τρόπῳ διακωλύσαι ἐσπούδασε τὸ ἀτόπημα, πολλῶν ὑπομνήσας αὐτὴν τῶν δυναμένων παραλῦσαι τῆς προθυμίας. Ἄγεται τοίνυν τὴν Μαρίαν ἀπηρυθριασμένως ὁ βασιλεὺς καὶ ἱερολογεῖται αὐτῇ, καὶ παραυτίκα καθαιρεῖται ὁ ἱερεὺς ὡς προφανῶς μοιχείας τετελεσμένης. Ὁ δὲ Μιχαὴλ τὴν τρίχα κειράμενος, ψήφῳ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν χειροτονεῖται Ἐφέσου ἀρχιερεὺς. Ἄπαξ μέντοι ἐν ἐκείνῃ ἐφοίτησε, καὶ ὑποστρέψας ἔμεινεν ἐν τῇ τοῦ Μανουὴλ μονῇ, χερσὶν ἰδίαις ἐργαζόμενος. Ἐτιμήθη δὲ διαφερόντως ὑπὸ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐφ' οὗ δὴ καὶ ἐκοιμήθη, τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον Μαρίαν, μετὰ τὴν τοῦ Βοτανειάτου καθαίρεσιν μοναχὴν γεγεννημένην, συμπαθείας τῶν εἰς αὐτὸν ἐπταισμένων καταξιώσας ἐν τῇ τελευτῇ. Ὁ δὲ πρωτοπρόεδρος Νικηφόρος ὁ Βασιλάκιος τὸ Δυρράχιον καταλαβὼν στρατὸν ἠθροίζεν ἐκ πασῶν τῶν ἐκεῖσε χωρῶν, μετεπέμψατο δὲ καὶ Φράγκους ἐξ Ἰταλίας, διὰ τοῦ ἐπισκόπου Διαβόλεως Θεοδοσίου φιλοτίμοις ταῖς δεξιώσεσι, κατὰ τοῦ Βρυεννίου συσκευαζόμενος. Συναγροχῶς δὲ στρατιὰν ἀξιόλογον ἔκ τε Φράγκων καὶ Βαράγγων, Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων καὶ Ἀρβανιτῶν, ἄρας ἐκεῖθεν πρὸς Θεσσαλονίκην ἠπέιγετο. Ἀφιγμένος δὲ εἰς Ἀχρίδα ἠβούλετο μὲν ἐκεῖσε ἀναγορευθῆναι, σπουδῇ δὲ τοῦ ἐκεῖσε ἀρχιερατεύοντος ἐκωλύθη. Ἐν δὲ Θεσσαλονίκῃ γενόμενος ἐπληροφορήθη τὴν τοῦ Βοτανειάτου ἀναγόρευσιν καὶ δουρικὰ πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλε γράμματα, ἐν τῷ λεληθότι δὲ τὰ τῆς ἀνταρσίας διεπράττετο συνεργὸν ἔχων πρὸς τοῦτο τὸν τε λεγόμενον Γυμνὸν καὶ Γρηγόριον τὸν Μεσημέριον καὶ τὸν Τεσσαρακοντάπηχυν. Προσκαλεῖται δὲ καὶ τοὺς Πατζινάκους εἰς συμμαχίαν. Ὁ βασιλεὺς δ' ὡς ἔγνω τὸν τούτου σκοπὸν καὶ τὴν προαίρεσιν, χρυσοβούλλῳ γραφῇ τὸ ἀμέριμνον 183 αὐτῷ περιποιησάμενος, τινὰ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὸν ἐξαπέστειλε, παντὸς μὲν ἀπολύων δέους αὐτὸν καὶ νωβελισσίου βραβεύων ἀξίωμα. Ὁ δὲ τὰς ἐν χερσὶν εὐεργεσίας περιφρονήσας ἀνόνητα μετεκλαύσατο ὕστερον. Διὸ καὶ στέλλεται κατ' αὐτοῦ ὁ νωβελίσσιμος Ἀλέξιος, τιμηθεὶς σεβαστός, μετὰ στρατιᾶς ἀξιολόγου καὶ ἰκανῆς. Φρουρὰν οὖν ἐν τῷ Περιθεωρίῳ τοῦ Βασιλακίου καταλαβὼν, στρατηγὸν ἔχουσαν τὸν Γυμνόν, πολέμῳ ταύτην ἀνήρπασε. Προβιβάζων δὲ τὴν στρατιὰν μέχρι Θεσσαλονίκης ἀπαθῆς διεσώθη κακῶν. Ἐκ τινος δὲ διαστήματος τὸν χάρακα θεῖς, πέραν τοῦ ποταμοῦ τοῦ λεγομένου Βαρδαρίου, ἐκεῖσε τὸν στρατὸν διαναπαῦσαι ἐσκόπησεν. Ὁ δὲ Βασιλάκιος τὴν νίκην κλέψαι ἀγωνιζόμενος ἐσκέφατο νυκτίλοχος ἐπιπεσεῖν αὐτῷ καὶ τοῦτον κατὰ κράτος ἐλεῖν καὶ ἀπωλεῖα παραδοῦναι παντελεῖ. Τοῦ δὲ Γεμιστοῦ τὴν ἐπιβουλήν καταμηνύσαντος τῷ σεβαστῷ ἐφυλάξατο ταύτην αὐτός τε καὶ οἱ περὶ αὐτόν. Ἐλάσας τοίνυν ὁ Βασιλάκιος δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀπροόπτως τῷ δοκεῖν καὶ ἀδιαγνώστως πολέμῳ χαλεπῷ περιέπεσε. Κατὰ κράτος οὖν ἠττηθεὶς καὶ τῶν οἰκείων πλείστους ἀποβαλὼν, καὶ μᾶλλον τῶν Φράγκων, καὶ αὐτὸς δὲ τῷ δομεστικῷ ἀντιταχθεὶς καὶ παρ' αὐτοῦ καταπονηθεὶς εἰς τὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἀκρόπολιν καταπέφευγεν, οἶόμενος τῷ ὀχυρώματι ἀποσοβῆσαι τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἐπέλευσιν. Ὁ δὲ σεβαστὸς μηδὲν μελλήσας τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου τοῖς ἀμφ' αὐτὸν προετρέψατο διὰ τάχους ποιήσασθαι· οἱ καὶ ἐνεργοὺς τὰς προσβολὰς ποιησάμενοι, τῶν Θεσσαλονικέων συμφρονησάντων αὐτοῖς, ταχὺ τούτου περιγίνονται καὶ τῆς ἀκροπόλεως ἐκυρίευσαν. Ἀλίσκεται δὲ καὶ αὐτὸς καὶ σιδηροῖς ἐμβάλλεται δεσμοῖς καὶ τῷ βασιλεῖ ἀποστέλλεται δέσμιος. Τῆς δ' ἀγγελίας καταλαβούσης τὸν βασιλέα προστάζει αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται ἔγγιστα τῆς Χριστουπόλεως, καὶ ἔκτοτε ὁ τόπος ὠνόμασται ἡ βρύσις τοῦ Βασιλακίου. Τούτου

δὲ γενομένου ἤχθη ἐφ' ἀμάξης φόρτος ἔλεινός καὶ δυστυχὲς καταγώγιον. 184 Ἐν ὄσῳ δὲ τὰ στρατεύματα εἰς τὴν περὶ τὸν Βασιλάκιον ἡσυχολοῦντο ἔκστρατειαν, Πατζινάκοι ἀναμίξ Κομάνοις τῇ Ἀδριανουπόλει ἐπήλθον, ὀργιζόμενοι κατὰ τοῦ Βρυεννίου διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ ἀναιρεθῆναί τινας αὐτῶν. Πυρὰν οὖν ὑφάπαντες πολλὰ τῶν ἐκεῖσε οἰκημάτων κατέπρησαν καὶ μηδὲν ἄξιον λόγου πεπραχότες ὑπέστρεψαν. Ὁμολόγησε δὲ τούτῳ τῷ ἔτει καὶ Φιλάρετος κουροπαλάτης ὁ Βραχάμιος πίστιν τῷ βασιλεῖ καὶ δούλωσιν. Ἐν τισὶ γὰρ τόποις ὄχυροῖς, τείχεσι καὶ ξυναγκείαις περιειλημένοι, τὴν οἴκησιν ποιούμενος, Ἀρμενίων τε πληθὺν καὶ συγκλύδων ἀνδρῶν συλλεξάμενος τῷ μὲν προβεβασιλευκότι Μιχαὴλ ἀκαταδούλωτος ἦν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐπικράτειαν ἑαυτῷ οἰκειούμενος, τοῦ δὲ Βοτανειάτου περιζωσαμένου τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοκρατορίας δούλος αὐτεπάγγελτος γέγονε. Λέκας δὲ τις ἀπὸ Παυλικιάνων Φιλιππουπόλεως ὠρμημένος ἐξ ἐπιγαμβρείας ἠτόμολησε τοῖς Πατζινάκοις καὶ τούτοις συμφρονῶν τῇ Ῥωμαίων ἠπέλει τὰ φοβερῶτατα, ἀλλὰ καὶ Δοβρομηρός τις τὰ ἐν Μεσημβρία διακυκῶν. Καὶ τῷ βασιλεῖ ἀντᾶραι μελετῶντες, δείσαντες καὶ τοῖς τῶν ἄλλων σωφρονισθέντες κακοῖς, πρὸ τῆς πείρας δουλικῶ ζυγῷ τοὺς ἀχένας ὑπέκλιναν καὶ προσῆλθον ἰκέται αὐτόμολοι. Τότε δὴ ὁ Λέκας τὸν ἐπίσκοπον Σαρδικῆς Μιχαὴλ, τὰ τοῦ βασιλέως φρονούντα καὶ τὴν πόλιν αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν παραινούντα, ἀνείλε τὴν θείαν καὶ ἱερατικὴν στολὴν ἀμπεχόμενον. Ἠξίωσε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν πρὸ τοῦ αὐγοῦσταν Εὐδοκίαν καὶ τοὺς παῖδας αὐτῆς προνοίας τε μεγάλης καὶ τιμῆς, καὶ τριῶν σεκρέτων κυρίαν ἀπέδειξεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν Βρυέννιον καὶ τὸν Βασιλάκιον προνοίας ἐνδεχομένης ἠξίωσεν. Ἄρτι δὲ τῶν Τούρκων τὴν ἐφᾶν κατατρεχόντων στρατὸν 185 ἀξιόχρεων συνηλικῶς στρατηγὸν αὐτῷ ἐφίστησι Κωνστάντιον, τὸν υἱὸν Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα. Καὶ αὐτίκα διαπεράσας νεωτερίζει κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ βασιλεὺς παραυτίκα ἀναγορεύεται παρὰ τοῦ ἐν Χρυσοπόλει συνόντος αὐτῷ στρατιωτικοῦ πλήθους. Ἀξιώσας δὲ περὶ τούτου ὁ βασιλεὺς καὶ μὴ εἰσακουσθεῖς, τοὺς μὲν δώροις καὶ ἀξιώμασι μειλιξάμενος, ἄλλους δὲ ἄλλον τρόπον μεταχειρισάμενος λαμβάνει τοῦτον ἀναιμωτί, αὐτῶν τῶν ἀναγορευσάντων προδόντων αὐτόν, καὶ ἀποκείρει μοναχὸν καὶ εἷς τινα νῆσον περιορίζει. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ εἰς πρεσβυτέρου ἀνήχθη βαθμόν.

Ἰουλιῶν δὲ μηνί, ἰνδικτιῶνος γ', κεραυνὸς ἐνσκήψας ἐν τῷ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου κίονι, οὗ ἄνωθεν ἡ στήλη αὐτοῦ ἴστατο-Ἀπόλλωνος οὔσα ἀφίδρυμα πρότερον, εἰς ὄνομα δὲ αὐτοῦ μετονομασθεῖσα μέρος τε τούτου διέτεμε καὶ ζωστήρας τρεῖς, σιδηροῦς μὲν τὰ ἔνδον, τὰ δὲ ἔξω χαλκοῦς, κατέκαυσε. Τοῦ δὲ ἀρχιερέως τῆς Βουλγαρίας Ἰωάννου τελευτήσαντος ἐν τῇ τοῦ Βασιλακίου δίοδῳ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς προεβάλετο, Ἰωάννην καὶ αὐτὸν καλούμενον, Ἄοιον δὲ ὀνομαζόμενον διὰ τὸ μηδὲν μετέχειν αὐτὸν οἴνου. Ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας κοιμηθέντος προεβάλετο ὁ βασιλεὺς τινα Νικηφόρον, Μαῦρον τὴν ἐπωνυμίαν φέροντα. Σκοπίων δὲ δουξ προεβλήθη Ἀλέξανδρος ὁ Καβάσιλας. Λέων δὲ ὁ Διαβατηνὸς εἰς Μεσημβρίαν ἀποσταλεὶς τὰ ἐκεῖσε ἦν διοικῶν καὶ μετὰ τῶν Πατζινάκων καὶ τῶν Κομάνων συμβιβάσεις καὶ σπονδὰς ποιησάμενος. Δέδωκε δὲ καὶ τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς τὴν Συναδηνήν, θυγατέρα οὖσαν Θεοδούλου τοῦ Συναδηνοῦ, τῷ κράλῃ Οὐγγρίας εἰς γυναῖκα, οὗ καὶ τελευτήσαντος αὐτῆς εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπέστρεψε. Καὶ χειροτονίαι δὲ πολλὰι μητροπολιτῶν τε καὶ τῶν ἄλλως ἱερωμένων γεγόνασιν ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ μὴ ἔχουσαι τὸ ἀνεπίληπτον. Ὁ δὲ βασιλεὺς λιτότητι καὶ ἀπλότητι συνειθισμένος κατ' οὐδὲν τοῦ οἰκείου ἐξέστη τρόπου. Φιλοδωρότατος δὲ ἦν καὶ προετικὸς καὶ πᾶσιν ἐτοίμως ἐπικλινόμενος. Ἦσαν δὲ αὐτῷ δούλοι δύο, Βορίλος τε καὶ 186 Γερμανός, οὐ κατὰ δούλους αὐτῷ ὑπακούοντες, ἀλλὰ πᾶν τὸ αὐτοῖς βουλητὸν διαπραττόμενοι ἀνευδοιάστως· δι' οὗ

καὶ φορτικὸς τοῖς ἔξοχωτέροις τῆς συγκλήτου ἐνομίζετο, δακνομένοις ἔφ' οἷς εἰς πάντας ἐπεδείκνυντο. Ἐπεὶ δέ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ λογοθέτης τῷ Ῥουσελίῳ προσέδραμε καὶ παρὰ τούτῳ διῆγε κατασχεθεῖς τε πρὸς αὐτοῦ ἔτηρεῖτο, τὸν μὲν Ῥουσέλιον φαρμάκῳ ἀναιρεῖ, παρὰ δὲ τῶν ἐπιτηδείων τοῦ Ῥουσελίου τῷ Βοτανειάτῃ προσαχθεῖς φρουρεῖται ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ. Τῶν δὲ περὶ αὐτὸν εἰδόντων ἀκριβῶς ὡς, εἰ μόνον ἴδοι αὐτόν, συμπαθείας τε τεύξεται καὶ εἰς τὸ τὰ κοινὰ διοικεῖν προσληφθήσεται ὡς πολύπειρος, ἀμβλύτερον πρὸς ταῦτα τοῦ βασιλέως ἔχοντος, ὅπερ μὴ συμφέρον αὐτοῖς οἱ περὶ τὸν βασιλέα λογιζόμενοι-ἔσεσθαι γὰρ αὐτὸν σκόλοπα ἑαυτοῖς ὑπελάμβανον ἀποστείλαντες τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην τὸν Στραβορωμανὸν ἀναιροῦσιν αὐτόν, παρὰ μὲν τοῦ βασιλέως προστεταγμένον ὃν περὶ τῶν τῇ βασιλείᾳ διαφερόντων χρημάτων πυθέσθαι μόνον αὐτοῦ καὶ μὴ περαιτέρω ἐνοχλῆσαι αὐτόν. Ὁ δὲ ἅμα τῷ ἀφικέσθαι δεσμεῖ τε αὐτόν καὶ ἐτάζει σφοδρῶς· ὃς δὴ καὶ ἐν τῷ ἐτάζεσθαι ἀφῆκε τὴν ψυχὴν. Καίτοι γε ὑπισχνεῖτο, εἰ μὴ ἐτασθείη, ὁμολογῆσαι ταῦτα καὶ ἀναδοῦναι· ἀλλ', ὅπερ ἔφην, οὐ τοσοῦτον ἔμελεν αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, ὅσον ποιῆσαι αὐτὸν ἐκποδῶν πρὸ τοῦ εἰς ὄψιν ἔλθειν καὶ ὁμιλίαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ λογοθέτου τοιοῦτον ἔσχε τέλος.